

συμβουλευτική άγιος μεσσίας ναός νόμος πίστη χάρη
βιβλική θεολογία πίστη ουρανός αγάπη ιστορική θεολογία ηθική υπακοή μεταμοντερνισμός ψυχολογία
χριστιανισμός ποιμαντική αγία γραφή μεταφράσεις πάσχα τα ονόματα του θεού καινή διαθήκη άγιο πνεύμα
θυσία εκκλησιαστική ιστορία υπακοή βεβαιότητα αρπαγή ουρανός κόσμος προσευχή πλαίσιο χάρη χριστολογία
ποίηση ιεραποστολή ηθική σταυρός ψαλμοί πειρασμοί συγκώρηση βασιλεία ποιμένας ελληνική

γλώσσα **ΕΙΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΜΟΝ** συντακτι-

κό λογική σκέψη διαμαρτύρηση σχολείο σεμινάρια

αρχαία ελληνικά **βιβλικά** εκδόσεις παλαιά διαθήκη

εβραϊκά εκκλησία θεολογία εσχατολογία βιβλική

αρχαιολογία **απολογητικά** προς εβραίους χριστιανικά

ρεύματα κοινωνία περί αναστάσεως ουρανός

αίμα διαθήκης **ερμηνευτικά** β' επιστολή ιωάννη

περί αναστάσεως κηρυγματική το μεγάλο σχέδιο

του θεού πατέρες της εκκλησίας σταυρός περί ψυχής

γραμματική ύβρις και αμαρτία λατρεία ουρανός συ-

στηματική θεολογία γένεση υιοθεσία κόσμος φιλοσο-

φία ελπίδα κανόνας αναγέννηση δογματική δημιουργία

αρπαγή χριστολογία σκηνή της μαρτυρίας υιός

του ανθρώπου θρησκευόμενα πνευματική αύξηση θά-

νατος μεσσίας άγιος ιεραποστολή ελπίδα πειρασμοί

όρια αγιασμός αγάπη συστηματική θεολογία ναός

όρια άφεση διάκονος διδασκαλία αμνός αντικατάστα-

ση μαρτυρία ευαγγέλιο θυσία καταρτισμός λογική

Εις Καταρτισμόν

Στόχος του περιοδικού είναι να αναδείξει και να κάνει ευρύτερα γνωστό το έργο που επιτελείται στο Βιβλικό Σχολείο των Ελεύθερων Ευαγγελικών Εκκλησιών, τη λειτουργία του οποίου οραματίστηκε και ξεκίνησε από το 1945 ο αείμνηστος Κώστας Μεταλληνός.

Περιεχόμενα

Εισαγωγικά **σελ.3**

Από την πέννα του παππού... **σελ.6**

Η Ιστορία της Εκκλησίας κατά τους τρεις πρώτους αιώνες **σελ.7**

«Η γωνιά του Ποιητή» **σελ.12**

Επιστολή Β' Ιωάννου **σελ.13**

Ο Διαφωτισμός και δύο σημαντικοί εκπρόσωποί του **σελ.16**

Οι Ψαλμοί... ποιητικά **σελ.20**

ΛΕΞΕΙΣ ΜΕ ΝΟΗΜΑ **σελ.21**

Μονοπάτια Ηγεσίας **σελ.22**

Σωτηριολογία **σελ.26**

Η ΜΑΚΡΟΒΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗ ΒΙΒΛΟ **σελ.27**

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ **σελ.33**

Για να γνωρίζουν οι νεότεροι... **σελ.36**

Οι υποσημειώσεις και οι βιβλιογραφικές παραπομπές των μαθημάτων θα παρουσιαστούν ολοκληρωμένα, όταν αυτά κυκλοφορήσουν σε μορφή βιβλίου.

Τεύχος 5ο, Μάιος 2018

Διεύθυνση: Αλκιβιάδου 3-5, Αθήνα

Email: bibliko_sxoleio_eib@yahoo.gr

Ιδιοκτήτης: Ελληνικό Ινστιτούτο της Βίβλου

Παρακολούθηση μαθημάτων online στην παρακάτω ηλεκτρονική διεύθυνση:

Eiblive.godtube.gr

Αρχειο μαθημάτων σε video στην παρακάτω ηλεκτρονική διεύθυνση:

Eib.godtube.gr

Για την έκδοση αυτού του τεύχους συνεργάστηκαν (με αλφαβητική σειρά):

Αντώνης Περιάλης, Βασίλική Γαϊτάνη-Νατζάρ, Δέσποινα Πετρή, Ιωάννης Ν. Ρούσσο, Μά-
νος Δαμιανάκης, Παναγιώτης Γκοβέσης, Σπύρος Πορτινός

Επιμέλεια εντύπου: Ανέστης Κουκής

Διορθώσεις κειμένων – Γλωσσική επιμέλεια: Βασιλική Γαϊτάνη-Νατζάρ, Άννα Ρούσου

Διεκπεραίωση-Προώθηση: Χρήστος Μπαξεβανίδης,

Εισαγωγικά

Είναι γεγονός πως για τους περισσότερους ανθρώπους της εποχής μας ο Θεός δεν υπάρχει. Ο άνθρωπος έχει βάλει στη θέση του Θεού τον εαυτό του, στη θέση της αλήθειας της Αγίας Γραφής τις απόψεις του και στη θέση της ηθικής που απαιτεί ο Θεός τη δική του «ηθική». Σε κύκλους ανθρώπων, επίσης, που προβληματίζονται ή υποπετούνται ότι κάτι υπάρχει «εκεί έξω», ακούμε να γίνεται λόγος για κάποια «Ανώτερη Δύναμη» ή για ένα «Αόρατο Χέρι», που κινεί το σύμπαν και κυβερνά τον κόσμο μας. Η αλήθεια της Αγίας Γραφής ότι ο Θεός είναι μια συγκεκριμένη Προσωπικότητα με συγκεκριμένες αρχές, και δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον κάθε άνθρωπο, όποιος κι αν είναι αυτός, γίνεται σήμερα πολύ δύσκολα αποδεκτό, μάλλον απορρίπτεται από την πλειονότητα των ανθρώπων· θεωρείται, στην καλύτερη περίπτωση, ως σημάδι δουλοπρέπειας που δυναστεύει τη ζωή εκείνου που τη δέχεται και ένας ευσεβής πόθος, ο οποίος ποτέ δεν πρόκειται να ικανοποιηθεί, διότι, απλούστατα, τέτοιου είδους Θεός (έτσι υποστηρίζεται ακόμα και στις αποκαλούμενες χριστιανικές χώρες του Δυτικού κόσμου) είναι το αποκύημα της φαντασίας εύπιστων ανθρώπων, αυτός ο προσωπικός Θεός δεν υπάρχει! Προσπαθείς να εξηγήσεις σε κάποιον ότι ο Θεός τον αγαπά και ενδιαφέρεται γι' αυτόν ή να τον προειδοποιήσεις πως είναι υπόλογος σε αυτό το Θεό και ότι οι αμαρτωλές επιλογές του τον οδηγούν κατευθείαν στην αιώνια κόλαση και είτε σε κοιτάζει στα μάτια περίεργα, λες και του μιλάς για τις πιο περίπλοκες μαθηματικές θεωρίες, είτε αδιαφορεί συνεχίζοντας αμέριμνος το «δρόμο» του, και για να δανειστώ την αντίδραση των γαμπρών του Λωτ, όταν τους καλούσε να βγουν από τα Σόδομα, του φαίνεσαι «σαν να αστειεύεσαι»¹.

Το ερώτημα είναι αν ο σημερινός άνθρωπος χρειάζεται ένα τέτοιον Προσωπικό Θεό ή αν μπορεί να γεμίσει το κενό της ψυχής του, να ησυχάσει τους φόβους του και να απαντήσει στα αμείλικτα ερωτήματα «γιατί ζω;», «ποιος είναι ο σκοπός της ζωής μου;», «τι υπάρχει για μένα μετά το θάνατο;» με τα ψέματα που τον ταΐζουν όλοι αυτοί που είναι διατεθειμένοι να πιστέψουν στο κάθε τι εκτός από το Θεό, όπως μας αποκαλύπτεται μέσα στην Αγία Γραφή.

Για τις κάθε είδους ανάγκες μας και για την ικανοποίηση της ψυχής μας, χρειαζόμαστε ένα Θεό που να είναι Θεός Προσωπικός. Άλλωστε σε τι μπορεί να μας ωφελήσει ένας «θεός» άλλου είδους; Χρειάζομαι ένα Θεό που να ενδιαφέρεται για τη ζωή **μου**, για τα προβλήματά **μου**, για τις χαρές **μου** και για τον αιώνιο προορισμό **μου**. Χρειάζομαι ένα Θεό στον οποίο να είμαι υπόλογος γιατί έτσι θα ζήσω με σοβαρότητα και υπευθυνότητα τη ζωή μου και θα αλλάξω από αυτός που ήμουν μέσα στην αμαρτία σε αυτόν που θέλει να με μεταμορφώσει ο Θεός². Και τέτοιος Θεός είναι ο Θεός της Αγίας Γραφής, ο οποίος «*με τέτοια αγάπη αγάπησε τον κόσμο, ώστε έδωσε τον Υιό του το μονογενή, για να μη χαθεί καθένας που πιστεύει σ' αυτόν, αλλά να έχει ζωή αιώνια*» (Ιωάννης 3:16)· ο απόστολος Παύλος έλεγε με ευγνωμοσύνη «*και τη ζωή που τώρα ζω στη σάρκα, τη ζω με την πίστη που έχω στον Υιό του Θεού, ο οποίος με αγάπησε και παράδωσε τον εαυτό του για μένα*» (προς Γαλάτας 2:20, έμφαση δική μας).

Η πίστη σε μια «Ανώτερη Δύναμη», σε έναν αόριστο θεό, ούτε άλλαξε ποτέ, αλλά και ούτε πρόκειται ν' αλλάξει τη ζωή του ανθρώπου προς το καλύτερο. Η Χριστιανική πίστη δεν είναι η αποδοχή μιας αόριστης «Ανώτερης Δύναμης»· είναι η πίστη σε ένα Ζώντανό και Προσωπικό Θεό, τον Παντοδύναμο Δημιουργό και Συντηρητή του σύμπαντος, ο Οποίος αναγεννά³ με το Άγιο Πνεύμα τον άνθρωπο που πιστεύει στον Ιησού Χριστό και στολίζει τη ζωή του με θεία χάρη και πλούσια πνευματική καρποφορία.

Στο Β' παγκόσμιο πόλεμο ο Γερμανός αξιωματικός Adolph Eichmann (Αδόλφος Αιχμαν) ήταν ο κατεξοχήν υπεύθυνος για την εξόντωση εκατοντάδων χιλιάδων Εβραίων στα κρεματόρια. Συνελήφθη στην Αργεντινή, πολλά χρόνια μετά το τέλος του πολέμου, από τις Ισραηλινές μυστικές υπηρεσίες. Καθώς περι-

μενε να δικαστεί, αλλά και κατά τη διάρκεια της δίκης στην Ιερουσαλήμ, ανάμεσα στα άλλα είπε: «Δεν μετανιώνω για τίποτα... η μετάνοια είναι για τα μικρά παιδιά... εκτελούσα τα καθήκοντά μου με χαρά γιατί οι αποφάσεις δεν ήταν δικές μου... από την παιδική μου ηλικία ήμουν υπάκουος... όταν μπήκα στις τάξεις του στρατού θεώρησα αδιανόητο να μην εκτελώ τις εντολές που μου έδιναν». Λίγο πριν την εκτέλεσή του με απαγχονισμό, τον Ιούνιο του 1962, αρνήθηκε τη βοήθεια ενός Διαμαρτυρόμενου ποιμένα (αιδ. William Hull), ο οποίος προσφέρθηκε να του διαβάσει κομμάτια από την Αγία Γραφή. Η αντίδραση του Άιχμαν ήταν ότι δεν είχε καιρό για χάσιμο. Τα τελευταία του λόγια ήταν: «Χαιρετώ τη γυναίκα μου, την οικογένειά μου και τους φίλους μου. Σύντομα θα συναντηθούμε όλοι γιατί αυτή είναι η κοινή μοίρα των ανθρώπων». Και ενώ ο ίδιος, πριν πεθάνει, είχε διακηρύξει πως δεν ήταν χριστιανός, ούτε πίστευε στη μετά θάνατο ζωή, κατέληξε: «Πεθαίνω πιστεύοντας στο Θεό»⁴.

Το ερώτημα είναι: Σε ποιον Θεό πίστευε ο ναζιστής Άιχμαν; Φυσικά σε κάποιο θεό δικής του επινόησης' οπωσδήποτε η τελική ετυμηγορία για το είδος της πίστης κάθε ανθρώπου ανήκει στο Θεό, είναι, όμως, δύσκολο να δεχθούμε ότι ο Άιχμαν είχε αλλάξει και είχε μια ευαίσθητη καρδιά αγάπης στην οποία κατοικούσε ο Ιησούς Χριστός. Είναι δύσκολο να δεχτούμε ότι αισθανόταν υπόλογος απέναντι στο Θεό, γιατί αν συνέβαινε αυτό τότε θα εφάρμοζε στη ζωή του το «πρέπει να πειθαρχούμε στον Θεό μάλλον παρά στους ανθρώπους»⁵, έστω κι αν οι άνθρωποι αυτοί είναι ανώτεροι μας ιεραρχικά, πολύ περισσότερο δε όταν μας διατάζουν να κάνουμε εγκλήματα της πλέον ειδεχθούς μορφής, όπως αυτά στα οποία προΐστατο ο Άιχμαν. Κανένας λόγος δεν μπορεί να σταθεί ως δικαιολογία για τις αμαρτίες που πηγάζουν από την αμαρτωλή ανθρώπινη καρδιά⁶(από το «απλό» κουτσομπολιό μέχρι τα εγκλήματα τύπου «Άιχμαν»), παρά μόνο συντριβή και ειλικρινής μετάνοια. Καμιά θρησκεία, καμιά «Ανώτερη Δύναμη», κανένας θεός ανθρώπινης επινόησης, κανένας άνθρωπος και κανένα επίτευγμά του, καμιά ιδεολογία δεν μπορεί να αλλάξει την καρδιά του ανθρώπου. Αυτό μπορεί να το κάνει μόνον ο Θεός της Αγίας Γραφής.

Ο Ιησούς Χριστός είναι το μοναδικό Πρόσωπο που συνδέει τον αμαρτωλό αλλά μετανοημένο άνθρωπο με τον Άγιο Θεό⁷. Όταν γνωρίσουμε το Θεό διαμέσου του Ιησού Χριστού, τότε η καρδιά μας αλλάζει' από «πέτρινη» καρδιά αμαρτίας και σκληρότητας γίνεται «σάρκινη», ευαίσθητη καρδιά αγάπης⁸ και ο Θεός γίνεται όχι μόνον ο ζωντανός, αληθινός και προσωπικός μας Θεός, αλλά, επίσης, ο Ουράνιος Πατέρας μας⁹.

Η πρόσκληση για τον άνθρωπο της εποχής μας δεν θα μπορούσε να διατυπωθεί καλύτερα από τα λόγια του Μωυσή που καταγράφονται στο βιβλίο του Δευτερονομίου: «Καλώ για μάρτυρες σήμερα εναντίον σας τον ουρανό και τη γη, ότι έβαλα μπροστά σας τη ζωή και το θάνατο, την ευλογία και την κατάρα. Διαλέξτε λοιπόν τη ζωή για να ζήσετε...» (30:19)¹⁰.

Ο Θεός σε προσκαλεί για να σε αλλάξει και αυτό μπορεί να το κάνει γιατί ο Ιησούς Χριστός πέθανε πάνω στο Σταυρό για τις αμαρτίες σου αλλά και αναστήθηκε, που σημαίνει ότι αν πιστέψεις στον Ιησού ανακηρύσσεισαι από το Θεό δίκαιος¹¹. Αν δεχτείς την πρόσκλησή Του θα σε απαλλάξει από το ένοχο παρελθόν¹² σου, θα σε καθαρίσει από την αμαρτία¹³, θα σου δίνει καθημερινά δύναμη για να ζεις σύμφωνα με το θέλημα Του¹⁴ και θα σε μεταμορφώνει για να μοιάζεις στον Ιησού Χριστό¹⁵. Αυτό που χρειάζεται να κάνεις εσύ είναι να Τον εμπιστευθείς, να του παραδίνεις τη ζωή σου¹⁶ και όταν «πέφτεις» να ομολογείς και να καταδικάζεις την αμαρτία σου¹⁷.

Η ζωή και η ευλογία είναι ένα Πρόσωπο, ο Ιησούς Χριστός, ο οποίος διακήρυξε: «Εγώ ειμί η οδός και η αλήθεια και η ζωή' ουδείς έρχεται προς τον Πατέρα ει μη δι' εμού» (Ιωάν.14:6). Ο θάνατος και η κατάρα είναι να εξακολουθήσεις να ζεις χωρίς ν' αλλάξει τίποτα στη ζωή σου, διαλέγοντας να μη μετανοήσεις, να μη πιστέψεις στο Χριστό, να πιστεύεις σε μια «Ανώτερη Δύναμη», σε ένα θεό της δικής σου επινόησης, να πιστεύεις στον εαυτό σου ή να μην πιστεύεις πουθενά. Ο Ιησούς Χριστός όμως σε προειδοποιεί: «Γιατί δεν απέστειλε ο Θεός τον Υιό στον κόσμο, για να καταδικάσει τον κόσμο, αλλά για να σωθεί ο κόσμος μέσω αυτού. Όποιος πιστεύει σε αυτόν δεν καταδικάζεται. Όποιος όμως δεν πιστεύει ήδη έχει καταδικαστεί, γιατί δεν έχει πιστέψει στο όνομα του μονογενή Υιού του Θεού» (Ιωάννης 3:17-18). Ο Ιωάννης, στο κλείσιμο της Α' επιστολής του, λέει: «... ο Θεός μας έδωσε αιώνια ζωή, και η ζωή αυτή υπάρχει στον Υιό του. Όποιος έχει τον Υιό, έχει τη ζωή' όποιος δεν έχει τον Υιό του Θεού, τη ζωή δεν έχει» (5:11-12).

¹Βλ. Γένεση κεφ.19.

²Α' Πέτρ.4:2-5.

³Ιωάν.3:3,5, Τίτ.3:5.

⁴Οι πληροφορίες για τον Adolph Eichmann αντλήθηκαν από τις εξής ιστοσελίδες: <https://www.timesofisrael.com>, <https://www.goodreads.com/quotes> και <https://en.wikiquote.org/wiki/AdolphEichmann>.

⁵Πράξ.5:29.

⁶Ματθ.15:19.

⁷Πράξ.4:12.

⁸Ιεζεκ.36:26-27.

⁹Ιωάν.20:17.

¹⁰Η Αγία Γραφή, Παλαιά και Καινή Διαθήκη, Μετάφραση από τα πρωτότυπα κείμενα, Ελληνική Βιβλική Εταιρεία, Αθήνα 2003.

¹¹Ρωμ.3:26, 4:25.

¹²Ησ.53:4-6,11, Ρωμ.8:1.

¹³Ρωμ.4:7, Α' Ιωάν.2:12.

¹⁴Εφεσ.1:19, Φίλιπ.4:13.

¹⁵Ρωμ.8:29, Β' Κορ.3:18, 5:17-18.

¹⁶Ρωμ.6:12-14, 12:1-2.

¹⁷Α' Ιωάν.1:6-2:2, 3:2-3.

Από την πέννα του παππού...

«Δια πίστεως ο Μωυσής, αφού εμεγάλωσεν, ηρνήθη να λέγεται υιός της θυγατρός του Φαραώ, προκρίνας μάλλον να κακουχῆται με τον λαόν του Θεού, παρά να έχη πρόσκαιρον απόλαυσιν αμαρτίας ἵ κρίνας τον υπέρ του Χριστού ονειδισμόν μεγαλύτερον πλούτον παρά τους εν Αιγύπτω θησαυρούς ἵ διότι απέβλεπεν εις την μισθαποδοσίαν. Δια πίστεως αφήκε την Αίγυπτον, μη φοβηθείς τον θυμόν του βασιλέως ἵ διότι ως βλέπων τον αόρατον ενεκαρτέρησε» (Εβραίουσ 11:24-27).

Ο Μωυσής είναι μια προσωπικότητα που απασχόλησε ιστορικούς, νομοθέτες, κοινωνιολόγους, στρατιωτικούς, συγγραφείς, αρχαιολόγους. Λίγα είναι τα πρόσωπα που απασχολήσανε τη χριστιανική φιλολογία όσο ο Μωυσής. Γράφτηκαν πολλά για τη σοφία, τη δύναμη, τη σύνεση, το χαρακτήρα του Μωυσή. Όπως όμως, σ' ένα εργοστάσιο, κάπου - ίσως πίσω από κάποια χαμένη κι άγνωστη πόρτα - βρίσκεται ο λεβιές που, τραβώντας τον, βάζεις σε κίνηση και δίνεις ζωή σ' ολόκληρο το συγκρότημα, καθώς του μεταδίδεις την παροχέτευση της ηλεκτρικής ενέργειας, έτσι ακριβώς και στη ζωή του Μωυσή υπάρχει ένας κρυμμένος λεβιές. Ένα σημείο, ένα γεγονός που στάθηκε μοναδικά κρίσιμο στη ζωή του, στην ιστορία του λαού Ισραήλ, στις σελίδες όλου του κόσμου. Και το σημείο αυτό είναι ένα αυθόρμητο, γεμάτο ειλικρίνεια, δεμένο μ' απόλυτη ελευθερία «ΟΧΙ» που είπε ο Μωυσής στην Αίγυπτο, στους θησαυρούς της, στα αξιώματα, στις θέσεις, στις τιμές, στα χειροκροτήματα και στις δόξες της χώρας του Νείλου. Αρνήθηκε να ονομάζεται γιος της θυγατέρας του Φαραώ. Και γιατί όχι, ίσως αργότερα, αρνήθηκε να γίνει ένας Φαραώ.

Πάντα θ' ανοίγουν τρεις δρόμοι στη ζωή και στην πορεία μας. Ο δρόμος της ντροπιαστικής αποδοχής, που σιγανά βάζει τη σφραγίδα μ' ένα «ναι». Ο δρόμος του συμβιβασμού, του κονφορμισμού, όπου όλα είναι σωστά, όλα είναι καλά. Κι' αυτό καλό. Και το άλλο ας το δούμε... Κι' ο τρίτος δρόμος: Κοφτός. Μονοκόμματος. Μαχαίρι και φωτιά. «Όχι!».

Ο Μωυσής δεν παζάρεψε. Ο Μωυσής δεν ζύγισε τα πράγματα. Ο Μωυσής δεν έκαμε συμβιβασμούς. Ανοίχτηκε μπροστά του ένα δίστρατο. Αμαρτία και Θεός. Σκοτάδι και φως. Ψέμα και αλήθεια. Η Αίγυπτος και το όραμα της Σιών. Δεν δυσκολεύτηκε. Δεν σκόνταψε. Δεν αμφισβήτησε. Δεν σκέφτηκε καν. Αρνήθηκε. Τα κλώτσησε όλα, όλα. Είπε σε όλους και για όλα: «Όχι!».

Τη στιγμή εκείνη τράβηξε το λεβιέ της ιστορίας. Κείνη την ώρα βούτηξε την πέννα στο μελάνι της αιωνιότητας. Και η ιστορία τον έγγραψε στους μεγάλους. Η ιστορία της μεγαλοσύνης του Μωυσή, άρχισε εκείνη ακριβώς τη στιγμή. Μ' ένα «Όχι!». Και δεν τελείωσε ακόμα. Δεν θα τελειώσει ποτέ η δόξα του Μωυσή.

Η Ιστορία της Εκκλησίας κατά τους τρεις πρώτους αιώνες

Σημειώσεις από τις παραδόσεις του μαθήματος «Εκκλησιαστική Ιστορία» του Παναγιώτη Γκοβέση

A) Οι σχέσεις μεταξύ Ιουδαϊσμού και Χριστιανισμού.

Εισαγωγή:

Οι σχέσεις αυτές:

- ⇒ Έπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο στην ιστορική εξέλιξη της Εκκλησίας ιδίως, στα πρώτα χρόνια της πορείας της.
- ⇒ Απέκτησαν προεκτάσεις οι οποίες ακολούθησαν την Εκκλησία μέχρι σήμερα. (π.χ. Η διαμάχη ανάμεσα στην Σωτηρία με τα «έργα» και στη σωτηρία μέσω της «χάρης».)
- ⇒ Δημιούργησαν αλληλοεπιδράσεις που οδήγησαν την Εκκλησία στον προσδιορισμό της ταυτότητάς της.

Η Εκκλησία ως έννοια:

Ετυμολογία:

Ετυμολογικά προέρχεται από το ρήμα: (εκ-καλώ) που σημαίνει, προσκαλώ άτομα εκ (από) του συνόλου να σχηματίσουν ομάδα. Αποτέλεσμα αυτής της «έκ-κλήσης», είναι ο σχηματισμός σύναξης, συνέλευσης¹.

Στην Αρχαία Ελλάδα:

Η λέξη Εκκλησία στον αρχαίο κόσμο δεν είναι άγνωστη. Χρησιμοποιείται ιδιαίτερα στην Αρχαία Ελλάδα για να δηλώσει τη συνέλευση των πολιτών προς ανακοίνωση, σύσκεψη, γνωμοδότηση, απόφαση, διάφορων γεγονότων και είναι γνωστή ως «**Εκκλησία του Δήμου**»².

Στην Παλαιά Διαθήκη:

Ο όρος χρησιμοποιείται από τους «Εβδομήκοντα» 96 φορές για να αποδώσει τον αντίστοιχο εβραϊκό όρο «**qahal**», ο οποίος σημαίνει τη συνάθροιση ή σύναξη του περιούσιου λαού του Θεού είτε για θρησκευτικούς ή και για άλλους ποικίλους λόγους³. (Ψαλ. 39/10, 78/6, 106/32, 149/1, Δευτ. 4/9-13, 9/10, 18/16, 23/2, Αριθ. 16/3, 20/4, Κριτ. 20/2, κτλ.)

Στην Καινή Διαθήκη:

Ο όρος χρησιμοποιείται 114 φορές με ιδιαίτερη συχνότητα στις Πράξεις των Αποστόλων (23), στις επιστολές του Παύλου (63), και στην Αποκάλυψη (20). Δεν συναντάται στα Ευαγγέλια: Μάρκου, Λουκά, και Ιωάννη.

Στη Καινή Διαθήκη παίρνει την έννοια της σύνα-

ξης των πιστών, ως αποτέλεσμα μιας κλήσης-πρόσκλησης (Α' Κορ.1/26, Εφ. 4/4), ως του νέου περιούσιου λαού του Θεού, του νέου πνευματικού Ισραήλ⁴.

Η σύστασή της Εκκλησίας πραγματοποιείται την ημέρα της **Πεντηκοστής** στην Ιερουσαλήμ (Πραξ. 2/1) και εκεί δημιουργείται η πρώτη χριστιανική κοινότητα η οποία αργότερα θα απλωθεί σε όλο τον κόσμο.

Η κοινότητα αυτή, δεν είναι ένα **ανθρώπινο σχήμα**, ούτε ένα σύνολο ανθρώπων με μια κοινή κλήση. Είναι ένας καρπός υπέρ πολυτίμος για τον Θεό, καθώς προέρχεται από την Σταυρική θυσία του Ιησού Χριστού, «*την όποίαν (έκκλησίαν) απέκτησε δια τοῦ ιδίου αὐτοῦ αἵματος*». (Πραξ. 20/28).

Η Θεολογική προσέγγιση στην έννοια της Εκκλησίας.

Ερευνώντας την έννοια της Εκκλησίας, μέσα από τη Βίβλο αλλά και από διάφορα Πατερικά κείμενα, διαπιστώνουμε την «**απουσία**» κάποιου συγκεκριμένου «**ορισμού**» που να προσδιορίζει σε τι ακριβώς συνίσταται η Εκκλησία⁵.

⇒ Η σύσταση διαφόρων χαρακτηριστικών που αποτελούν μέρος της ταυτότητάς της, όπως το «**Δόγμα**», η «**Διδασκαλία**», η «**Αυθεντία**», η «**Ιεραποστολή**», δεν συνιστούν εντέλει την ουσία της καθώς παρόμοια στοιχεία μπορούν να βρεθούν και σε άλλους χώρους εκτός της Εκκλησίας⁶.

⇒ Δοο έννοιες που χρησιμοποιούνται για την Εκκλησία, χωρίς να δηλώνουν την ουσία της, είναι οι έννοιες του «**Καθιδρύματος**» και της «**Κοινωνίας**». Στην πρώτη περίπτωση υπονοείται μια «οργανωμένη», «ορατή» και «οριοθετημένη κοινότητα», ενώ στη δεύτερη, μια «χαρισματική κοινωνία» πιστών, που βασιζούν την ενότητά τους στην επενέργεια του Αγίου Πνεύματος⁷.

Μια κατάσταση, που επιπλέον δυσκολεύει την υπόθεση στην έννοια της Εκκλησίας, είναι πως ο όρος αυτός, διεκδικείται από πολλές και διάφορες «ομολογίες». Ο Ρώσος θεολόγος του Βυζαντίου Ιωάννης Μέγεντορφ⁸, τονίζει πως η Εκκλησία, αν και είναι «**Μία**» και «**Καθολική**» και οι πιστοί όλοι μα-

ζι πρέπει να αποτελούν ένα «Σώμα» με «κοινό φρόνημα», ωστόσο, διαιρούν την υπόστασή της με διασπάσεις σε διάφορες ομολογίες πίστεως προκαλώντας σύγχυση.

Η έννοια «**Καθολική**», είναι μια πολύ σημαντική έννοια. Δεν σημαίνει ότι εξισώνεται με την παγκόσμια εξάπλωση. Το «**Καθ' όλου**», δεν είναι το ίδιο με το «**κατά- παντός**». Η λέξη «**Καθολική**», είναι από το «**Καθ' όλου**», που σημαίνει την εσωτερική «ολότητα» και την «ακεραιότητα» της κάθε τοπικής Εκκλησίας και όχι απλά, μια κοινωνία πιστών που αποτελούν μέρος της «**Καθολικής**»⁹. Η «**Μία**» Εκκλησία του Θεού φανερώνεται σε κάθε τοπική Εκκλησία. (Α' Κορ. 10/32, 11/16, Εφ. 1/22, 3/10, 5/23, Κολ. 1/18-24.) κτλ.

Το φαινόμενο του «**διαχωρισμού**» της Εκκλησίας σε ομάδες, ξεκινά σχεδόν απ' την «**αρχή**» της εκκλησιαστικής ιστορίας. Ο απ. Παύλος «**μέμφεται**» τους Κορίνθιους, οι οποίοι διακήρυτταν ο καθένας: «*ἐγὼ μὲν εἶμι Παῦλον, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ, ἐγὼ δὲ Χριστοῦ...*». Και για να τονίσει το παράλογο συλλογισμό του «**διαχωρισμού**», θέτει το ερώτημα: «*μεμέρισται ὁ Χριστός;*». (Α' Κορ. 1/13).

Η αντίληψη περί της «**Μίας**» «**Καθολικής**» Εκκλησίας, εκφράζεται και από τους Πατέρες: Ο **Ωριγένης** κάνει σαφή διαστολή μεταξύ της «**καθόλου**» Εκκλησίας και της «**αληθούς**» Εκκλησίας του Χριστού. Ο **Αυγουστίνος** παρουσιάζει την διάκριση μεταξύ της «**πραγματικής**» και της «**μη πραγματικής**» Εκκλησίας. Ο **Κλήμης ο Αλεξανδρεὺς** επίσης τονίζει πως: «*ὁ Θεὸς εἶναι ἕνας, καὶ ὁ Κύριος εἶναι ἕνας καὶ εἶναι συνδεδεμένη ἡ μία Καθολικὴ Εκκλησία με τὴν φύση τοῦ Θεοῦ, με μία πίστη που απορρέει ἀπὸ μία Διαθήκη*»¹⁰. Ο **Ιωάννης ο Χρυσόστομος** διακηρύττει ότι, «*ὅσοι, οπουδήποτε στην γη, μεταλαμβάνουν Δείπνο τοῦ Κυρίου, γίνονται ὅλοι ἕνα καὶ μοναδικὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἄρα ἡ Εκκλησία εἶναι μία*»¹¹. Ο **Μάξιμος ο Ομολογητής** θα πει πως, «*εἶναι βέβαια πολλοὶ καὶ ἀμέτρητοι στον ἀριθμὸ οἱ ἄνδρες, οἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ που διαφέρουν ὡς πρὸς τὴν εθνικότητα, τὴν γλῶσσα, τὸν πολιτισμὸ καὶ τὴν ηλικία, ἀλλὰ ὁ Θεὸς δίνει σε ὅλους αὐτοὺς ἴσο μέτρο χάριτος με ἀποτέλεσμα ὅλοι νὰ συμφῶνται ὁ ἕνας με τοὺς ἄλλους καὶ νὰ συνδέονται μέσα στην μία ἀπλή καὶ ἀδιαίρετη χάρι καὶ δύναμη τῆς πίστεως*»¹².

Αυτή η μία «**Καθολική**» Εκκλησία, που αποτελεί το «**Σώμα**» του Χριστού, σε ὅλη την διάρκεια της εκκλησιαστικής ιστορίας, στηριζόταν στα τέσσερα βασικά στοιχεία: «*Ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδασχῇ τῶν ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ, τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς*». (Πραξ. 2/42).

Η Εκκλησία ως οντότητα στα προ - αιώνια σχέδια του Θεού.

⇒ Στη γη της Παλαιστίνης, μέσα στους κόλπους του Ιουδαϊκού λαού, ο Ιησούς Χριστός προαναγγέλλει την **γένεση** της Εκκλησίας. Αφορμή για την προαναγγελία είναι μια ερώτηση που απηύθυνε ο Ιησούς προς τους μαθητές του: «*Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι εἶμαι ἐγὼ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;*». (Ματθ. 16/13).

⇒ Στην ερώτηση αυτή ο Πέτρος απάντησε: «*Σὺ εἶσαι ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτόν· Μακάριος εἶσαι, Σίμων, υἱὲ τοῦ Ἰωνᾶ, διότι σὰρξ καὶ αἷμα δὲν σοὶ ἀπεκάλυψε τοῦτο, ἀλλ' ὁ Πατὴρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Καὶ ἐγὼ δὲ σοὶ λέγω ὅτι σὺ εἶσαι Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτης τῆς πέτρας θέλω οἰκοδομήσει τὴν ἐκκλησίαν μου, καὶ πύλαι ἄδου δὲν θέλουσιν ἰσχύσει κατ' αὐτῆς*». (Ματθ. 16/16-18).

⇒ (Εφ. 1/4-5).
«*ἐξέλεξεν ἡμᾶς δι' αὐτοῦ πρὸ καταβολῆς κόσμου, διὰ τὸ ἡμεθα ἅγιοι καὶ ἄμωμοι ἐνώπιον αὐτοῦ διὰ τῆς ἀγάπης, προορίσας ἡμᾶς εἰς υἰοθεσίαν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἑαυτόν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ*».

⇒ (Εφ. 5/31-32).
«*ἀντὶ τούτου καταλείπει ἄνθρωπος [τὸν] πατέρα καὶ [τὴν] μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν· ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν*».

⇒ (Ρωμ. 16/25-26).
Ο Παύλος, χαρακτηρίζει το κήρυγμα του Ευαγγελίου, το οποίο του αποκάλυψε ο Ιησούς Χριστός ως «*μυστηρίου τοῦ σεσιωπημένου μὲν ἀπὸ χρόνων αἰώνιων, φανερωθέντος δὲ τώρα διὰ προφητικῶν γραφῶν κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου Θεοῦ καὶ γνωρισθέντος εἰς πάντα τὰ ἔθνη πρὸς ὑπακοὴν πίστεως*».

Η Εκκλησία ὡπως «**αποκαλύπτεται**» και «**αναλύεται**» στην Καινή Διαθήκη.

α) Ὡς πρὸς τὴ σχέση της με τὸ Χριστό:

Η Εκκλησία θεωρεῖται ὡς:
Ένας «**ναὸς ἅγιος**». (Α' Κορ. 3/16. Α' Κορ. 6/19).
Ένα «**πνευματικὸ οἰκοδόμημα**». (Α' Κορ. 3/9).
Το «**κατοικητήριον**» τοῦ Θεοῦ (Εφ. 2/22), το οποίο αναπτύσσεται ἐπάνω σε ἕνα σταθερὸ «**θεμέλιο**», ἕνα «**ακρογωνιαῖο λίθο**», που εἶναι ὁ Χριστὸς, καὶ ἐπὶ τῶν Αποστόλων καὶ Προφητῶν. (Εφ. 2/20).

Το «**οἰκοδόμημα**» αὐτό, αποτελείται ἀπὸ ἕνα στενότερο ἢ ευρύτερο κύκλο ἀνθρώπων, που κύριο γνώρισμά τους εἶναι ὅτι ἀποδέχονται με «**μετάνοια**» καὶ «**πίστη**» καὶ με «**Βάπτισμα**» ομολογίας, ὡς Σωτήρα καὶ Λυτρωτὴ τους, τὸν Ἰησοῦ Χριστό.
Ὅπως μας ἀναφέρει καὶ ὁ Κλήμης ὁ Αλεξανδρεὺς, ἡ

Εκκλησία δεν συνίσταται ως «τόπος», ή «χώρος», ή ως «κτίσμα», αλλά στο άθροισμα των «εκλεκτών», «δεν καλώ βέβαια τώρα τον τόπο Εκκλησία, αλλά το άθροισμα των εκλεκτών γιατί αυτός ο ναός είναι ανώτερος για να δεχτούμε το μέγεθος της αξίας του Θεού»¹³.

β) Ως προς την αξία της:

Η Εκκλησία παρουσιάζεται ως «**Σώμα**» του Χριστού, όπου ο Χριστός είναι η «**Κεφαλή**» αυτού του «**Σώματος**». (Εφ. 5/30-32. Α' Κορ. 12/27).

Ως το «**Πλήρωμα**» του Χριστού. (Εφ. 1/23). Με αυτή την ιδιαίτερη εικόνα ο απ. Παύλος επιθυμεί να δείξει την «μυστηριακή» σχέση και την «ενότητα» που δημιουργείται μεταξύ του Χριστού και της Εκκλησίας. Η Εκκλησία είναι η πλήρωση του Χριστού, κατά τον τρόπο που το δένδρο είναι η πλήρωση ενός σπόρου, γιατί ό,τι προέρχεται στο σπόρο, είναι εν δυνάμει, η πλήρης ανάπτυξη στο δένδρο. Πρόκειται για θεμελιώδη εκκλησιολογική διδασκαλία του απ. Παύλου, με άμεσες πρακτικές συνέπειες για τους πιστούς. Η συμμετοχή των πιστών στο «Σώμα» του Χριστού δεν αποτελεί μια κατάσταση στατική αλλά δυναμική, δηλαδή μια πορεία που έχει μια αρχή και ένα τέλος, την Βασιλεία του Θεού.

Ως **κληρονόμος** του Θεού και **συγκληρονόμος**, του Χριστού. (Ρωμ. 8/17).

Ως **Γένος εκλεκτό**, **Έθνος άγιο**, **Βασιλικό ιερατείο**. (Α' Πετ. 2/9).

γ) Ως προς την ουσία της:

Η Εκκλησία παρουσιάζεται ως «**Νύμφη**» του Χριστού. (Β' Κορ. 11/2. Αποκ. 21/9). Ο απ. Παύλος χαρακτηρίζει τον συμβολισμό αυτό ως «**μυστήριο μέγα**». «και έσονται οι δύο εις σάρκα μίαν το μυστήριον τουτο μέγα εστιν· εγώ δε λέγω εις Χριστόν και εις την εκκλησίαν». (Εφ. 5/32).

Κατά τον Ιωάννη τον Χρυσόστομο, το «**μυστήριο**» αυτό συνίσταται στο γεγονός ότι ο Χριστός άφησε τον Πατέρα, «**κένωσε**» τον Εαυτό Του, και ήρθε κάτω στην γη, στην Εκκλησία που είναι η «**νύμφη**» και έγινε ένα πνεύμα με αυτήν.

δ) Ως προς τις ιδιότητές της.

Η Εκκλησία είναι το «**φως**». (Ματθ. 5/14).

Είναι το «**αλάτι**» της γης. (Ματθ. 5/13).

Είναι ο «**στόλος και το εδραίωμα της αληθείας**». (Α' Τιμ. 3/15).

Είναι «**Πρεσβευτής**» υπέρ του Χριστού στο κόσμο. (Β' Κορ. 5/20).

Είναι «**τόπος**» και «**εικόνα**» του Χριστού. (Β' Κορ. 3/18).

Το σχόλιο του Μάξιμου του Ομολογητή για την Εκκλησία, που είναι εικόνα του Θεού: «Όπως τα μέρη προέρχονται από το όλο έτσι είναι φυσικό και τα αιτιατά να αντλούν την ισχύ τους από την αιτία και να γνωρίζονται από αυτή. Όπως ο Θεός είναι αρχέτυπο έτσι και εκείνη είναι εικόνα Του»¹⁴.

Οι «**σχέσεις των μελών**» της Εκκλησίας, πρέπει να χαρακτηρίζονται και να διακρίνονται σύμφωνα με την αξία που ο ίδιος ο Κύριος της δίνει. Η Αγάπη, που είναι η εκπλήρωση όλου του Νόμου, (Ρωμ. 13/10), είναι η απόδειξη μαρτυρίας ότι οι πιστοί είναι πραγματικά μαθητές του Χριστού και για τον λόγο αυτό ο Ιωάννης λέει ότι: «**Ημεϊς εξεύρομεν ότι μετέβημεν εκ του θανάτου εις την ζωήν, διότι αγαπώμεν τους αδελφούς· όστις δεν αγαπά τον αδελφόν μένει εν τῷ θανάτῳ**». (Α' Ιωαν. 3/14).

Χάρη στην αγάπη, οι πιστοί ονομάζονται μεταξύ τους αδελφοί, δηλαδή από την ίδια μήτρα, μέλη ενός οργανικού σώματος που δηλώνει μια σχέση πολύ δυνατή. Την λέξη αυτή την χρησιμοποίησε και ο Ιησούς κατά την επίγεια πορεία του, όχι μόνο για να περιγράψει τις μεταξύ των πιστών σχέσεις, αλλά και τη σχέση του Ιδίου με τους πιστούς καθώς ο Χριστός είναι ο πρωτότοκος αδελφός κάθε πιστού.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί:

Πως όσα συνιστούν την Εκκλησία, δεν είναι από δική της «αξία», αλλά κατά **Χάρη, Θεού δώρον**. (Εφ. 2/8).

Ιστορικές διεργασίες για την εμφάνιση της Εκκλησίας.

Χρειάστηκαν πολλές εκατονταετίες και ιδιαίτερες ζυμώσεις στον Αρχαίο Κόσμο προκειμένου να έρθει το πλήρωμα των καιρών για την υλοποίηση των αιωνίων σχεδίων του Θεού, όσον αφορά τη σωτηρία των ανθρώπων και την **γένεση** της Εκκλησίας. Σύμφωνα με την Θεία Οικονομία, τρεις διαφορετικοί λαοί εργάστηκαν εντελώς ανεξάρτητα για τον σκοπό αυτό. Οι λαοί αυτοί ήσαν οι **Εβραίοι**, οι **Έλληνες** και οι **Ρωμαίοι**.

Οι Εβραίοι:

Δημιουργήθηκαν σαν λαός από τον Άβραμ με σκοπό να γίνουν οι **φορείς** όλων των **μεσσιανικών υποσχέσεων** που αφορούσαν την λύτρωση του ανθρώπινου γένους. Η υπόσχεση του Θεού στον Άβραμ ήταν απόλυτη και ξεκάθαρη: «**θέλουσιν εύλογηθῆ έν σοι πάσαι αί φυλαί τῆς γῆς**». (Πραξ. 3/25). Ο λαός Ισραήλ, μέσα στην μακρόχρονη πορεία του και σύμφωνα με το θείο σχέδιο, είναι αυτός που

προσέφερε όλο το **θρησκευτικό υπόβαθρο** για την πίστη στον έναν μοναδικό και αληθινό Θεό, μέσα σε έναν κόσμο ειδωλολατρίας. Παρέλαβε, δια μέσου του Μωσέ, το **Νόμο** του Θεού, που χρησίμευσε σαν παιδαγωγός μέχρι τον ερχομό του Μεσσία. Διατήρησε τις **προφητείες** για τον ερχομό του Λυτρωτή και προανήγγειλε, δια των Προφητών, το θείο πάθος του Χριστού.

Η Εκκλησία, σαν άμεσος αποδέκτης όλων αυτών των μεσσιανικών υποσχέσεων και της νέας διαθήκης, θεώρησε, δίκαια, τον εαυτό της σαν οργανική συνέχεια του λαού Ισραήλ, ως ο νέος πνευματικός λαός του Θεού¹⁵. Για τον λόγο αυτό, τα πρώτα χριστιανικά κηρύγματα και οι πρώτες χριστιανικές συνάξεις, έλαβαν χώρα μέσα στον Ιουδαϊκό Ναό, καθώς και στις κατά τόπους Συναγωγές, οι οποίες ήταν ένας χώρος λαϊκού τύπου χωρίς ιερείς, που εξυπηρετούσαν τον ευσεβή Ιουδαίο να πάρει μέρος στην ομαδική λατρεία του αληθινού Θεού.

Οι Έλληνες:

Συνέβαλαν δια μέσου του Μ. Αλεξάνδρου, στην «ένωση» του τότε γνωστού κόσμου και των πολιτισμών, της **Ασίας**, της **Ευρώπης**, και της **Αφρικής**. Το μέγιστο επίτευγμα για την υπόθεση του Ευαγγελίου είναι ότι ο Μ. Αλέξανδρος για τις ανάγκες της Αυτοκρατορίας του καθιέρωσε μια **Παγκόσμια γλώσσα**, την λεγόμενη «**Κοινή Ελληνιστική**». Η γλώσσα αυτή ήταν το αρτιότερο μέσο έκφρασης που είχε επινοήσει ο άνθρωπος στην μέχρι τότε ιστορία του¹⁶. Χάρη στην «**Κοινή**», όπου γράφηκε η Καινή Διαθήκη, (εξάιρεση το Ευαγγέλιο του Ματθαίου), το Ευαγγέλιο γίνεται προσβάσιμο και κατανοητό στον τότε γνωστό κόσμο. Πρώτος σταθμός, όμως, στην ιστορία της «**Κοινής**» γλώσσας, στάθηκε η μετάφραση της Παλαιάς Διαθήκης, γνωστή ως μετάφραση των «**Εβδομήκοντα**», η οποία έγινε για τις ανάγκες της Ιουδαϊκής κοινότητας της Αιγύπτου και ήταν χάρη σε αυτή την μετάφραση, που κατέστη δυνατή για πρώτη φορά η δυνατότητα να γίνει γνωστός ο Νόμος του Θεού και οι Προφητείες για τον Χριστό στον κόσμο των ειδωλολατρών.

Οι Ρωμαίοι:

Συνέβαλαν στην υπηρεσία του Ευαγγελίου με έναν τρόπο πρακτικό. Η Ρώμη διέθετε μια σιδερένια πυγμή και μια εξαιρετική ικανότητα διοίκησης. Η γεωγραφική επικράτεια της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας ήταν ο φυσικός χώρος μέσα στον οποίο γεννήθηκε η Εκκλησία, και για πρώτη φορά στην ιστορία, το μέγιστο τμήμα του κόσμου στην Δύση βρέθηκε οργανωμένο σαν ενιαίο γεωγραφικό και πολιτικό σύνολο, όπου επικρατούσε η περίφημη «**Pax Romana**»¹⁷, η οποία εξασφάλιζε τις πιο ασφαλείς συνθήκες προ-

κειμένου να τρέξει η υπόθεση του Ευαγγελίου και να ιδρυθούν παντού Εκκλησίες.

Τα μέλη των πρώτων Χριστιανικών Κοινοτήτων και οι καταβολές τους.

Τρεις μεγάλες ομάδες αποτέλεσαν τα πρώτα μέλη της Εκκλησίας. Η πρώτη ομάδα ήταν οι πιστοί που προέρχονταν από τους **Ιουδαίους της Παλαιστίνης**. Η δεύτερη ομάδα, ήταν οι **Ελληνιστές Ιουδαίοι** και τέλος, η τρίτη ομάδα, ήταν τα **Έθνη**.

Αυτές οι τρεις ομάδες αντιπροσώπευαν τρεις εντελώς διαφορετικούς κόσμους και, αν δεν τους προσέθετε ο Θεός στην Εκκλησία του, θα ήταν αδύνατον να βαδίσουν σε μια κοινή πορεία. Η Εκκλησία χρειάστηκε χρόνο για να αφομοιώσει και να εναρμονίσει αυτές τις διαφορετικότητες, ενώ ταυτόχρονα βίωσε «**προβλήματα**», «**εντάσεις**» και «**επιθέσεις**» τόσο εξωτερικά, από το περιβάλλον το οποίο προέρχονταν οι διάφοροι πιστοί, όσο και εσωτερικά, από τη δυσκολία των πιστών να αποδεσμευτούν από το παρελθόν τους και να γίνουν «νέα κτίσματα» εν Χριστώ Ιησού.

Στην προσπάθειά να κατανοήσουμε την διαφορετικότητα σε αυτές τις ομάδες θα πρέπει να αναφερθούμε με λίγα λόγια, στο ιστορικό τους περιβάλλον και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, γιατί μόνον έτσι θα μπορέσουμε να αντιληφθούμε τις δυσκολίες που προέκυψαν από την συνάντησή τους.

Οι Ιουδαίοι της Παλαιστίνης.

Οι Ιουδαίοι της Παλαιστίνης, δηλαδή οι «**γηγενείς**», ήταν κατά κάποιο τρόπο πιο σκληροπυρηνικοί στις αντιλήψεις τους όσον αφορά την εθνική και θρησκευτική τους παράδοση, από τους Ιουδαίους της διασποράς. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι Ιουδαίοι της Παλαιστίνης είχαν ενότητα απόψεων. Αντίθετα, ο Ιουδαϊσμός του πρώτου αιώνα δεν εμφανίζεται ιδεολογικά ενιαίος, καθώς χωρίζεται σε διάφορες ομάδες με διαφορετικές προσεγγίσεις και προσανατολισμό, όσον αφορά τον θρησκευτικό ζήλο, ή το πατριωτικό και απελευθερωτικό τους μέλλον. Εν τούτοις, παραμένουν και διατηρούν έντονα την ιδέα ότι είναι ένα έθνος άκρως θεοκρατικό. Ο Ιουδαίος ιστορικός Ιώσηπος, χαρακτηριστικά αναφέρει, ότι όπως «**ορισμένοι λαοί έχουν εμπιστευτεί την ανώτατη πολιτική εξουσία στους μονάρχες, άλλοι στις ολιγαρχίες και άλλοι στον λαό, τον νομοθέτη μας (Μωσέ), δεν προσέλκυσε καμία από αυτές τις μορφές πολιτεύματος, αλλά έδωσε στο δικό του πολίτευμα τον όρο θεοκρατία αναθέτοντας όλη την εξουσία και την δύναμη στα χέρια του Θεού**»¹⁸.

Ήταν λοιπόν φυσικό επακόλουθο για τους Ιουδαίους, ως βασικό σκοπό της ζωής τους, να διατηρήσουν τις ανώτερες και μοναδικές θρησκευτικές

αξίες του Μωσαϊκού Νόμου. Αυτός ήταν και ο λόγος που αποτελούσαν μια κλειστή κοινωνία, διάγοντας μια ζωή άκαμπτη και πειθαρχημένη, σχολαστική αλλά και υποκριτική, στην τήρηση του Νόμου και των Εντολών. Το αποτέλεσμα ήταν η διαμόρφωση ενός ιδιαίτερου τρόπου σκέψης και ζωής, που φυσικά, τους διαφοροποίησε από όλα τα άλλα έθνη. Για τους Ιουδαίους, τα έθνη ήταν «ακάθαρτα», και δεν είχαν ουσιαστικές σχέσεις μαζί τους. Ο μόνος τρόπος για να εισχωρήσει κάποιος στην κοινωνία των Ιουδαίων, λέει ο Φίλων, Ιουδαίος Φιλόσοφος, ήταν η πλήρη αποδοχή του Νόμου και όλων των θρησκευτικών διατάξεων που θα οδηγούσε σε έναν παρόμοιο τρόπο ζωής με τους Ιουδαίους¹⁹. Από την άλλη μεριά, όμως, και οι εθνικοί είχαν μια αρνητική αντίληψη κατά των Ιουδαίων, που έφθανε μερικές φορές στα όρια του μίσους, εξαιτίας των αντιλήψεών τους²⁰.

Οι Ελληνιστές Ιουδαίοι.

Οι «Ελληνιστές», που είναι η δεύτερη μεγάλη ομάδα της πρώτης χριστιανικής Εκκλησίας, ήταν οι Ιουδαίοι της διασποράς. Η διασπορά των Ιουδαίων έλαβε χώρα από το 586 π.Χ., με την κατάληψη της Ιερουσαλήμ από τον Βασιλιά Ναβουχοδονόσορα και από τότε, ένας μεγάλος αριθμός Ιουδαίων ήταν αναγκασμένοι να ζουν μαζί με τους εθνικούς στις περιοχές που ήταν διεσπαρμένοι. Στην Συρία και τη Μικρά Ασία, στην Κύπρο και στην Κρήτη, αλλά και σε άλλα νησιά της Μεσογείου, στην ακτή της Βόρειας Αφρικής, στη Ρώμη, μέχρι και την Ισπανία, σταδιακά άρχισαν να ιδρύονται Ιουδαϊκές κοινότητες. Η μεγαλύτερη Ιουδαϊκή κοινότητα ήταν αυτή στην Αλεξάνδρεια, την οποία ίδρυσε ο Μέγας Αλέξανδρος, εγκαθιστώντας εκεί τη μεγαλύτερη Ιουδαϊκή κοινότητα, σύμφωνα με τις πληροφορίες του Ιουδαίου φιλόσοφου Φίλωνα. Στους Ιουδαίους αυτούς ο Μέγας Αλέξανδρος παραχώρησε πολιτικά δικαιώματα ίσα με αυτά που απολάμβαναν οι Μακεδόνες και οι Αιγύπτιοι²¹. Το γεγονός αυτό αποτέλεσε σημαντικό σταθμό για την Ιουδαϊκή διασπορά καθώς, από εκείνο το χρονικό σημείο και πέρα, η διασπορά πήρε έντονα δυτική κατεύθυνση. Οι επιδράσεις που δέχθηκαν από τον τρόπο ζωής των εθνικών, είχε ως αποτέλεσμα να επέλθει μια ιδεολογική και πολιτισμική μεταβολή στη ζωή τους. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό σε όλες αυτές της Ιουδαϊκές κοινότητες ήταν η έντονη επίδραση του ελληνισμού στην ζωή τους, με αποτέλεσμα ακόμη και η μητρική τους γλώσσα να είναι η Ελληνική. Αυτό καθιστά απαραίτητη την ανάγκη μετάφρασης της Παλαιάς Διαθήκης στην Ελληνική γλώσσα από τους Εβδομήκοντα. Εκτός όμως από την γλώσσα, η επίδραση απλώνεται σε κάθε επίπεδο ζωής. Απέκτη-

σαν Ελληνικά ονόματα, Ελληνική παιδεία, και κυρίως είχαν κοινωνία με «ακάθαρτους» εθνικούς που ήταν ειδωλολάτρες. Μάλιστα έφθασαν σε σημείο να μην περιτέμνονται χάριν της συμμετοχής τους σε αγώνες στα γυμναστήρια²².

Οι Εθνικοί.

Τέλος οι εθνικοί, ήταν όλοι οι άλλοι λαοί που δεν είχαν καμία σχέση με τους Ισραηλίτες. Κυρίως όμως με τον όρο αυτό εννοούμε τους Έλληνες και όλους όσους είχαν την Ελληνική παιδεία και αντίληψη, καθώς ο τότε κόσμος ήταν διαποτισμένος από το πνεύμα του Ελληνισμού.

Οι Ιουδαίοι της Παλαιστίνης διαχώριζαν κατά κάποιο τρόπο τον εαυτό τους από τους Ελληνιστές Ιουδαίους, γιατί θεωρούσαν ότι ήταν πιο αδιάφθοροι όσον αφορά την θρησκευτική τους και πολιτισμική τους κληρονομιά από τον διαδεδομένο ελληνισμό. Έτσι, έβλεπαν με κάποια καχυποψία, ακόμη και με ειρωνεία τους Ιουδαίους της διασποράς²³. Όσο αφορά όμως τους εθνικούς, εκεί πραγματικά δεν υπήρχε κανένα κοινό σημείο.

(Συνεχίζεται)

¹Ι. Σταματάκου, *Λεξικόν της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσης*, Εκδ. Βιβλιοπρομηθευτική, Αθήνα 1999, σελ. 317.

²Δ. Δημητράκου, *Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης Τόμος Γ'*, Εκδ. Δημήτριου Δημητράκου, Αθήνα 1954, σελ. 2343.

³Β. Φειδά, *Εκκλησιαστική Ιστορία, Τόμος Α'*, Εκδ. Ιδιωτική, Αθήνα 2002 σελ. 30.

⁴Β. Φειδά, ο.π. σελ. 30.

⁵Γ. Φλωρόφοσκου, *Αγία Γραφή, Εκκλησία, Παράδοσις, Έκδοση Β'*, Εκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη, 2003, σελ. 78.

⁶Ι. Ζηζιούλας, «Εκκλησία και Έσχατα» στο *Εκκλησία και Εσχατολογία*, Εκδ. Δημητριάδος- Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών Βόλου, Βόλος 2014, σελ. 33.

⁷Σ. Γιαγκάζογλου «Περί Εκκλησίας» στο *Πίστη και Βίωμα της Ορθοδοξίας, Δόγμα, Πνευματικότητα και Ήθος της Ορθοδοξίας Τόμος Α'*, Εκδ. ΕΑΠ, ΠΑΤΡΑ 2002, σελ. 163.

⁸Ι. Μέγιεντροφ, *Βυζαντινή Θεολογία*, Εκδ. Ίνδικτος, Αθήνα 2010, σελ. 27.

⁹Γ. Φλωρόφοσκου, *Θέματα Ορθόδοξου Θεολογίας*, Εκδ. Άρτος Ζωής, Αθήνα 1989, σελ. 194.

¹⁰Κλήμεντος Αλεξανδρέως, *Στρωματείς (Λόγοι Ε'-Η')*, Εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1996, Σελ. 479.

¹¹Σ. Παπαδόπουλου, *Η Εκκλησία και τα Ιερά Μυστήρια Κατά τον ιερό Χρυσόστομο*, Εκδ. Αποστολική Διακονία, Αθήνα, 2008, σελ. 13.

¹²Μάξιμου του Ομολογητού, *Μυσταγωγία*, Εκδ. Αποστολική Διακονία, Αθήνα 1997, σελ. 103.

¹³Κλήμεντος Αλεξανδρέως, ο.π. σελ. 371.

¹⁴Μάξιμου του Ομολογητού, ο.π. σελ.99.

¹⁵Α' Πέτρ. 2/10.

¹⁶Γ. Α. Χατζημαντωνίου, *Η Εκκλησία του Χριστού τα πρώτα εξακόσια χρόνια*, Εκδ. Λόγος, Αθήνα, 1993, σελ. 46.

¹⁷Π. Κ. Χρήστου, *Ελληνική Πατρολογία Τόμος Α'* Εκδ. Κυρομάνος, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 43.

¹⁸Ιώσηπος, *Άπαντα Ι Ιωσήπου Βίος. Περί Αρχαιότητας Ιουδαίων (Κατ' Απίωνος)*, Εκδ. Κάκτος, Αθήνα 1997, σελ. 339.

¹⁹Φίλων ο Αλεξανδρεός, *Ελληνισμός και Ιουδαϊσμός Εσσαιί και Θεραπευτές*, Εκδ. Ζήτρος, Θεσσαλονίκη 2003, σελ. 50.

²⁰Π. Κ. Χρήστου, ο.π. σελ. 39.

²¹Π. Κ. Χρήστου, ο.π.σελ. 33.

²²Γ. Πατράννου, *Ελληνισμός και Χριστιανισμός* Εκδ. Αποστολική Διακονία, Αθήνα 2003, σελ. 33.

²³Π. Κ. Χρήστου, ο.π.σελ. 39.

«Η γωνιά του Ποιητή»
Το βλέμμα Σου

Το βλέμμα Σου, αστραπόφωτο
περνάει το σκοτάδι,
νύχτας φωτά το έρεβος,
μέρα κάνει το βράδυ.

Το βλέμμα Σου, ηφαιστειο
τραντάζει την ψυχή μου.
Περνά καυτό το είναι μου
κι αλλάζει τη ζωή μου.

Το βλέμμα Σου, που συγχωρεί,
χωρίς μιλιά και λόγο,
σαν με το γόνυ της ψυχής
την ανομιά δηλώνω.

Το βλέμμα Σου, ολόγλυκο
και απαλό σαν χάδι,
χαϊδεύει όλες τις πληγές,
νικά τον μαύρο άδη.

Ω! Κύριε, το βλέμμα Σου
σκεπάζει όλη τη γη μας,
γλυκιά αγκαλιά κάθε πιστού,
φωτίζει τη ζωή μας.

Δέσποινα Πετρή

Επιστολή Β' Ιωάννου

Σημειώσεις από τις παραδόσεις του μαθήματος

«Εξήγηση και Ερμηνεία της Καινής Διαθήκης» του Ιωάννη Ν. Ρούσου

«Ο πρεσβύτερος εκλεκτή κυρία και τοις τέκνοις αυτής...» (Β' Ιωάν.1:1, κείμενο Nestle)

Στο συγκεκριμένο σημείο ο σύνδεσμος «και» συμπλέκει το «κυρία» με το «τέκνοις».

- **Τοις τέκνοις**(=εξάρτηση από τον γεννήτορα) :ουσιαστικό, γένους ουδέτερου, αριθμού πληθυντικού, πτώσεως δοτικής, του δευτερόκλιτου ουσιαστικού τό τέκνον-ου (< τίκτω=γεννώ).

Η λέξη «τέκνον» ποτέ δεν χρησιμοποιείται για τον Κύριο Ιησού Χριστό. Γ' Αυτόν χρησιμοποιείται η λέξη «Υιός». Στη λέξη «τέκνον» υπονοείται η παθητική σχέση εξάρτησης ενός παιδιού από τους γονείς του. Πνευματικά ο πιστός αποκαλείται «τέκνον Θεού» (Ρωμ. 8/16, Α' Ιωάν. 3/2)¹, διότι εξαρτάται από τον Ουράνιο Πατέρα αλλά και γιατί γεννήθηκε πνευματικά (Ιωάν. 1/12-13, Ιάκ. 1/18, «ἀπεκόησεν»< άποκυῶ= παύω να κυοφορώ και γεννώ) από το Θεό.

Η λέξη «υιός» επικεντρώνεται κατεξοχήν στο πρόσωπο που αναφέρεται και όχι στην παθητική εξάρτηση κάποιου από τους γεννήτορές του. Δίνει έμφαση στην ατομική προσωπικότητα κάποιου, παρά στην καταγωγή του. Τονίζει τα προνόμια, την αξία και την ελευθερία που απολαμβάνει κάποιος ως «υιός», ταιριάζει συνεπώς στον Κύριο Ιησού. Δεν είναι πρόπον στην προσευχή να αποκαλούμε τον Κύριο «το παιδί σου το μονάκριβο» αλλά «ο Υιός Σου», «στο όνομα του Υιού Σου». Μέσω του Χριστού του Υιού «*τοῦ Θεοῦ τοῦ ζώντος*» (Ματθ. 16/16), τα προνόμια, η αξία και η ελευθερία, που είναι δικά Του, μεταβιβάζονται στους πιστούς, γ' αυτό η λέξη αυτή αποδίδεται και σ' αυτούς (Γαλ. 3/26, 4/6-7, «υιοί Θεού»). Συνεπώς ο πιστός είναι «τέκνον Θεού» (εξάρτηση -πνευματική γέννηση) αλλά και «υιός Θεού» (αξία, προνόμια, ελευθερία μέσω του Ιησού Χριστού, Ρωμ.8/14,16).

Οι λέξεις «υιός» και «τέκνον» ανήκουν στη δεύτερη κλίση, στην οποία περιλαμβάνονται ουσιαστικά αρσενικά και θηλυκά που έχουν κατάληξη -ος (ό νόμος, ή ἄμπελος) και ουδέτερα που έχουν κατάληξη -ον (τό δῶρον). Τα αρσενικά και τα θηλυκά έχουν τις ίδιες καταλήξεις, σε όλες τις πτώσεις και στους δύο αριθμούς (τα ξεχωρίζουμε μόνο από το άρθρο τους), σχηματίζουν δε την κλητική ενικού σε -ε. Τα ουδέτερα έχουν τρεις πτώσεις όμοιες (ονομαστική, αιτιατική, κλητική) και στους δύο αριθμούς. Έχουν επίσης το -α του πληθυντικού βραχύχρονο (π.χ. τὰ δῶρα)

- **αὐτῆς** : οριστική αντωνυμία, γένους θηλυκού, αριθμού ενικού, πτώσεως γενικής (αὐτός-αὐτή-αὐτό)

Αντωνυμίες ονομάζονται οι λέξεις που χρησιμοποιούνται στο λόγο αντί των ονομάτων, ουσιαστικών ή επιθέτων. Το αὐτός -αὐτή-αὐτό μπορεί να είναι οριστική αντωνυμία (χρησιμοποιείται στις πλάγιες πτώσεις για να ορίσει, ξεχωρίσει κάτι από άλλα) ή επαναληπτική αντωνυμία (χρησιμοποιείται στις πλάγιες πτώσεις μόνο, για να επαναλάβει κάτι για το οποίο έγινε ήδη λόγος). Χρησιμοποιείται επίσης στη θέση του γ' προσώπου της προσωπικής αντωνυμίας (ἐγώ, σὺ) στις πλάγιες πτώσεις, ενώ στην ονομαστική χρησιμοποιούνταν από τους αρχαίους οι δεικτικές αντωνυμίες ὁδε, ἐκεῖνος, οὗτος. Στη συγκεκριμένη περίπτωση που εξετάζουμε (*τοῖς τέκνοις αὐτῆς*) μπορούμε να χαρακτηρίσουμε την αντωνυμία ως οριστική.

Παραδείγματα :

Οριστικής αντωνυμίας: Ματθ. 1/21 «αὐτός» (σε όλες τις πτώσεις)

Επαναληπτικής αντωνυμίας : Ματθ. 20/20 «αὐτῆς», 2/7, 10/35 (μόνο στις πλάγιες πτώσεις :Γενική, Δοτική, Αιτιατική)

Όταν η αντωνυμία αυτή εκφέρεται με το άρθρο (ό αὐτός, ή αὐτή, τό αὐτό) δηλώνει ταυτότητα και μεταφράζεται ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο π.χ. Ματθ. 5/46, Λουκ. 2/8, Α' Κορ. 12/5, Εβρ. 13/8

Κλίνεται σύμφωνα με τα τρικατάληκτα δευτερόκλιτα επίθετα (σε -ος, -η, ον) προσέχουμε όμως ότι στο ουδέτερο δεν υπάρχει το -ν.

- **Οὗς** :αναφορική αντωνυμία, γένους αρσενικού, αριθμού πληθυντικού, πτώσεως αιτιατικής, της αντωνυμίας ὅς-ἢ-ὅ (ο οποίος -η οποία-το οποίο).

Αναφορικές ονομάζονται οι αντωνυμίες με τις οποίες μια ολόκληρη πρόταση (δευτερεύουσα αναφορική πρόταση) αναφέρεται σε κάποιον όρο -λέξη μιας άλλης πρότασης ή σε όλο το περιεχόμενο -νόημα της πρότασης αυτής. (π.χ. «*ὃν δε ζη-*

τεῖτε με ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον ὃς την ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα ἢν ἤκουσα παρὰ τοῦ Θεοῦ» (Ιωαν. 8/40)

Στη Β' Ιωάννου το «οὐς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ» (η δευτερεύουσα αναφορική πρόταση) αναφέρεται στο προηγούμενο «ἐκλεκτῆ κυρία καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς».

Η αντωνυμία ὅς-ἡ-ὃ κλίνεται και ἔχει τις καταλήξεις των τρικατάληκτων δευτερόλιτων επιθέτων (π.χ. ἀγαθός -ῆ -όν) χωρίς το τελικό -ν στο ουδέτερο.

- ἐγὼ : προσωπική αντωνυμία, πρώτου προσώπου, αριθμοῦ ενικού πτώσεως ονομαστικής.

Προσωπικές ονομάζονται οι αντωνυμίες που φανερώνουν τα τρία πρόσωπα του λόγου. Το πρώτο πρόσωπο είναι αυτό που μιλάει. Το δεύτερο πρόσωπο είναι εκείνο στο οποίο απευθύνεται ο λόγος. Το τρίτο πρόσωπο είναι αυτό για το οποίο γίνεται λόγος.

Το α' και β' πρόσωπο (στον ενικό ἐγὼ -σύ ή στον πληθυντικό ἡμεῖς -ὕμεῖς) σε αρκετές περιπτώσεις παραλείπεται και όταν χρησιμοποιείται κάποιες φορές δηλώνει ἔμφαση ή αντιδιαστολή (καθορίζεται από το κειμενικό πλαίσιο) π.χ.

- Ἐγὼ εἰμί ἢ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα (Ιωάν. 15/5, ἔμφαση και αντιδιαστολή)
- οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς (Ιωάν. 15/16, ἔμφαση και αντιδιαστολή)
- Ἐγὼ φωνῆ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ (Ιωάν. 1/23, ἔμφαση, στο εβραϊκό Ησ. 40/3 το ἐγὼ δεν υπάρχει)
- ...ἐγὼ ἠγάπησά σε (Αποκάλ. 3/9, ἔμφαση στο ἐγὼ)
- ...πειράζει δε αὐτὸς οὐδένα (Ιάκ. 1/13, ἔμφαση στο αὐτὸς)
- Ὑμεῖς δὲ ἀγαπητοὶ μνήσθητε...(Ιουδα 17, ἔμφαση στο ὑμεῖς σε σχέση με αυτούς που αναφέρει παραπάνω)
- ... οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ βαπτιστής (Ματθ. 14/2, χωρίς ἔμφαση)
- ...καὶ αὐτὸς ἐδέξατο ... (Λουκ. 2/28, χωρίς ἔμφαση)
- ...καγὼ εἶπον... (Πραξ. 22/19, χωρίς ἔμφαση)
- ...ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης... (Λουκ. 1/18, χωρίς ἔμφαση)

Η προσωπική αντωνυμία στο α' πληθυντικό πρόσωπο (ἡμεῖς) κάποιες φορές χρησιμοποιείται αντί του α' ενικού προσώπου (ἐγὼ) όταν ο συγγραφέας ή ομιλητής αναφέρεται στον εαυτό του και θέλει να αποφύγει να τονίσει το «ἐγὼ» (εγωιστικό) αλλά ταυτόχρονα θέλει να οδηγήσει τον αναγνώστη ή ακροατή σε συμμετοχή των σκέψεων ή πράξεων του. Π.χ. Ἄ Ιωάν. 1/4 «γράφομεν ἡμεῖς», Μάρκ. 4/30 «ὁμοιώσωμεν».

- ἀγαπῶ : ρήμα α' συζυγίας², φωνῆς ενεργητικής³, διάθεσης ενεργητικής⁴, χρόνου ενεστώτα⁵, ἔγκλισης οριστικής⁶, προσώπου πρώτου, αριθμοῦ ενικού, του συνηρημένου ρήματος α' τάξης⁷ ἀγαπάω-ῶ.

Τα ρήματα είναι λέξεις κλιτές που φανερώνουν ότι το υποκείμενό τους ενεργεί, παθαίνει ή βρίσκεται σε μια κατάσταση. Στη γραμματική αναγνώριση ενός ρήματος συμπεριλαμβάνουμε όλα τα παρεπόμενά του (τα υπογραμμισμένα στην παραπάνω αναγνώριση του «αγαπῶ»). Αυτό θα μας βοηθήσει τόσο στη συντακτική ανάλυση όσο και στην εξήγηση.

- ἐν : πρόθεση κύρια

Προθέσεις ονομάζονται οι άκλιτες εκείνες λέξεις που συνήθως μπαίνουν μπροστά από άλλες κλιτές (πρό + τίθημι) σχηματίζουν εμπρόθετους προσδιορισμούς και δηλώνουν διάφορες επιρρηματικές έννοιες (π.χ. τόπο, τρόπο, χρόνο, σκοπό, αιτία κ.λ.π.). Οι προθέσεις διακρίνονται σε κύριες και καταχρηστικές.

Οι προθέσεις συντάσσονται πάντα με τις πλάγιες πτώσεις (γενική, δοτική, αιτιατική)· άλλες απ' αυτές συντάσσονται μόνο με μία πτώση (μονόπτωτες) άλλες με δύο πτώσεις (διπτωτες) και άλλες με τρεις πτώσεις (τρίπτωτες).

Οι κύριες προθέσεις εμφανίζονται είτε μόνες τους στη σύνταξη μπροστά από τις πλάγιες πτώσεις των πτωτικών (π.χ. ἐν ἀληθείᾳ) είτε σε σύνθεση με άλλες λέξεις (π.χ. εἴσοδος <εις +ὀδός, ἐντυγχάνειν < ἐν +τυγχάνειν).

Οι κύριες προθέσεις είναι δεκαοκτώ, ἔξι μονοσύλλαβες (εις, ἐς ή ἐκ, ἐν, σύν, προς, πρό) και δώδεκα δισύλλαβες (ἀνά, κατά, διά, μετά, ἀντί, ἀμφί, περί, ἐπί, ἀπό, ὑπό, ὑπέρ, παρά).

Οι καταχρηστικές προθέσεις χρησιμοποιούνται μόνο, μπροστά από τις πλάγιες πτώσεις των πτωτικών. Απ' αυτές οι περισσότερες συντάσσονται με γενική (ἄνευ, ἄτερ, χωρίς, ἄχρι, μέχρι, ἔνεκα, ἔνεκεν, πλήν, χάριν) και με αιτιατική («νή», μία φορά στο Α' Κορ. 15/31) .

Η πρόθεση «ἐν» +δοτ. (ἐν ἀληθείᾳ) είναι μονόπτωτη και συντάσσεται πάντοτε με δοτική. Με τη δοτική «ἀληθείᾳ» σχηματίζει ένα εμπρόθετο προσδιορισμό της αναφοράς (σε σχέση με την ἀλήθεια ενν. του ευαγγελίου) ή πιθανότερα του τρόπου (αληθινά δηλ. ὄχι υποκριτικά).

Επιμέλεια άρθρου: Γιάννης Ρούσος
(συνεχίζεται)

¹Βλ. την αντίθεση «τέκνα Θεού - τέκνα διαβόλου» (Α΄Ιωάν.3:10).

²Η συζυγία αυτή περιλαμβάνει τα ρήματα που στο α' ενικό πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής λήγουν σε -ω.

³Όταν το α' ενικό πρόσωπο στην οριστική ενεστώτα λήγει σε -ω ή -μι.

⁴Όταν το υποκείμενο ενεργεί.

⁵Ο ενεστώτας φανερώνει κάτι που γίνεται τώρα, εξακολουθητικά ή κατ' επανάληψη.

⁶Η οριστική εκφράζει το πραγματικό.

⁷Σ' αυτή ανήκουν τα ρήματα που έχουν χαρακτήρα -α και λήγουν στην ενεργητική φωνή σε -άω, που μετά τη συναίρεση γίνεται -ᾶ.

Ο Διαφωτισμός και δύο σημαντικοί εκπρόσωποί του

Το κίνημα του Διαφωτισμού ήταν ουσιαστικά επακόλουθο της *Επιστημονικής επανάστασης του 17ου αιώνα*, που με τη σειρά της προκλήθηκε από τις ανακαλύψεις του Κοπέρνικου τον 16ο αιώνα, και στη συνέχεια του Γαλιλαίου, όσον αφορά στην αστρονομία, και τις κινήσεις των πλανητών.

Η διαπίστωση ότι η Γη κινείται γύρω από τον Ήλιο και όχι το αντίστροφο, έθεσε υπό αμφισβήτηση πολλές ιδέες που ως τότε θεωρούνταν δεδομένες, διδάσκονταν στα πανεπιστήμια και στα σχολεία και προστατεύονταν από την Εκκλησία. Στον μικρόκοσμο, οι παρατηρήσεις του Ολλανδού Άντον φον Λέβενχουκ, που χρησιμοποιώντας το μικροσκόπιο διαπίστωσε πως υπάρχουν μικροβιακές μορφές ζωής, παρουσίασε μία εικόνα ατέλειας της φύσης και δημιούργησε ερωτήματα σχετικά με την τελεολογία της. Η διδασκαλία της Εκκλησίας, μαζί με την Αριστοτελική λογική, φαινόταν ότι ήσαν σε αντίφαση με τις πειραματικές παρατηρήσεις του πραγματικού κόσμου. Οι επιστήμονες των ερχόμενων γενεών δεν θα εμπιστεύονταν πλέον τυφλά ούτε την Εκκλησία, ούτε τον Αριστοτέλη.

Βασικά χαρακτηριστικά του Διαφωτισμού

Η σκέψη και η αμφισβήτηση είναι αρετές.

Υπάρχει το κίνημα της παιδείας, έχουμε μια επιστροφή προς τη μάθηση. Λέγεται ότι ο άνθρωπος ήταν ανώριμος γιατί ήταν αμόρφωτος.

Ελευθερία αντί απολυταρχίας, ισότητα αντί ταξικών διαφορών, επιστήμη αντί δεισιδαιμονιών, έρευνα αντί προκαταλήψεων, και ανεξιθρησκεία αντί του δογματισμού.

Πολλοί φιλόσοφοι του Διαφωτισμού αμφισβητούσαν τα βιβλικά θεμέλια του χριστιανισμού, *υποβάλλοντας τη Βίβλο σε «επιστημονική κριτική»* και καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι δεν ήταν τίποτε περισσότερο από μυθολογία. Συμμετείχαν σε ένα ευρύτερο σύνολο κριτικών, που κατήγγειλλε τις θεομοθετημένες θρησκείες ως μέσα εκμετάλλευσης που είχαν επινοήσει παλιάνθρωποι και απατεώνες, για να εξαπατούν τις αδαείς μάζες. Απέρριπταν τις προσευχές και τις λειτουργίες ως άχρηστες. Ο Θεός, υποστήριζαν, δεν είναι δυνατό να πειθεται να παραβιάζει τους φυσικούς νόμους για χάρη μεμονωμένων ατόμων. Καταδίκασαν το δόγμα του προπατορικού αμαρτήματος ως ολέθριο για το ανθρώπινο γένος.

Ενας Γερμανός θεολόγος και ερμηνευτής της Βίβλου, ο **Schleiermacher**, επέμενε ότι η πίστη στο Θεό δεν έχει ανάγκη την ιστορική Βιβλική αποκάλυψη, αλλά τη συνείδηση & το συναίσθημα. «Η ουσία του Χριστιανισμού παραμένει αναλλοίωτη, ανεξάρτητα αν μέρη ή και ολόκληρη η Βίβλος θεωρηθεί κάποτε αναξιόπιστη και απορριφθεί». Δεν δεχόταν την ύπαρξη της Κόλασης και θεωρούσε ότι οι τιμωρίες του Θεού δεν έχουν σκοπό την ποινή, αλλά την συμμόρφωση.

Ο Ντεϊσμός ήταν η πίστη στην ύπαρξη Θεού, που αν και δημιούργησε, όμως δεν παρεμβαίνει ποτέ στον φυσικό κόσμο. Δεν υφίστανται θαύματα ή υπερφυσικά φαινόμενα για τον Ντεϊστή.

Για πολλούς Ντεϊστές, ο λόγος για τον οποίο ο Θεός δεν παρεμβαίνει στον κόσμο (μέσω θαυμάτων), δεν είναι ότι αδιαφορεί, αλλά μάλλον ότι ο βέλτιστος δυνατός κόσμος έχει ήδη δημιουργηθεί και οι όποιες παρεμβάσεις δεν θα μπορούσαν να τον βελτιώσουν. Άλλοι διατηρούν την πιο πανθεϊστική άποψη ότι δημιουργώντας τον κόσμο, *ο Θεός έγινε ο κόσμος* και δεν υπάρχει ως ξεχωριστή οντότητα διαφορετική από αυτόν.

Η επικράτηση της θεωρίας της Εξέλιξης & Καταγωγή των Ειδών, κατέστησε φαινομενικά «περιττή» την αναγκαιότητα του Δημιουργού-Σχεδιαστή Θεού του Ντεϊσμού.

Ζαν-Ζακ Ρουσσώ

Η φύση γέννησε τον άνθρωπο "καλό" και η πολιτισμένη κοινωνία καλλιεργεί μέσα του την κακότητα.

Η φύση γέννησε τον άνθρωπο "ελεύθερο", η κοινωνία του τον μεταμορφώνει σε σκλάβο.

Η φύση γέννησε τον άνθρωπο "ευτυχισμένο", και μέσα στην πολιτισμένη κοινωνία του γίνεται δυστυχο-
σμένος.

Για τον Ρουσσώ, αιτία της ανάπτυξης των επιστημών και των τεχνικών δεξιοτήτων, είναι η επιθυμία της διάκρισης. Ο Ρουσσώ πίστευε πως η γλώσσα γεννήθηκε με την παρότρυνση των αισθημάτων, όχι λόγω της κοινωνικής χρησιμότητας. Για να αντιμετωπίσουμε όλα τα πρακτικά προβλήματα της ζωής, έλεγε, μας αρκούν οι χειρονομίες και οι ενέργειες. Οι λέξεις γίνονται αναπόφευκτες μόνο στις περιπτώσεις που θέλουμε να εκφράσουμε την αγάπη ή το μίσος. Το πρώτο λεξιλόγιο των ανθρώπων ήταν επομένως ποιητικό, εκφραστικό, συνδεδεμένο με τις καταστάσεις της ψυχής. Μετά ήρθαν οι γραμματικές, οι οποίες κέρδισαν σε σαφήνεια αλλά έχασαν σε ποιητικότητα. Η περιπλοκότητα των σύγχρονων γλωσσών δεν είναι ένδειξη προόδου αλλά εκφυλισμού. *Η σύγχρονη γλώσσα επινοήθηκε για να ψεύδεται και να εξαπατά.* Η εξέλιξη της γλώσσας μας παραποιεί ό,τι βιώνουμε.

Η δημόσια εκτίμηση αρχίζει προοδευτικά να αποκτά αξία, αφού ο καθένας αρχίζει να κοιτάζει τους άλλους και ταυτόχρονα θέλει να τον κοιτάζουν και αυτόν. Ο πιο όμορφος, ο πιο δυνατός, ο πιο επιδέξιος, αυτός που τραγουδάει, αυτός που χορεύει καλύτερα από όλους, γίνεται ο πιο αξιοσέβαστος, και αυτό είναι το πρώτο βήμα προς την ανισότητα και ταυτόχρονα προς την διαστροφή, πάντα κατά τον Ρουσσώ.

Η ιδιωτική περιουσία έχει αναπτύξει τον ατομισμό και την επίδειξη του εαυτού μας. Ο άνθρωπος, από εκεί που ήταν ελεύθερος και ανεξάρτητος, τώρα είναι υποταγμένος στο πλήθος των νέων αναγκών. Γίνεται σκλάβος ακόμα και αν είναι αφέντης, με την άπληστη φιλοδοξία, την επιθυμία να αυξήσει την ιδιωτική του περιουσία, όχι από μία πραγματική ανάγκη, αλλά για να είναι σε ανώτερη θέση από τους άλλους. Η ανάγκη (πλασματική) ήταν εκείνη που γέννησε τους θρόνους, *οι επιστήμες και τέχνες* ήταν εκείνες που τους εδραίωναν.

Από την στιγμή κατά την οποία ο άνθρωπος είχε ανάγκη από την βοήθεια ενός άλλου, μόλις συνειδητοποίησε ότι μπορούσε να είναι χρήσιμο για έναν μόνο άνθρωπο να έχει προμήθειες που θα έφταναν για δύο, *η ισότητα εξαφανίστηκε*. Γεννήθηκε η περιουσία, η εργασία έγινε απαραίτητη, και τα απέραντα δάση μετατράπηκαν σε αγρούς, που έπρεπε να πληθούν από τον ιδρώτα των ανθρώπων, και στους οποίους πολύ σύντομα φύτρωσε η σκλαβιά και η δυστυχία. Από την καλλιέργεια της γης προέρχεται απαραίτητα ο διαμοιρασμός της, και από την αναγνώριση της περιουσίας, οι πρώτοι κανόνες του Δικαίου.

Ο πρώτος που έφραξε ένα κομμάτι γης και σκέφτηκε να πει: "αυτό είναι δικό μου" και βρήκε άλλους ανθρώπους τόσο απλοϊκούς ώστε να τον πιστέψουν, αυτός στάθηκε ο πραγματικός ιδρυτής της "πολιτισμένης" κοινωνίας. Από πόσα εγκλήματα, πόσους πολέμους, πόσους φόνους, πόσες αθλιότητες και φόβους θα είχε γλιτώσει το ανθρώπινο γένος εκείνος που, ξεριζώνοντας τους πασάλους και φράζοντας την τάφρο, θα φώναζε στους ομοίους του: «Μην ακούτε αυτόν τον απατεώνα».

Για τον Ρουσσώ, ο άνθρωπος εκπίπτει από τη φυσική κατάσταση στον πολιτισμό, μέσω της γλώσσας, της τεχνολογίας, της γεωργίας, και κυρίως μέσω της ιδιοκτησίας. Σ' αυτό το στάδιο της εξέλιξης οι κοινωνικές σχέσεις μπορούν να περιγραφούν με το "πόλεμος όλων εναντίον όλων".

Η λύση που προτείνει ο Ρουσσώ είναι αυτή της αυτοκυβέρνησης. Έτσι τοποθετεί την αντίληψη του ανθρώπου ως αυτόνομου (πηγή του νόμου του). Παράλληλα, διατυπώνει μια αντίληψη περί ελευθερίας, η οποία δεν εδράζεται στην οριοθέτηση και την προστασία του ιδιωτικού χώρου από τους άλλους, αλλά στη συμμετοχή στις συλλογικές αποφάσεις της κοινότητας.

Κατά τον Ρουσσώ, *το sex είναι αποδεσμευμένο από την Αγάπη* και τις υποχρεώσεις (ευθύνες - δεσμεύσεις) που πηγάζουν απ' αυτή. Η Αγάπη είναι κοινωνική επιβολή που δεσμεύει την «φυσική» ελευθερία (Αυτονομία) του Ανθρώπου. Η κοινωνία με τα δεσμά του Πολιτισμού, μετέτρεψε τον «ευγενή πρωτόγονο», σε ένα αλλοτριωμένο - δυστυχοσμένο όν. Γι' αυτό έχει συμφέρον, αλλά και χρέος, να απαλλαγεί από τα δεσμά του, να σπάσει τις αλυσίδες του.

Σκλαβιά – Δεσμά και Αλυσίδες

Ψαλ.2:1 Γιατί φρύαξαν τα έθνη, και οι λαοί μελέτησαν μάταια; Παραστάθηκαν οι βασιλιάδες τής γης, και οι άρχοντες συγκεντρώθηκαν μαζί, ενάντια στον Κύριο, και ενάντια στον Χριστό του, λέγοντας: Ας διασπάσουμε τα δεσμά τους, και ας απορρίψουμε από πάνω μας τις αλυσίδες τους.

Ρωμ.6:17 Ευχαριστία όμως, ανήκει στον Θεό, επειδή υπήρχατε δούλοι τής αμαρτίας, πλην υπακούσατε από καρδιάς στον τύπο τής διδασκαλίας, στον οποίο και παραδοθήκατε. Και αφού ελευθερωθήκατε από την αμαρτία, γίνατε δούλοι στη δικαιοσύνη.

Η Αμαρτωλή και Διεφθαρμένη Ανθρώπινη Φύση

Ιερ.17:9 Η καρδιά είναι απατηλή περισσότερο απ' όλα, και υπερβολικά διεφθαρμένη · ποιος μπορεί να τη γνωρίσει; Εγώ ο Κύριος εξετάζω την καρδιά, δοκιμάζω τα νεφρά, για να δώσω στον κάθε έναν σύμφωνα με τους δρόμους του, σύμφωνα με τον καρπό των έργων του.

Ησ.64:6 Όλοι, πραγματικά, γίναμε σαν ένα ακάθαρτο πράγμα, και όλη η δικαιοσύνη μας είναι σαν ένα ρυπαρό ιμάτιο · γι' αυτό, όλοι πέσαμε σαν το φύλλο, και οι ανομίες μας μάς άρπαξαν όπως ο άνεμος.

Ρωμ.3:10 Όπως είναι γραμμένο, ότι: «Δεν υπάρχει δίκαιος ούτε ένας · δεν υπάρχει κάποιος που να έχει σύνεση · δεν υπάρχει κάποιος που να εκζητάει τον Θεό. Όλοι παρεξέκλιναν, μαζί εξαχρειώθηκαν · δεν υπάρχει αυτός που πράττει το αγαθό · δεν υπάρχει ούτε ένας»....«Δεν υπάρχει ο φόβος Θεού μπροστά στα μάτια τους».

Πωλ.5:19 Γνωρίζουμε ότι είμαστε από τον Θεό · και ολόκληρος ο κόσμος είναι στην κυριαρχία του πονηρού.

Εξ.20:13 ΜΗ φονεύσεις. ΜΗ μοιχεύσεις. ΜΗ κλέψεις. ΜΗ ψευδομαρτυρήσεις. ΜΗ επιθυμήσεις το σπίτι του πλησίον σου · μη επιθυμήσεις τη γυναίκα του πλησίον σου · ούτε τον δούλο του ούτε τη δούλη του ούτε το βόδι του ούτε το γαϊδούρι του ούτε κάθε τι που είναι του πλησίον σου. (Το πρόβλημα δεν είναι η ιδιοκτησία, αλλά η επιθυμία)

Τόμας Χομπς και ο «Λευιάθαν»

Οι απόψεις του Χομπς που εκφράζονται στο γνωστότερο έργο του «Λευιάθαν».

Δεν υπάρχει Θεός

Δεν υπάρχει εξωγενές Καλό ή Κακό

Τα ανθρώπινα όντα δεν έχουν άλλο κίνητρο ή σκοπό, από το να αναζητούν την ηδονή και να αποφεύγουν κάθε τι που τους προκαλεί πόνο.

Ό,τι προκαλεί ηδονή θεωρείται «καλό» και ό,τι προκαλεί πόνο θεωρείται «κακό».

Δεν υπάρχει όριο στο τι κάποιος μπορεί να πράξει αναζητώντας την ηδονή, ή να πράξει αποφεύγοντας τον πόνο. Αυτό είναι το «Δικαίωμα» του Ανθρώπου στη ζωή.

Αυτό όμως οδηγεί στο χάος και σε μία διαρκή κατάσταση πολέμου μεταξύ των ανθρώπων.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα ισοδυναμούν με τις ανθρώπινες επιθυμίες. Έτσι, ό,τι επιθυμούμε έχουμε και το δικαίωμα να το πραγματοποιούμε - αποκτούμε.

Εχω την επιθυμία να κάνω το (X) = Εχω το δικαίωμα να κάνω το (X).

Επιθυμώ να απαλλαγώ από το παιδί μου = Εχω το δικαίωμα στην έκτρωση

Η Μ. επιθυμεί να παντρευτεί την Α. = Η Μ. έχει το δικαίωμα να παντρευτεί την Α.

Κατά τον Χομπς, το μόνο εμπόδιο μεταξύ επιθυμίας και εκπλήρωσης δεν είναι η Συνείδηση ή κάποιος εξωγενής νόμος, αλλά μόνο οι επιθυμίες - δικαιώματα των άλλων.

Οι άνθρωποι οργανώθηκαν σε κοινωνίες για να προασπίσουν τις επιθυμίες - δικαιώματά τους από την καταπάτησή τους από τους άλλους, και να ρυθμίσουν έτσι τις σχέσεις ελευθερίας - καταπίεσης, ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι εντάσεις. Αυτές οι ρυθμίσεις επιτυγχάνονται μέσω πληθώρας νομοθετημάτων και την υποκειμενική (πλειοψηφική?) καθιέρωση του «Πολιτικά Ορθού».

Δεν θα πράξω προς εσένα το (X), αν και εσύ δεν πράξεις προς εμένα το (X)

Τι απουσιάζει σε σχέση με την Χριστιανική θεώρηση;

Η Αλήθεια... Δύο διαφορετικές κοσμοθεωρήσεις. Η Δημιουργία του κόσμου – Η Δημιουργία του Ανθρώπου – Η πηγή του κακού – Η πτώση του Ανθρώπου.

Ο Νόμος... ο Ανθρώπος δεν είναι αυτό-νομος, αλλά οφείλει να υπακούει στους Φυσικούς, Ηθικούς και Πνευματικούς Νόμους που έθεσε ο Δημιουργός Του.

Η Συνείδηση... Ο άνθρωπος είναι σε πτώση, αλλά εξακολουθεί να φέρει την εικόνα του Θεού... Ο Νόμος του Θεού είναι γραμμένος μέσα στη Συνείδηση.

Η Αγάπη, η Ευσπλαχνία, η Συγχωρητικότητα, το Έλεος... Κατά τον Χομπς οι σχέσεις των ανθρώπων ρυθμίζονται μόνο από θεσμοθετημένες οριοθετήσεις.

Γέν.1:27 Και ο Θεός δημιούργησε τον άνθρωπο σύμφωνα με τη δική του εικόνα · σύμφωνα με την εικόνα του Θεού τον δημιούργησε · αρσενικό και θηλυκό τούς δημιούργησε · και τους ευλόγησε ο Θεός · και είπε σ' αυτούς ο Θεός: Αυξάνεστε και πληθύνετε και γεμίστε τη γη, και κυριεύστε την, και εξουσιάζετε επάνω στα ψάρια της θάλασσας, κι επάνω στα πουλιά του ουρανού κι επάνω σε κάθε ζώο που κινείται επάνω στη γη.

Γέν.3:2 Και η γυναίκα είπε στο φίδι: Από τον καρπό των δέντρων του παραδείσου μπορούμε να φάμε · από τον καρπό, όμως, του δέντρου, που είναι στο μέσον του παραδείσου, ο Θεός είπε: Μη φάτε απ' αυτόν, για να μη πεθάνετε (Αυτός είναι ο πρώτος Ηθικός Νόμος που έθεσε ο Θεός). Και το φίδι είπε στη γυναίκα: Σίγουρα δεν θα πεθάνετε, αλλ' ο Θεός ξέρει ότι την ίδια ημέρα που θα φάτε απ' αυτόν, τα μάτια σας θα ανοιχτούν, και θα είστε σαν θεοί, γνωρίζοντας (ορίζοντας) το καλό και το κακό. (Η πρώτη εισήγηση Αυτο-νόμησης)

Γέν.3:8 Και άκουσαν τη φωνή του Κυρίου του Θεού, να περπατάει στον παράδεισο προς το δειλινό · και ο Αδάμ και η γυναίκα του κρύφτηκαν από το πρόσωπο του Κυρίου του Θεού, ανάμεσα στα δέντρα του παραδείσου (η ένοχη συνείδηση). Και ο Κύριος ο Θεός κάλεσε τον Αδάμ, και του είπε: Πού είσαι; Κι εκείνος είπε: Άκουσα τη φωνή σου στον παράδεισο, και φοβήθηκα, επειδή είμαι γυμνός · και κρύφτηκα. Και ο Θεός του είπε: Ποιος σου φανέρωσε ότι είσαι γυμνός; Μήπως έφαγες από το δέντρο, από το οποίο σε πρόσταξα να μη φας?

Γέν.9:6 Οποιος χύσει αίμα ανθρώπου, από άνθρωπο θα χυθεί το αίμα του · επειδή, σύμφωνα με την εικόνα του Θεού ο Θεός δημιούργησε τον άνθρωπο.

Ρωμ.2:14 Γιατί, όταν οι εθνικοί, που δεν έχουν το νόμο, κάνουν από φυσική παρόρμηση αυτά που λέει ο νόμος, τότε, παρόλο που δεν έχουν αυτοί το νόμο, εντούτοις μέσα τους υπάρχει νόμος έμφυτος. Κι αυτοί δείχνουν την ενέργεια του νόμου γραμμένη μέσα στις καρδιές τους, πράγμα που το επιβεβαιώνει και η συνείδησή τους και οι συλλογισμοί τους, που είτε τους κατηγορούν είτε απολογούνται.

Εφεσ.4:17 Αυτό λοιπόν σας λέω και διακηρύττω δημόσια εν Κυρίω, να μη περπατάτε πλέον όπως περπατούν και τα υπόλοιπα έθνη, μέσα στη ματαιότητα του νου τους, σκοτισμένοι στη διάνοια, καθώς είναι απαλλοτριωμένοι από τη ζωή του Θεού, εξαιτίας της άγνοιας που είναι μέσα τους, εξαιτίας της πόρωσης της καρδιάς τους · οι οποίοι καθώς έχουν γίνει αναιόθητοι, παρέδωσαν τον εαυτό τους στην ασέλγεια, για να εργάζονται ακόρεστα κάθε ακαθαρσία.

Κολ.3:12 Ντυθείτε λοιπόν, ως εκλεκτοί του Θεού, άγιοι και αγαπημένοι, σπλάχνα οικτιρμών, καλοσύνη, ταπεινοφροσύνη, πραότητα, μακροθυμία · υποφέροντας ο ένας τον άλλον, και συγχωρώντας ο ένας τον άλλον, αν κάποιος έχει παράπονο ενάντια σε κάποιον · όπως και ο Χριστός συγχώρεσε σε σας, έτσι κι εσείς. Και σε όλα τούτα, ντυθείτε την αγάπη, που είναι ο σύνδεσμος της τελειότητας.

Οι Ψαλμοί... ποιητικά

ΨΑΛΜΟΣ 1

Οι δύο δρόμοι.

1. Ευτυχισμένος ο άνθρωπος που δεν πορεύεται
στη συμβουλή των ασεβών

Ούτε στων πλανεμένων το στρατί δεν σταματά
Ούτε που κάθεται εις το θρονί των χλευαστών.

2. Μα στου Γιαχβέ, αρέσκεται τη στρατά
και σιγοφιθυρίζει το νόμο του μέρα και νύχτα.

3. Είναι, σαν ένα δέντρο φυτεμένο κοντά
σε ρέματα νερού.

Εκεί καρπό θα φέρει αυτός στη ταιριαστή
του εποχή

κι ουδέποτε το φύλλωμά του δεν ξεραιίνεται.

Προκόβει ότι κι αν κάνει.

4. Τίποτα τέτοιο για τους ασεβείς, τίποτα τέτοιο.

Μ' αυτοί είναι σαν τ'αχυρένιο τσόφλι
που παίρνεται απ' τον άνεμο.

5. Όμοια οι ασεβείς δεν θα

κρατήσουνε στη Κρίση

ούτε οι πλανεμένοι στων δικαίων

τη σύναξη.

6. Γιάτι ο Γιαχβέ ξέρει των δικαίων τη στρατά,
των ασεβών όμως, ο δρόμος χάνεται.

ΛΕΞΕΙΣ ΜΕ ΝΟΗΜΑ

Η λέξη «*υιοθεσία*» χρησιμοποιείται πέντε φορές στην Καινή Διαθήκη και μόνον από τον απόστολο Παύλο¹. Δεν υπήρχε διαδικασία υιοθεσίας στον Ισραήλ των βιβλικών χρόνων. Εάν ένας άνθρωπος πέθαινε, ο αδελφός του γινόταν αυτόματα επικεφαλής του οίκου του, οπότε δεν υπήρχε ανάγκη για νόμιμη διαδικασία υιοθεσίας. Χρησιμοποιώντας ο Παύλος τη λέξη «*υιοθεσία*», αναφέρεται στη ρωμαϊκή έννοια της υιοθεσίας.

Η λέξη είναι σύνθετη από το ουσιαστικό «*υιός*» και το απαρέμφατο «*θέσθαι*» (απαρέμφατο β' αορίστου μέσης φωνής του ρήματος τίθημι {ενεργητική φωνή}, τίθεμαι {μέση φωνή}). Η κυριολεκτική σημασία της λέξης «*υιοθεσία*» είναι «*τοποθέτηση υιού*». Στην αρχαία Ρώμη το παιδί που επρόκειτο να υιοθετηθεί με μια δημόσια τελετή κατά τη διάρκεια της εφηβείας του, έπαιρνε επίσημα θέση στην οικογένεια που τον υιοθετούσε, ήταν πλέον ένα κανονικό μέλος αυτής της οικογένειας.

Η υιοθεσία ήταν μια πρακτική πολύ διαδεδομένη και είχε μεγάλη σημασία στη ρωμαϊκή κοινωνία. Ο Ρωμαίος πατέρας αγαπούσε το υιοθετημένο παιδί του, σαν να ήταν πραγματικά δικό του.

Όταν ένα παιδί γεννιόταν με φυσικό τρόπο μέσα σε μια οικογένεια και ανήκε βιολογικά σ' αυτήν, οι γονείς είχαν την επιλογή να αποκηρύξουν το παιδί για διάφορους λόγους. Η σχέση, επομένως, δεν ήταν απαραίτητως επιθυμητή από τον γονέα, ούτε μόνιμη. Αυτό δεν συνέβαινε, όμως, όταν ένα παιδί υιοθετούνταν. Στη Ρώμη, η υιοθεσία ενός παιδιού σήμαινε:

- α) ότι το παιδί αυτό επιλεγόταν ελεύθερα από τους γονείς, και ήταν επιθυμητό από εκείνους,
- β) ότι το παιδί αυτό θα αποτελούσε μόνιμο μέλος της οικογένειας · οι γονείς δεν μπορούσαν να αποκηρύξουν ένα παιδί, το οποίο υιοθέτησαν.

Ένα υιοθετημένο παιδί λάμβανε νέα ταυτότητα. Οποιοσδήποτε προηγούμενες δεσμεύσεις, ευθύνες και χρέη διαγράφονταν. Με την υιοθεσία το παιδί αποκτούσε νέα δικαιώματα και ευθύνες, λογιζόταν σαν να αποτελούσε εξ αρχής βιολογικό μέλος της οικογένειας.

Στην αρχαία Ρώμη, επίσης, η έννοια της κληρονομιάς ήταν μέρος της ζωής, όχι κάτι που άρχιζε να απασχολεί την οικογένεια όταν συνέβαινε ο θάνατος. Η υιοθεσία ενός παιδιού το έκανε νόμιμο κληρονόμο του πατέρα που το υιοθέτησε, συγκληρονόμο σε όλα τα υπάρχοντά του και συνδεδεμένο για πάντα μαζί του. Αυτό που μας ενδιαφέρει να σημειώσουμε είναι ότι για το παιδί **έχουμε μια αλλαγή θέσης, από παιδί γίνεται πλέον υιός με πλήρη δικαιώματα και υποχρεώσεις, επειδή κάποιος το υιοθέτησε**. Το υιοθετημένο πρόσωπο ήταν στην πραγματικότητα ένα «**νέο πρόσωπο**», νομικά και ουσιαστικά².

Αυτή την εικόνα θέλει να μας παρουσιάσει ο Παύλος, καθώς αναφέρεται στην υιοθεσία μας από το Θεό εν Χριστώ. Ο πατέρας μας, όταν ζούσαμε βουτηγμένοι μέσα στην αμαρτία, ήταν ο διάβολος³ και η δουλεία μας σ' αυτόν μας οδηγούσε στον αιώνιο θάνατο. Αλλά «*ο Θεός, όμως, επειδή είναι πλούσιος σε έλεος, εξαιτίας της πολλής του αγάπης, με την οποία μας αγάπησε, και ενώ ήμασταν νεκροί εξαιτίας των αμαρτημάτων, μας ζωοποίησε μαζί με τον Χριστό... και μαζί του μας ανέστησε, και μαζί του μας κάθισε στα επουράνια, διαμέσου του Χριστού · για να δείξει στους επερχόμενους αιώνες τον υπερβολικό πλούτο της χάριτος του με την αγαθότητά του σε μας εν Χριστώ Ιησού*»⁴.

Ο Θεός μας υιοθέτησε δια του Χριστού στην οικογένειά Του, είμαστε «*παιδιά του Θεού*»⁵, «*και αν είμαστε παιδιά, είμαστε και κληρονόμοι · κληρονόμοι μεν του Θεού, συγκληρονόμοι δε του Χριστού...*»⁶. Ως «*υιοί*» του Θεού⁷ ως μη ξεχνούμε ποτέ ότι είμαστε απόλυτα επιθυμητοί, απόλυτα αγαπημένοι και ότι έχουμε λάβει μια νέα

ταυτότητα μέσω του Ιησού. Ανήκουμε σε μια νέα οικογένεια, είμαστε, όσοι πιστεύουμε στον Χριστό, νέοι άνθρωποι⁸ και έχουμε ένα νέο Πατέρα το Θεό, ο οποίος «μας προόρισε σε υιοθεσία διαμέσου του Ιησού Χριστού στον εαυτό του, σύμφωνα με την ευδοκία του θελήματός του...»⁹, μια υιοθεσία που θα ολοκληρωθεί όταν ο Δοξαζόμενος Ιησούς Χριστός έρθει για να παραλάβει την Εκκλησία Του¹⁰.

Επιμέλεια άρθρου: Ιωάννης Ν. Ρούσσοσ

¹Ρωμ.8:15,23, 9:4, Γαλ.4:5, Εφεσ.1:5.

²Οι πληροφορίες για την υιοθεσία στην αρχαία Ρώμη είναι από την ιστοσελίδα <https://aleteia.org/2017/09/12/how-the-roman-practice-of-adoption-sheds-light-on-what-st-paul-was-talking-about/>

³Ιωάν.8:44, Εφεσ.2:2-3, Α' Ιωάν.3:8-10.

⁴Εφεσ.2:4-7.

⁵Ιωάν.1:12-13.

⁶Ρωμ.8:17.

⁷Γαλ.3:26, 4:6-7.

⁸Β' Κορ.5:17.

⁹Εφεσ.1:5.

¹⁰Ρωμ.8:23.

Μονοπάτια Ηγεσίας

Το θέμα της ηγεσίας ενδιαφέρει κάθε άνθρωπο-μέλος της κοινωνίας, τη στιγμή μάλιστα που σχετίζεται με την επίδραση την οποία μπορεί να έχει ο χαρακτήρας ενός ανθρώπου στο χαρακτήρα του συνανθρώπου του.

Τι εννοούμε, όμως, με τον όρο «ηγεσία»; Υπάρχει μεγάλη ποικιλία εννοιών οι οποίες αποδίδονται στον όρο αυτό. Μπορεί να σημαίνει την *κυριαρχική δύναμη ενός ατόμου ή συλλογικού οργάνου πάνω στην ελευθερία των άλλων*¹. Σ' αυτή την περίπτωση μιλάμε περισσότερο για εξουσιαστική δύναμη παρά για ηγεσία.

Μια άλλη έννοια της ηγεσίας, η οποία έχει σχέση με το λεγόμενο *πνευματικό* κόσμο των γραμμάτων και των τεχνών, περιλαμβάνει την ανώτερη πνευματική τάξη (ακαδημαϊκούς, καθηγητές Πανεπιστημίου) καθώς επίσης και ποιητές, λογοτέχνες, καλλιτέχνες. Είναι η πνευματική ηγεσία, *γνωστή και με τους διεθνείς όρους «ιντελιγκέντσια» και «ελίτ»* (εκλεκτή πνευματική τάξη)².

Ηγεσία όμως είναι και η *διαδικασία επηρεασμού που κατατείνει στον συντονισμό μιας ομάδας του κοινωνικού συνόλου για την επίτευξη ενός σκοπού*³. Αναπτύσσοντας τον παραπάνω ορισμό μπορούμε να πούμε ότι η η-

γεσία έχει σχέση με την άσκηση επιρροής, καθοδήγησης ατόμου ή ομάδας ατόμων από πρόσωπο που διαθέτει ηγετικές ικανότητες, με σκοπό να κατευθύνει σε ενέργειες για την επίτευξη ενός κοινού επιδιωκόμενου σκοπού. Η ηγετική ικανότητα, σύμφωνα με αυτό τον ορισμό, δεν έχει σχέση με την άσκηση κυριαρχικής εξουσίας και επιβολής, αλλά αναφέρεται στην ποιότητα της συμπεριφοράς του ηγέτη, ο οποίος μπορεί, μέσω αυτής, να καθοδηγεί ανθρώπους σε μια οργανωμένη προσπάθεια.

Η λέξη *ηγεσία* σημαίνει *αρχηγία, ηγεμονία, οδηγία*, και προέρχεται από τη λέξη *ηγέτης* (*οδηγός, αρχηγός*), η οποία με τη σειρά της προέρχεται από το ρήμα *ηγούμαι* (*προηγούμαι, προπορεύομαι, οδηγώ, είμαι πρώτος, διοικώ, εξουσιάζω*)⁴. Ποιος είναι λοιπόν ηγέτης; *Με τον όρο ηγέτης εννοούμε το... άτομο που είναι χαρισματικό και ικανό να εμπνέει, να ενθουσιάζει, να παρακινεί, να εμπυχνώνει να οδηγεί και να συνενώνει ένα σύνολο ή ένα λαό ή ένα έθνος ή μια επιχείρηση ή ένα οργανισμό, ώστε να επιτευχθούν δημοουργικά επιτεύγματα-αποτελέσματα ή κοινοί σκοποί*⁵.

Σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό κατανοούμε ότι η έννοια του ηγέτη έχει τα εξής στοιχεία:

- Πρόκειται για άτομο (ή ομάδα ατόμων).
- Έχει στοιχεία στο χαρακτήρα ή στην προσωπικότητα του που εμπνέουν, ενθουσιάζουν, παρακινούν, εμπυχνούν, οδηγούν και συνενώνουν σύνολα ανθρώπων.
- Καθοδηγεί, κατευθύνει, παίρνει πρωτοβουλίες, δίνει οδηγίες-εντολές (ηγείται)_πάντα στα πλαίσια της ομάδας.

Με επικεφαλής τον ηγέτη το σύνολο των ανθρώπων, η ομάδα, λειτουργώντας εύρυθμα και αποδοτικά, οδηγείται στην επιτυχία των κοινών επιδιωκόμενων σκοπών. Η πραγμάτωση των σκοπών αυτών απαιτεί, ως το τονίσουμε αυτό, τη συνεργασία κάθε μέλους της ομάδας

Αφού εξετάσουμε κάποια σημεία σχετικά με το θέμα της ηγεσίας έχοντας ως βάση δύο βιβλία, το Στρατιωτικό Κανονισμό με τον τίτλο *Δόγμα διαμόρφωσης ηγετών του Στρατού Ξηράς*, και την *Καινή Διαθήκη*, θα καταγράψουμε τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ηγέτη έτσι όπως παρουσιάζονται σε αυτά. Στο τέλος και με τη μορφή συμπεράσματος, θα εντοπίσουμε τα σημεία στα οποία συμπίπτουν ή αποκλίνουν οι δύο προσεγγίσεις σε σχέση με τα χαρακτηριστικά του ιδανικού - ικανού ηγέτη. Είναι ευνόητο όταν αναφερόμαστε στον ηγέτη του Στρατού Ξηράς να εννοούμε (και αυτή την ορολογία θα ακολουθήσουμε) το στρατιωτικό ηγέτη. Τη συλλογιστική μας θα την παρουσιάσουμε με την εξής σειρά:

- 1) Στρατιωτικός ηγέτης-στρατιωτική ηγεσία.
- 2) Αρχές - ανάλυση στρατιωτικής ηγεσίας.
- 3) Στρατιωτικές αξίες, ηθικά στηρίγματα και χαρακτηριστικά γνωρίσματα προσωπικότητας του στρατιωτικού ηγέτη.
- 4) Ανθρώπινη διάσταση της στρατιωτικής ηγεσίας.
- 5) Βασικές αρχές ηγεσίας σύμφωνα με την Καινή Διαθήκη.
- 6) Χαρακτηριστικά ηγετών σύμφωνα με τους Αποστόλους Παύλο-Πέτρο.
- 7) Ο ηγέτης ως υπηρέτης, οικονόμος, και ποιμένας.
- 8) Οι ευθύνες του ηγέτη.
- 9) Η βελτίωση του ηγέτη.
- 10) Το κόστος του να είσαι ηγέτης.
- 11) Παραδείγματα ηγεσίας.
- 12) Ιησούς, ο υποδειγματικός ηγέτης.
- 13) Συμπεράσματα.

1) Στρατιωτικός ηγέτης - στρατιωτική ηγεσία

Στρατιωτικός ηγέτης, σύμφωνα με το Στρατιωτικό Κανονισμό, είναι αυτός που διαθέτει την ικανότητα να επηρεάζει, προτρέπει και κατευθύνει τους υφισταμένους του με τέτοιο τρόπο ώστε να κερδίσει την εμπιστοσύνη, την υπακοή και το σεβασμό τους προκειμένου αυτοί να εργάζονται με πίστη, ζήλο και αφοσίωση και να θυσιαστούν όταν απαιτηθεί⁶. Δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα, καθώς βλέπουμε, στην επιρροή του ηγέτη, αυτή μάλιστα που σχετίζεται με το ήθος του χαρακτήρα του, εφόσον διεκδικεί την εμπιστοσύνη, την υπακοή και το σεβα-

σμό των υφισταμένων του. Επιρροή σύμφωνα με τον Στρατιωτικό Κανονισμό, δεν νοείται μόνο η διαβίβαση διαταγών στους υφισταμένους, αλλά η ουσιαστική επίδραση μέσω του προσωπικού παραδείγματος του ηγέτη.

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι ότι ο στρατιωτικός ηγέτης, μεταξύ άλλων, έχει ως στόχο να κινητοποιήσει τους στρατιώτες του ώστε να αφοσιώνονται στους επιδιωκόμενους σκοπούς αλλά και να είναι σε κάθε στιγμή προετοιμασμένοι να εμπλακούν σε πολεμικές επιχειρήσεις. Η διαρκής ετοιμότητα των στρατιωτών αποτελεί, συνεπώς, έναν από τους πρωταρχικούς στόχους του ηγέτη του Στρατού ξηράς. Ο επιδιωκόμενος στόχος, η φιλοδοξία θα μπορούσαμε να πούμε, του στρατιωτικού ηγέτη διαφαίνεται και από αυτό που ορίζεται ως στρατιωτική ηγεσία: *Είναι η διαδικασία επηρεασμού των υφισταμένων, με σκοπό την εκπλήρωση του καθήκοντος με ζήλο και εμπιστοσύνη και την εκτέλεση της αποστολής με πίστη και αφοσίωση με ενδεχόμενο τη θυσία στο πεδίο της μάχης. Είναι η ικανότητα άσκησης επιρροής και καθοδήγησης των υφισταμένων για την επιτυχή εκπλήρωση της αποστολής και της επίτευξης των τεθέντων αντικειμενικών σκοπών⁷.*

2) Αρχές - ανάλυση στρατιωτικής ηγεσίας

Ένας ικανός-αποτελεσματικός ηγέτης οφείλει:

- Να γνωρίζει τον εαυτό του και να επιδιώκει τη βελτίωσή του.
- Να είναι γνώστης της εργασίας του.
- Να επιζητά ευθύνες και να αναλαμβάνει τις ευθύνες των πράξεών του.
- Να παίρνει σωστές και έγκαιρες αποφάσεις.
- Να αποτελεί παράδειγμα για τους υφισταμένους του.
- Να γνωρίζει τους υφισταμένους του και να μεριμνά για την ικανοποίηση των αναγκών τους.
- Να τηρεί συνεχώς ενήμερους τους υφισταμένους του.
- Να καλλιεργεί το αίσθημα ευθύνης στους υφισταμένους του.
- Να εξασφαλίζει ότι η αποστολή κατανοήθηκε, επιβλέπεται και εκτελείται.
- Να εκπαιδεύει τους υφισταμένους του σαν σύνολο και να αναπτύσσει πνεύμα συνεργασίας.
- Να χρησιμοποιεί τους υφισταμένους ανάλογα με τις δυνατότητές τους⁸.

Επιγραμματικά ο Στρατός αναμένει από τους στρατιωτικούς ηγέτες «**να είναι**» (έχει σχέση με το χαρακτήρα), «**να γνωρίζουν**» (έχει σχέση με τις ικανότητες), «**να ενεργούν**» (έχει σχέση με το έργο)⁹.

3) Στρατιωτικές αξίες, ηθικά στηρίγματα και χαρακτηριστικά γνωρίσματα προσωπικότητας του στρατιωτικού ηγέτη

Όταν αναφέρεται ο Στρατιωτικός Κανονισμός στο «**είναι**», στη «**γνώση**» και στην «**πράξη**» εννοεί τα στοιχεία τα οποία συνθέτουν την προσωπικότητα του στρατιωτικού ηγέτη. Το «**είναι**» έχει σχέση με τις στρατιωτικές αξίες, τα ηθικά στηρίγματα και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που διαμορφώνουν το χαρακτήρα του. Αυτά που του καθορίζουν ποιος είναι και του παρέχουν αυτοπεποίθηση στην εκπλήρωση των καθηκόντων του¹⁰. Μιλώντας για στρατιωτικές αξίες και ηθικά στηρίγματα εννοούμε την αφοσίωση, το καθήκον, το σεβασμό, την ανιδιοτέλεια, την τιμή, την ακεραιότητα και το προσωπικό θάρρος¹¹. Όταν δε αναφερόμαστε, σύμφωνα με τον Κανονισμό, στα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της προσωπικότητας του στρατιωτικού ηγέτη, η προσοχή μας κατευθύνεται στα πνευματικά (θέληση, αυτοπειθαρχία, πρωτοβουλία, κρίση, αυτοπεποίθηση, ευφύια πνευματική καλλιέργεια), τα φυσικά (υγιεινή, φυσική κατάσταση, στρατιωτικό παράστημα) και τα συναισθηματικά στοιχεία (αυτοέλεγχος, ισορροπία, σταθερότητα) τα οποία κατέχει¹².

Είναι πολύ σημαντικό, επίσης, ο ηγέτης να διαθέτει ένα μεγάλο οπλοστάσιο γνώσεων, να «**γνωρίζει**». Να είναι καταρτισμένος πάνω στο αντικείμενό του, έτσι ώστε να μπορεί να εκτιμά σωστά τις συνθήκες και να τις αξιοποιεί προς όφελός του. Πρέπει να διαθέτει όλες αυτές τις γνώσεις που θα του επιτρέψουν, όχι μόνο να ηγηθεί του στρατεύματος, αλλά και να το κατευθύνει κάθε φορά με τον καλύτερο τρόπο ώστε να επιτύχει το επιθυμητό αποτέλεσμα. Ο ικανός ηγέτης αντιλαμβάνεται τον κίνδυνο και χρησιμοποιεί τη γνώση

του για να τον αποφύγει ή να τον μετριάσει¹³.

Οι στρατιωτικές αξίες και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του στρατιωτικού ηγέτη που συνθέτουν το χαρακτήρα του, διαμορφώνονται (αυτή η διαμόρφωση είναι μια συνεχής διαδικασία) από τα βιώματα, τις αντιλήψεις, τη μόρφωση και την εμπειρία του. Δεν είναι απλά λέξεις αλλά τρόπος ζωής και συμπεριφοράς. Ο στρατιωτικός ηγέτης «ενεργεί», συμβάλει στη διαμόρφωση του χαρακτήρα των υφισταμένων του και οικοδομεί τα θεμέλιά του διδάσκοντας με το παράδειγμα και εκπαιδεύοντας τους στην πράξη. Αυτό σημαίνει ότι οι στρατιωτικοί ηγέτες ενεργούν, με το χαρακτήρα τους, τις αντιλήψεις τους και τις γνώσεις τους παρέχουν σκοπό, κατεύθυνση και κίνητρα στους υφισταμένους τους... εργάζονται για να επηρεάσουν τους υφισταμένους τους και λειτουργούν για να εκπληρώσουν την αποστολή τους και να βελτιώσουν την υπηρεσία. Οι ηγέτες εκείνοι που δεν μπορούν να υποστηρίξουν τα λόγια τους με ενέργειες, μακροπρόθεσμα θα αποτύχουν¹⁴.

4) Ανθρώπινη διάσταση της στρατιωτικής ηγεσίας

Ο ηγέτης, σε σχέση με τα στρατιωτικά πράγματα, δεν μπορεί να υπάρξει ούτε να ενεργήσει μόνος του, ο στρατιωτικός ηγέτης πρέπει να έχει στο νου του, τη πιο σημαντική πτυχή της ηγεσίας ότι καθοδηγεί ανθρώπους. Ο Στρατιωτικός Κανονισμός υπογραμμίζει ότι ο Στρατός δεν αποτελείται απλώς από ανθρώπους, ο Στρατός είναι οι άνθρωποι, οι ανθρώπινες οντότητες που ζουν, αναπνέουν και υπηρετούν, που έχουν ανάγκες ενδιαφέροντα και επιθυμίες. Χαρακτηρίζονται από θέληση, δυνάμεις και ικανότητες και έχουν ελλείψεις και αδυναμίες. Η βάση της επιτυχίας των στόχων της ηγεσίας είναι, εκτός των άλλων, και οι άνθρωποι, που χωρίς αυτούς, ομολογεί η στρατιωτική πραγματικότητα, δεν μπορούμε να επιτύχουμε. Ο Στρατός δεν μπορεί να λειτουργήσει διαφορετικά παρά μόνο σαν ομάδα, σαν ένα συμπλεγές πειθαρχημένο σύνολο. Η ομάδα αυτή χαρακτηρίζεται από αμοιβαίο σεβασμό ανάμεσα στα μέλη της... και από την εμπιστοσύνη ανάμεσα στους Ηγέτες και τους υφισταμένους. Στην ουσία λοιπόν δεν μπορούμε να μιλάμε μόνο για τους ηγέτες, αλλά και για την ομάδα. Τι είναι αυτό που δένει και κατευθύνει αυτά τα δύο στοιχεία (τους ηγέτες και την ομάδα); Ο αμοιβαίος σεβασμός καθώς και η πειθαρχία¹⁵.

Σημαντικό είναι να κατανοήσουμε, πώς νοείται στο στρατιωτικό περιβάλλον η έννοια της πειθαρχίας. Δεν είναι η εκτέλεση των εντολών, που προέρχεται από την άσκηση πίεσης, ούτε πειθαναγκασμός αλλά η πρόθυμη υπακοή των υφισταμένων, οι οποίοι εμπιστεύονται τους ηγέτες τους, κατανοούν και πιστεύουν στο σκοπό της αποστολής εκτιμούν το στρατό και τη θέση τους σ' αυτόν και έχουν θέληση να εκτελέσουν με επιτυχία την αποστολή τους¹⁶. Αυτή είναι η ιδανική μορφή πειθαρχίας που μπορεί να ενώσει μια ομάδα υπό την καθοδήγηση του ηγέτη με σκοπό να επιτύχει τα καλύτερα αποτελέσματα. Μια άλλη επίσης σπουδαία παράμετρος της δυναμικής της ομάδας είναι ο βαθμός επίδρασης που μπορεί να έχει αυτή στους ηγέτες. Υπάρχει σαφής αλληλεπίδραση η οποία μπορεί να βοηθήσει τον ηγέτη να αγωνίζεται για να μάθει και να βελτιώσει τις ηγετικές του ικανότητες¹⁷.

Επιμέλεια άρθρου: Ιωάννης Ν. Ρούσσοσ

(συνεχίζεται)

¹ Δημήτριος Π. Διαμαντόπουλος, *Σύγχρονο Λεξικό των Βασικών Εννοιών*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2002, σ.332.

² Οπ. π., σ.259.

³ Γενικό Επιτελείο Στρατού, Διεύθυνση Δόγματος, *Στρατιωτικός Κανονισμός, Δόγμα Διαμόρφωσης Ηγετών του Στρατού Ξηράς*, Αθήνα 2002, σ.7.

⁴ Αθανάσιος Φραγκούλης, *Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2002, σ.352.

⁵ Σταύρος Θεοφανίδης, *Ποιος είναι Ηγέτης, Η ποιότητα της Ηγεσίας*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1999, σ. 20.

⁶ Γενικό Επιτελείο Στρατού, Διεύθυνση Δόγματος, *Στρατιωτικός Κανονισμός, Δόγμα Διαμόρφωσης Ηγετών του Στρατού Ξηράς*, Αθήνα 2002, σ.8.

⁷ Οπ. π.

⁸ Οπ. π., σ. 16-18.

⁹ Οπ. π., σ.26.

¹⁰ Οπ. π., σ.29.

¹¹ Οπ. π., σ.31.

¹² Οπ. π., σ.37-46.

¹³ Οπ. π., σ.49.

¹⁴ Οπ. π., σ.57-58.

¹⁵ Οπ. π., σ.73.

¹⁶ Οπ. π.

¹⁷ Οπ. π., σ.83.

Σημειώσεις από τις παραδόσεις του μαθήματος «Σωτηριολογία» του Σπύρου Πορτινού

Εισαγωγικά

Είναι απαραίτητο κάθε άνθρωπος να μάθει τον ένδοξο προορισμό με τον οποίο ο Θεός τον έφερε εκ του «μη είναι» στο «είναι», την ύπαρξη και τη ζωή.

Είναι ανεπιτρεπτό, εξάλλου, ο άνθρωπος να μην γνωρίζει ότι ξέπεσε, αποκόπηκε από τις πηγές της δόξας του από δική του πρωτοβουλία και με δική του ευθύνη και να μην έχει κατανοήσει τις συνέπειες αυτής της πτώσης. Κυρίως, όμως, είναι απαραίτητο ο άνθρωπος να πληροφορηθεί και να κατανοήσει πόσα ακριβώς έκαμε, τι έκαμε ο Χριστός για τη σωτηρία του και την αιώνια αποκατάστασή του.

Αυτό το «έργο» της σωτηρίας - που το συνέλαβε σαν σχέδιο ο Πατέρας Θεός, το εξετέλεσε ο Χριστός σαν το άλλο Εγώ του Θεού και το φανερώνει ο Θεός Παράκλητος - αποτελεί τη σπονδυλική στήλη της Σωτηριολογίας.

Το Ποιος είναι ο Σωτήρας Χριστός ανήκει στην Χριστολογία να το εξετάσει.

Η Σωτηριολογία προβάλλεται στην Παλαιά Διαθήκη, ιστορείται στα τέσσερα Ευαγγέλια, φανερώνεται στις Πράξεις και τις Επιστολές και κλείνει τον επίγειο κύκλο δράσης της με τις σελίδες του βιβλίου της Αποκάλυψης.

Η ανθρώπινη ιστορία φανερώνει στον απροκατάληπτο ερευνητή ότι ο άνθρωπος έχει ανάγκη όχι από τη γνώση - έστω και τη σωστή γνώση - πολιτικών, κοινωνικών, οικονομικών θεωριών, αλλά από την «επίγνωση» της εν Χριστώ Χάρης και Σωτηρίας! Έχουμε ανάγκη όχι από μεταλλάξεις και βελτιώσεις, αλλά από τον Χριστό.

Διαίρεση του μαθήματος

Θα ακολουθήσουμε μια συστηματική και πρακτική διαίρεση της παρακάτω μορφής:

A. Χρονικά

1. Η Σωτηρία όπως σχεδιάστηκε.
2. Η Σωτηρία όπως δόθηκε στην υπόσχεση.
3. Η Σωτηρία όπως πραγματοποιήθηκε.
4. Η Σωτηρία όπως μεταδόθηκε.

B. Ουσιαστικά

1. Η Σωτηρία και η πηγή της.
2. Η Σωτηρία στην απολυτότητά της.
3. Η Σωτηρία στην αναγκαιότητά της.

Γ. Διδακτικά

1. Η Σωτηρία στο χώρο της Παλαιάς Διαθήκης.
2. Η Σωτηρία όπως φανερώθηκε.
3. Η Σωτηρία πειραματικά.

(Συνεχίζεται)

Η ΜΑΚΡΟΒΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗ ΒΙΒΛΟ

του Αντώνη Περιάλη

Εισαγωγικές σκέψεις πάνω στην κριτική της Βίβλου

Η Αγία Γραφή είναι το μόνο βιβλίο που εξετάστηκε και εξετάζεται με κάθε λεπτομέρεια από φίλους και εχθρούς. Στον 21^ο αιώνα εξακολουθεί να είναι πρώτο σε κυκλοφορία παγκοσμίως, ακόμα και στην Ελλάδα. Χιλιάδες τόμοι, στο πέρασμα των αιώνων, γράφθηκαν για να σχολιάσουν, να επαινέσουν, να αναλύσουν, να κριτικάρουν αλλά και να ειρωνευτούν αλλά και να αμφισβητήσουν το περιεχόμενό της.

Ο 18^{ος}, 19^{ος}, 20^{ος} και ο 21^{ος} αιώνας είναι από τους πιο παραγωγικούς, σε έργα αμφισβήτησης του προσώπου του Ιησού Χριστού, αλλά και κριτικής συνολικά της Βίβλου από επιστημονικής σκοπιάς. Πολλά θέματα αμφισβήτησης και αξιοπιστίας της παρουσιάστηκαν και έγιναν αφορμή χλευασμού και ειρωνείας του Δόγματος της Θεοπνευστίας της Βίβλου. Τα τελευταία χρόνια γινόμαστε μάρτυρες εμφανίσεων καινούργιων ευαγγελίων χωρίς καμία αξιοπιστία, που περιγράφουν εντελώς διαφορετικά την ιστορία του Ιησού. Τα χαρακτηριστικά τους είναι η ασέβεια και η ιστορική αναλήθεια.

Η αποδοχή της Θεοπνευστίας των Γραφών είναι η βάση της σκέψης και της ζωής του συνειδητού χριστιανού. Στο σημείο αυτό πρέπει να πούμε ότι οι αναλύσεις στη κριτική της Βίβλου, καθώς και οι απαντήσεις, έχουν μια ιδιαιτερότητα σε σχέση με τις συνηθισμένες παρουσιάσεις επιστημονικών εργασιών. Η ιδιαιτερότητα αυτή συνίσταται στο ότι δεν τηρούνται οι κανόνες αμεροληψίας και αντικειμενικότητας, που υπάρχουν συνήθως στις επιστημονικές εργασίες, σε σχέση με θέματα που είναι ανεξάρτητα της μεταφυσικής. Αναφέρουμε μερικά στοιχεία – χαρακτηριστικά αυτών των εργασιών σε σχέση με την θεοπνευστία της Βίβλου :

α. Τα περισσότερα επιχειρήματα δεν βρέθηκαν από επιστημονική έρευνα, αλλά αναζητήθηκαν, όχι για να καλύψουν την επιστημονική πλευρά κάποιου θέματος, αλλά για να ενισχύσουν ιδεολογικές θέσεις μεταφυσικού περιεχομένου και ιδιαίτερα κοσμοθεωρίες που κατά κανόνα είχαν σαν βάση υλιστικές αθεϊστικές απόψεις.

β. Τα στοιχεία ή τα ιστορικά γεγονότα που χρησιμοποιήθηκαν από τα Βιβλικά κείμενα δεν έτυχαν μιας λεπτομερειακής επεξεργασίας, όπως αρμόζει σε μια επιστημονική εργασία, αλλά έγινε μια βιαστική και βεβιασμένη προσπάθεια να βγουν απλώς τα εκ των προτέρων κατασκευασμένα συμπεράσματα που είχαν μεν μια επιστημονοφάνεια, αλλά πολύ λίγο επιστημονικό βάθος.

γ. Πολλές φορές, τα συμπεράσματα τέτοιου είδους επιστημονικών εργασιών, έγιναν ευρύτερα αποδεκτά τόσο στον επιστημονικό κόσμο, όσο και στις ευρύτερες μάζες, χωρίς την δυνατότητα επιστημονικής κατανόησης. Η αποδοχή έγινε πολλές φορές από αντίδραση στην μακροχρόνια υποδούλωση του πνεύματος από την θρησκευτική καταπίεση αιώνων, διαμορφώνοντας μια ιδεολογία σε συγκεκριμένους προσανατολισμούς, που είχαν σχέση με πολιτικές τοποθετήσεις, οι οποίες περιείχαν και μεταφυσικές απόψεις. Εδώ πρέπει να τονισθεί ότι, από τα πολύ παλιά χρόνια, η κάθε θρησκεία υπήρξε κύριος σύμμαχος των απολυταρχικών και αυταρχικών καθεστώτων. Έτσι η υποτίμηση της θρησκευτικότητας ή και η γελιοποίηση της σήμαινε ταυτόχρονα και νίκη ενάντια στη συντήρηση και στην υποτέλεια. Αυτή η ασυνείδητη ή η συνειδητή τάση έκανε τους επιστήμονες να βγάλουν και μεταφυσικά συμπεράσματα για να στηρίξουν την υπόστασή τους απέναντι στο θρησκευτικό κατεστημένο. Ανεξάρτητα όμως από την δικαιολογημένη ή μη αντίδρασή τους, το παραγόμενο έργο ήταν προκατειλημμένο και κατά συνέπεια αντιεπιστημονικό.

δ. Το θρησκευτικό κατεστημένο, ιδίως τα παλαιότερα χρόνια, μαθημένο στο ανώδυνο και χωρίς ιδιαίτερο κόπο «Δόγμα», δεν ήταν σε θέση να απαντήσει σε καμιά επιστημονική ή επιστημονικοφανή επιχειρηματολογία, γιατί ούτε γνώση της Βίβλου είχε, αλλά ούτε και καμιά σχέση με την φυσική πραγματικότητα. Η αδυναμία αυτή της θρησκευτικής άποψης βεβαίωνε τους αμύητους σε ειδικά επιστημονικά θέματα, το δήθεν δίκαιο των υλιστικών απόψεων.

ε. Όταν συνειδητοποιήθηκε η γενική αναγνώριση των επιστημονικών μεθόδων και κανείς δεν μπορούσε να τις αμφισβητήσει, όπως την εποχή του Γαλιλαίου, δημιουργήθηκε η θεωρία των παράλληλων δρόμων της θρησκείας ή πίστης, με την επιστήμη.

Δυστυχώς και σήμερα πολλοί σοβαροί, κατά τ' άλλα, σκεπτόμενοι χριστιανοί μελετητές οικειοποιούνται αυτή την, από πλευράς έρευνας ανώδυνη, αλλά λανθασμένη άποψη.

Πράγματι είναι πολύ βολικό να δεχθεί κανείς ότι η πίστη και η επιστήμη πορεύονται παράλληλα και κατά συνέπεια δεν υπάρχει πρόβλημα σύγκρουσης γιατί απλώς δεν συναντιούνται στο ίδιο επίπεδο.

Η σκέψη αυτή βέβαια, δίνει μια επιφανειακή ικανοποίηση στον μη απαιτητικό ερευνητή, αλλά είναι στη βάση της αυθαίρετη και μη αποδεκτή ούτε επιστημονικά ούτε λογικά. Η πραγματικότητα είναι ότι τα σύνολα των εννοιών και αντικειμένων που ασχολείται η επιστήμη και η πίστη, δεν έχουν «τομή» το «κενό σύνολο». Με άλλα λόγια πολλές φορές ασχολούνται με το ίδιο αντικείμενο.

Δεν κατανοούμε πώς είναι δυνατό να μη αντιτίθενται δύο είδη γνώσεων που ασχολούνται με το ίδιο αντικείμενο και που καταλήγουν σε διαφορετικά και αλληλοσυγκρουόμενα συμπεράσματα.

Είναι παράλληλοι οι δρόμοι της θεωρίας της εξέλιξης και της Βίβλου για την καταγωγή της ζωής;

Όχι· γιατί ενώ το αντικείμενο είναι κοινό, (η καταγωγή της ζωής) το συμπέρασμα της μιας είναι ότι ο δημιουργός της ζωής είναι η τύχη, ενώ της άλλης είναι ότι ο δημιουργός είναι προσωπικός, δηλαδή ο Θεός.

Είναι δυνατό να είναι παράλληλοι οι δρόμοι της επιστημονικοφανούς υλιστικής κοσμοθεωρίας για την καταγωγή και ύπαρξη του κόσμου με την Χριστιανική άποψη: Σαφέστατα όχι.

Αν δεχθεί κανείς την άποψη των παράλληλων δρόμων έχει δώσει αυτόματα το προβάδισμα στην επιστήμη και έχει αφήσει την χριστιανική άποψη για τους πολύ εύπιστους με την καλή και την κακή έννοια της λέξης.

Η επιστήμη έχει κάνει φοβερά λάθη στο πέρασμα των αιώνων. Έχει όμως και πολλά επιτεύγματα στην διευκόλυνση της καθημερινότητας που σήμερα πείθουν τους πολλούς για την αλήθεια των συμπερασμάτων της.

Έτσι πιστεύουμε ότι πολλές από τις μεθόδους που η επιστήμη χρησιμοποιεί μπορούν να τεθούν σαν κοινή βάση συζήτησης τόσο από την πλευρά των Χριστιανών όσο και από την θέση των μη Χριστιανών. Σ' αυτή τη συζήτηση ο αμερόληπτος μελετητής θα παρατηρήσει ότι, αν και τα επιχειρήματα και οι μέθοδοι είναι επιστημονικές, δεν δικαιώνουν την κοινή επιστημονικοφανή άποψη. Αντίθετα θέτουν αμειλικτα ερωτήματα στη μέχρι τώρα βεβαιότητα των αρνητικών συμπερασμάτων σε σχέση με την αξιοπιστία και εγκυρότητα της Βίβλου.

Αυτό ακριβώς επιδιώκουμε με το σημειώμά μας. Να θέσουμε σε μεγάλη αμφιβολία τα συμπεράσματα της απλοϊκής επιστήμης σε σχέση με ένα ζήτημα των θετικών επιστημών. Την μακροβιότητα στη Βίβλο.

Το φαινόμενο της μακροβιότητας στην Αγία Γραφή

Είναι γνωστό ότι ιδιαίτερα η πεντάτευχος του Μωϋσή συγκέντρωσε το ενδιαφέρον της κριτικής. Περιέχει αρκετά στοιχεία που, με την πρώτη ματιά, θα μπορούσαν για πολλούς να θεωρηθούν εξωπραγματικά και κατά συνέπεια αντιεπιστημονικά και, βέβαια, μη αληθή. Ένα από αυτά τα στοιχεία είναι και η μακροβιότητα μερικών ιστορικών μορφών που αναφέρει ο Μωϋσής στο βιβλίο της Γένεσης, οι οποίες έζησαν σύμφωνα με την Αγία Γραφή τον καταπληκτικό αριθμό, για τα σημερινά δεδομένα, των 900 περίπου ετών. Οι αναφορές περί μακροβιότητας στα κείμενα του Μωϋσή έγιναν αφορμή να επικριθεί η Βίβλος σαν ένα βιβλίο που δεν είναι τίποτα άλλο από μια συλλογή Εβραϊκών μύθων.

Έτσι διατυπώθηκε το ερώτημα: πώς είναι δυνατόν το ανθρώπινο σώμα, με τα στοιχεία φθοράς που αναπτύσσονται, να ζήσει τόσα χρόνια; Επειδή η απάντηση δεν ήταν εύκολη, εύκολα βγήκε το συμπέρασμα ότι οι μεγάλες ηλικίες στην Βίβλο ήταν ένα παραμύθι.

Από την άλλη μεριά, σ' όλο τον αρχαίο κόσμο υπήρχε ο πόθος και η παράδοση της μακροζωίας. Στην αρχαιότητα πίστευαν ότι υπήρχε κάποιος λαός που κατοικούσε στα μέρη της Αιθιοπίας ή στον Ατλαντικό ωκεανό που ήταν μακρόβιοι, όπως αναφέρει ο Ηρόδοτος. Ζούσαν 1000 περίπου χρόνια «απολαύοντας αιωνίας νεότητος», όπως λέει ο Οναμάκριτος.

Στο 18ο αιώνα διατυπώθηκε η γνώμη ότι ο άνθρωπος έπρεπε κανονικά να ζει 120- 150 χρόνια.

Το συμπέρασμα αυτό στατιστικά, παρατηρώντας την διάρκεια της ζωής των ζώων που ήταν 5 έως 7 φορές μεγαλύτερα από την συμπλήρωση του χρονικού διαστήματος που χρειαζόταν για την ανάπτυξή τους π.χ. το άλογο ενηλικιώνεται στα 4 χρόνια επομένως ζει περίπου $4 \times 7 = 28$ χρόνια. Με βάση τον προηγούμενο συλλογισμό, αν θεωρηθεί ότι ο άνθρωπος συμπληρώνει την ανάπτυξη του στα 21 χρόνια τότε έπρεπε να ζει: $21 \times 7 = 147$ περίπου χρόνια.

Από τον Πλάτωνα, Αριστοτέλη, τους Πυθαγόρειους μέχρι σήμερα όλοι δίνουν σύμβολα και θεωρίες για την μακροβιότητα.

Πριν πολλά χρόνια, ο Μετονικόφ θεωρούσε το γιαούρτι κατάλληλο για μακροζωία.

Ο Βορονόφ μεταμόσχευε νεαρούς γεννητικούς αδένες πιθήκων σε ηλικιωμένους ανθρώπους, αλλά η μέθοδος ήταν πολυδάπανη και τα αποτελέσματα περιορισμένου χρονικού διαστήματος.

Ο Μπαρυτά επιχείρησε μακροζωία με τον ορθοβιοτικό ορό αλλά και αυτός παραδέχθηκε ότι το «ελιξήριον της μακροζωίας» δεν υπάρχει.

Τέλος, υπάρχει σήμερα κλάδος της βιολογίας, η «Μακροβιοτική» που ερευνά τις συνθήκες και τους τρόπους που παρατείνεται η ζωή. Παρ' όλες όμως τις προσπάθειες, φαίνεται ότι ο σημερινός άνθρωπος απέχει πολύ από του να επιμηκύνει το χρόνο ζωής του σε ικανοποιητικό βαθμό¹.

Το ερώτημα όμως που εξετάζουμε είναι κατά πόσο οι σημερινές ηλικίες που παρουσιάζει ο άνθρωπος υπήρχαν πάντα έτσι. Αυτά που αναφέρει η Βίβλος είναι απλά εντυπωσιακές διηγήσεις, όπως συνήθως υπάρχουν σε όλες τις ιστορίες των λαών, ή μια πραγματικότητα;

Μπορεί να γίνει πιστευτό σήμερα ότι ο Μαθουσαλάς έφθασε 1.000 χρόνια περίπου;

Πριν δούμε αυτά τα ερωτήματα πρέπει, σε σχέση με την μακροβιότητα, να εξετάσουμε κάτι πολύ απλό.

Γιατί σήμερα δυσκολευόμαστε να πιστέψουμε ότι υπήρξε εποχή που οι άνθρωποι ζούσαν 1.000 περίπου χρόνια;

- Ο πρώτος λόγος είναι «επειδή σήμερα δεν ζούμε παρά το πολύ 100 χρόνια»
- Ο δεύτερος λόγος είναι «επειδή δεν καταφέραμε στο εργαστήριο να φτιάξουμε συνθήκες επιμήκυνσης της ζωής».
- Ο τρίτος λόγος είναι «επειδή νομίζουμε ότι τίποτα δεν άλλαξε από παλιά μέχρι σήμερα που να δικαιολογεί την μείωση της ηλικίας του ανθρώπου».

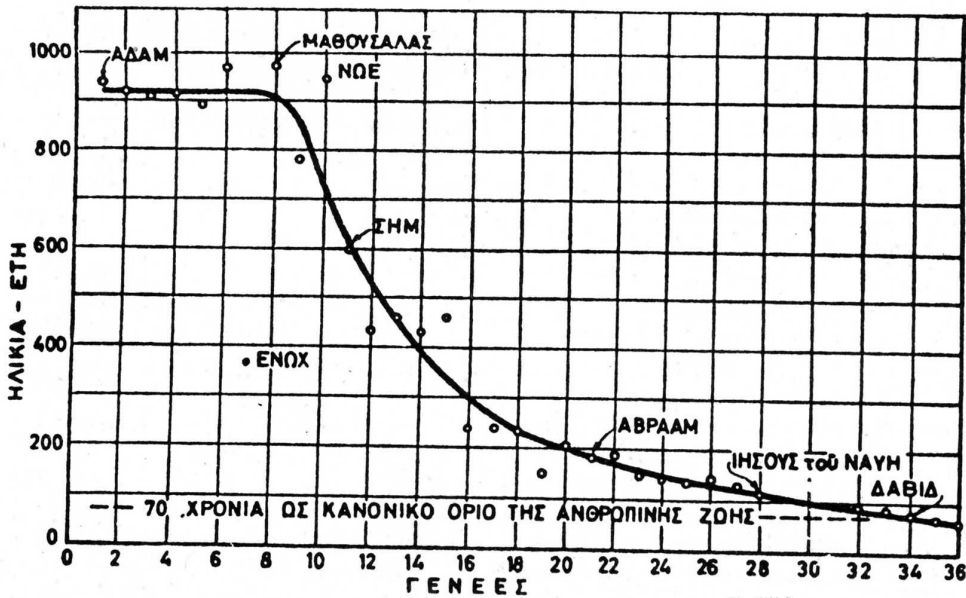
Πρέπει να τονίσουμε εδώ ότι και οι τρεις προηγούμενοι λόγοι είναι αντιεπιστημονικοί.

- Πρώτον, ό,τι συμβαίνει σήμερα δεν είναι απόδειξη για το τι συνέβαινε στο απώτερο παρελθόν. Υπάρχει μια ασυνείδητη συντήρηση στον άνθρωπο πιστεύοντας ότι αυτό που ισχύει σήμερα πρέπει να παραμένει και αύριο και ότι είναι αδύνατο να ήταν πολύ διαφορετικό χτες. Το περίεργο είναι ότι εκείνοι που απορρίπτουν τις μεγάλες ηλικίες στη Βίβλο είναι συνήθως υποστηρικτές της θεωρίας της εξέλιξης. Χρησιμοποιούν αντίθετη λογική από αυτή της εξελικτικής θεωρίας. Γιατί ένα βασικό στοιχείο για αυτούς είναι ο χρόνος, ο μεγάλος χρόνος που δημιουργεί όλες αυτές τις ποικιλίες και τις τεράστιες αλλαγές στα είδη. Ενώ από την άλλη πλευρά, αρνούνται ότι ο χρόνος μπορεί να δημιουργήσει αλλαγές στην ηλικία του ανθρώπου.
- Δεύτερο, η άποψη ότι η γνώση μας η τωρινή είναι επαρκής για να ερμηνεύσει όλη την πραγματικότητα είναι ξεπερασμένη τοποθέτηση του 19ου αιώνα. Οι σημερινές αδυναμίες ερμηνείας δεν είναι δεσμευτικές για το μέλλον αλλά για το σημερινό παρόν².
- Τρίτο, γιατί δεν μπορούμε να προεξοφλήσουμε ότι οι συνθήκες της ζωής παρέμειναν εδώ και χιλιάδες χρόνια αναλλοίωτες και δεν επέδρασαν στην μακροζωία. Η υπόθεση αυτή είναι πολύ αφελής για να χαρακτηριστεί σαν επιστημονική.

Έτσι παρατηρούμε ότι η δυσκολία μας να παραδεχθούμε την μεγάλη διάρκεια ζωής των πατριαρχών στην Γένεση δεν είναι επιστημονικά λογική, αλλά προέρχεται κυρίως από μία ασυνείδητη «συντήρηση» που δεν μας αφήνει να παραδεχθούμε πράγματα πολύ διαφορετικά από αυτά που σήμερα γνωρίζουμε.

Διάγραμμα ηλικιών στην Π. Διαθήκη³

Στο σημείωμα μας δεν θα υποστηρίξουμε με επιστημονικά επιχειρήματα καμιά θέση. Θα επιχειρήσουμε όμως μια μικρή μαθηματική ανάλυση του προβλήματος των ηλικιών, παραθέτοντας τις παρατηρήσεις μας. Τέλος με βάση αυτές τις παρατηρήσεις θα δώσουμε μερικές προτεινόμενες ερμηνείες στο πρόβλημα των μεγάλων ηλικιών και θα θέσουμε μερικά ερωτήματα σε εκείνους που τις αμφισβητούν. Έτσι τοποθετούμε σ' ένα διάγραμμα Καρτεσιανών συντεταγμένων τις ηλικίες συναρτήσει της κατά προσέγγιση χρονικής περιόδου που εμφανίσθηκαν.

Η ιδέα αυτής της ανάλυσης ανήκει στο Δρα Frank Allen.

Ο κατακόρυφος άξονας παρουσιάζει τις ηλικίες όπως αναφέρονται στη Βίβλο, και ο οριζόντιος τις γενεές που εμφανίσθηκαν.

Στο σημείο αυτό πρέπει να πούμε ότι ο οριζόντιος δεν αποσκοπεί στο να δείξει ακριβώς τις χρονολογικές αποστάσεις, αλλά απλά τον αριθμό των γενεαλογιών. Εξ άλλου δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε την συνέχεια των γενεαλογιών, ούτε ότι έχουν το ίδιο χρονικό μήκος.

Με αυτά τα δεδομένα το διάγραμμα μας παρουσιάζει μια κατά προσέγγιση, αλλά παραστατική εικόνα της κατανομής των ηλικιών μέσα στο χρόνο.

Παρατηρήσεις και αναλύσεις από το διάγραμμα

Η πρώτη παρατήρηση που κάνουμε κοιτώντας το διάγραμμα, είναι ότι μέχρι την 8η γενεά αποτελείται από μια σχεδόν παράλληλη γραμμή, που σημαίνει ότι οι ηλικίες είναι περίπου σταθερές γύρω στα 900 χρόνια.

Εξαιρέση εδώ είναι πρώτα ο Ενώχ, που όμως δεν αποτελεί πρόβλημα για την καμπύλη, διότι δεν πέθανε από φυσιολογικό θάνατο. Στο βιβλίο της Πεντατεύχου Γένεση ε',24, αναφέρεται ότι «*ευηρέστησε Ενώχ τω Θεώ και ουχ' ευρίσκετο, ότι μετέθηκεν αυτόν ο Θεός*».

Ακόμα εξαιρέση αποτελεί ο Μαθουσαλάς, που αποτελεί εξαιρετική περίπτωση.

Στη 8η γενεά έχουμε μια απότομη πτώση των ηλικιών, που συνεχίζεται ομαλά μέχρι τις σημερινές περίπου ηλικίες.

Για τον αμήτο στις μεθόδους που χρησιμοποιούν οι θετικές επιστήμες πρέπει να πούμε δύο λόγια για την φυσική σημασία ενός διαγράμματος. Κατ' αρχή η κανονικότητα του (το ότι η καμπύλη είναι ομαλή) σημαίνει ότι πίσω από τα στοιχεία που το συνθέτουν βρίσκεται κάποιος φυσικός νόμος, που βέβαια η κατανόηση του δεν είναι απαραίτητο να βρίσκεται μέσα στην αντιληπτική μας ικανότητα σήμερα.

Κάθε απότομη μεταβολή στην καμπύλη σημαίνει την επίδραση κάποιας αιτίας που αλλάζει απότομα το αποτέλεσμα, δηλαδή την τιμή της ηλικίας στην δική μας περίπτωση.

Τα διαγράμματα είναι απαραίτητα εργαλεία για την κατανόηση της συμπεριφοράς της φύσης και χρησιμοποιούνται σε κάθε μαθηματικό –επεξεργάσιμες σχέσεις στη Φυσική, Μαθηματικά, Γεωλογία, Ιατρική ακόμη και σε θεωρητικές επιστήμες, όπως στα παιδαγωγικά και αλλού.

Τι συμπεράσματα όμως μπορούμε να βγάλουμε από το, πράγματι ευφρές σαν σκέψη, διάγραμμα του Allen;

Οι ηλικίες διατηρούνται σε ψηλά επίπεδα μέχρι την 8η γενεά. Στο σημείο αυτό έχουμε μια απότομη πτώση των ηλικιών.

Πρέπει επομένως να αναζητηθεί μια πιθανή αιτία της απότομης διαφοροποίησης του διαγράμματος. Πράγματι αυτή την εποχή έχουμε ένα σημαντικό γεγονός στην ιστορία της γης, που θα παίξει σπουδαίο ρόλο στις κλιματολογικές συνθήκες.

Είναι ο κατακλυσμός του Νώε. Σε ποιο ακριβώς παράγοντα, που πρέπει να είναι συνδυασμένος και με τον κατακλυσμό, έχει την αιτία της η απότομη πτώση των ηλικιών; Στο ερώτημα αυτό δεν μπορούμε να έχουμε μια απόλυτα τεκμηριωμένη απάντηση. Θα κάνουμε όμως μερικές υποθέσεις προτείνοντας κάποιες ερμηνείες.

Προτεινόμενες ερμηνείες με βάση τον κατακλυσμό

Είναι γνωστό, από όλες τις επιστημονικές θεωρίες περί κατασκευής της, ότι η γη ήταν θερμότερη από ότι είναι τώρα. Αυτό είναι αναντίρρητο σήμερα και φαίνεται αβίαστα εξετάζοντας το εσωτερικό της γης, που ακόμα και σήμερα είναι σε ψηλές θερμοκρασίες. Εύκολα και ο μη ειδικός το καταλαβαίνει σκεπτόμενος τα ηφαίστεια που, άλλα μόνιμα και άλλα πότε-πότε, βγάζουν από το εσωτερικό της γης ποσότητες καυτής λάβας.

Από το γεγονός αυτό μπορεί εύκολα κανείς να συμπεράνει ότι μέχρι κάποια χρονική περίοδο η γη πρέπει να είχε κλίμα θερμό και υγρό.

Θερμό από τη θερμοκρασία της γης και υγρό γιατί τεράστιες ποσότητες νερού βρίσκονταν στην ατμόσφαιρα σαν ατμός, μη μπορώντας να υγροποιηθούν λόγω της υψηλής θερμοκρασίας. Είναι δε ευκολονόητο ότι μέχρι κάποια χρονική στιγμή δεν έβρεχε, για τον απλούστατο λόγο ότι για να δημιουργηθεί βροχή είναι απαραίτητο να επικρατήσουν κάποιες χαμηλές θερμοκρασίες που θα αναγκάσουν τον ατμό να γίνει σταγονίδια νερού, που αργότερα θα πέσουν σαν βροχή. Αυτό όμως δεν μπορούσε να συμβεί λόγω της υψηλής θερμοκρασίας της γης.

Αυτό που εμείς σήμερα συμπεραίνουμε έχοντας μερικές γνώσεις μετεωρολογίας, η Αγία Γραφή το έχει γράψει πριν από χιλιάδες χρόνια, *«διότι δεν είχε βρέξει Κύριος ο Θεός επί της γης... ατμός δε ανέβαινεν από της γης και επότιζε παν το πρόσωπο της γης» (Γένεση β' 5,6).*

Έτσι λοιπόν, η γη πρέπει να είχε μεγάλη νέφωση και πολλή υγρασία. Αυτός βέβαια είναι ένας δεύτερος λόγος που η θερμοκρασία της διατηρείται σε ψηλά επίπεδα, γιατί η νέφωση, όπως είναι γνωστό, δημιουργεί ένα είδος θερμοκηπίου, μια που δεν αφήνει την θερμότητα της γης για να διαφύγει στον αστρικό χώρο. Το φαινόμενο αυτό είναι γνωστό και από την καθημερινή παρατήρηση, γιατί όλοι γνωρίζουν ότι κατά τη συννεφιά έχουμε ψηλές θερμοκρασίες, ενώ κατά την ξαστεριά η θερμοκρασία πέφτει.

Είναι βέβαιο ότι ο κατακλυσμός είναι συνδυασμένος με την πτώση της θερμοκρασίας, που σήμαινε την συμπύκνωση των υδρατμών και την πτώση τους σαν βροχή. Αυτό βεβαίως πρέπει να 'χε ως αποτέλεσμα και ταυτόχρονη ραγδαία πτώση της θερμοκρασίας, γιατί καταργήθηκε ο δεύτερος λόγος, του θερμοκηπίου, που διατηρούσε την θερμοκρασία της γης με άμεση συνέπεια την ολοένα μεγαλύτερη πτώση της θερμοκρασίας και την δημιουργία βροχής που δημιούργησαν τον κατακλυσμό.

Αυτό, ίσως, μπορεί να εξηγήσει πώς είναι δυνατό να βρεθεί στην Σοβιετική Ένωση μαμούθ κατεψυγμένο μαζί με την τροφή του.

Είναι σαφές ότι εκεί θα πρέπει να επικρατούσαν ψηλές θερμοκρασίες ώστε να ζει το μαμούθ και ταυτόχρονα να υπάρχει και χόρτο.

Η πτώση δε της θερμοκρασίας πρέπει να 'ταν ταχύτατη ώστε να καταψυχθεί το ζώο μαζί με την τροφή του προτού γίνει η αποσύνθεση.

Έχουμε λοιπόν έντονες κλιματολογικές αλλαγές κατά τον κατακλυσμό. Ελάττωση της θερμοκρασίας με ταυτόχρονη ελάττωση και της υγρασίας. Μήπως η αλλαγή αυτή είχε σχέση με την μείωση της μακροβιότητας;

Πιστεύουμε ότι η αλλαγή των κλιματολογικών συνθηκών δημιούργησε και ένα επιπρόσθετο λόγο. Την είσοδο μεγαλύτερης ποσότητας κοσμικής ακτινοβολίας.

Με τον όρο «κοσμική ακτινοβολία» λέμε το σύνολο της ακτινοβολίας που έρχεται από έξω στη γη αλλά και αυτών που δημιουργούνται μέσα στην ατμόσφαιρα δευτερογενώς. Σήμερα δεν έχουμε αποδείξεις για το τι προκαλούν ακριβώς στους ζωντανούς οργανισμούς οι κοσμικές ακτίνες. Είναι γεγονός όμως ότι εί-

ναι επιβλαβείς για τον ανθρώπινο οργανισμό, γι' αυτό και τα διαστημικά ταξίδια ρυθμίζονται όσον αφορά τον χρόνο πραγματοποίησης τους έτσι ώστε να μη συμπίπτουν με την περίοδο εξάρσεως των ηλιακών κηλίδων, όπου τότε εκπέμπεται έντονα κοσμική ακτινοβολία από τον ήλιο.

Πάντως πειράματα έχουν δείξει κάποια μικρή αναχαίτιση της ανάπτυξης οργανισμών καθώς και τη δημιουργία μεταλλάξεων σ' αυτούς. Με τον όρο «μετάλλαξη», κατά την γενετική, εννοούμε κάθε ασυνεχή ποιοτική μεταβολή των βλαστογενών ιδιοτήτων ενός οργανισμού που οφείλεται σε ξαφνική τροποποίηση της κληρονομικής ουσίας. Οι μεταλλάξεις σήμερα παρουσιάζονται αρκετά συχνά φέρνοντας ποικιλία στους οργανισμούς, πάντοτε όμως μέσα στο ίδιο είδος.

Πειράματα που έγιναν με ακτίνες Χ, α και β, έφεραν διάφορα αποτελέσματα λόγω μεταλλάξεων που παρατηρήθηκαν στους οργανισμούς. Δεν είναι λοιπόν απίθανο να υποθέσουμε ότι, στους ανθρώπους της εποχής εκείνης, η ξαφνική εισροή της κοσμικής ακτινοβολίας δημιούργησε κάποια μετάλλαξη που είχε σαν αποτέλεσμα την ελάττωση της μακροβιότητας.

Την περίοδο αυτή έχουμε αύξηση της έντασης της κοσμικής ακτινοβολίας για τους εξής λόγους:

- Πρέπει δε να σημειωθεί πως σήμερα γνωρίζουμε ότι η ένταση της κοσμικής ακτινοβολίας αυξάνει όταν η θερμοκρασία χαμηλώνει π.χ. το χειμώνα. Έτσι με τον κατακλυσμό έχουμε ελάττωση της θερμοκρασίας άρα και αύξηση της κοσμικής ακτινοβολίας.
- Ακόμα λίγη μείωση της κοσμικής ακτινοβολίας παρατηρείται με την νέφωση. Κατά συνέπεια με τον κατακλυσμό, έχοντας πολλή ελάττωση της νέφωσης, θα πρέπει να είχαμε κάποια αύξηση της κοσμικής ακτινοβολίας.
- Ένα ενισχυτικό στοιχείο της αύξησης είναι η βαρομετρική πίεση. Όταν η πίεση αυξάνει, έχουμε ελάττωση της κοσμικής ακτινοβολίας. Η προ κατακλυσμού ατμόσφαιρα πρέπει να είχε πολύ ψηλότερη πίεση για το λόγο ότι τεράστιες ποσότητες υδρατμών υπήρχαν σ' αυτή λόγω της μεγάλης θερμοκρασίας. Συνεπώς, με το κατακλυσμό έχουμε ελάττωση της βαρομετρικής πίεσης άρα και αύξηση της κοσμικής ακτινοβολίας.

Έτσι με την ελάττωση της θερμοκρασίας — νέφωσης — και πίεσης έχουμε αύξηση της ακτινοβολίας.

Συμπεράσματα

Και ρωτάμε: Είναι απίθανο λοιπόν, να υποθέσουμε ότι η τόση αύξηση της κοσμικής ακτινοβολίας να προκάλεσε μεταλλάξεις, που ως γνωστό είναι κληρονομικές, οι οποίες να μειώσουν την ηλικία του ανθρώπου; Αφήνουμε την απάντηση να την δώσει ο σκεπτόμενος αναγνώστης.

Αυτό που εμείς θέλουμε να τονίσουμε είναι ότι οι μεγάλες ηλικίες δεν είναι κάτι που μοιάζει σαν παραμύθι στη Βίβλο. Γιατί απλούστατα, αν και οι παραπάνω ερμηνείες δεν είναι απόλυτες, δείχνουν ότι αρκετά αίτια μπορούσαν να συντελέσουν στη μείωση των ηλικιών και κατά συνέπεια οι μεγάλες ηλικίες δεν είναι κάτι το απίθανο.

Μερικές ερωτήσεις

Αφήνοντας κατά μέρος τις επιστημονικές μας ερμηνείες, θέλουμε να θέσουμε μερικές ερωτήσεις σε κείνους που ακόμα επιμένουν στο «μύθο» του «Μαθουάλα». Ας υποθέσουμε ότι ο Μωϋσής, γράφοντας το βιβλίο της Γένεσης, πράγματι έγραφε ένα παραμύθι. Σε ένα παραμύθι, βέβαια, υπάρχει κάποια σχετική αληθοφάνεια, αλλά κανένας δεν έχει απαίτηση να λέει αλήθεια στις λεπτομέρειες του, και μάλιστα σε εκείνες που δεν θα μπορούσαν να ελεγχθούν με τις επιστημονικές γνώσεις εκείνης της εποχής.

Γιατί και πώς ο Μωϋσής έβαλε σε μια φθίνουσα καμπύλη τις ηλικίες; Δεν θα μπορούσε να αρχίσει από μικρές ηλικίες μετά να τις μεγαλώσει, αργότερα να τις μικρύνει με τυχαίο τρόπο; Τότε αναπόφευκτα η καμπύλη μας δεν θα ήταν κανονική. Και αυτό γιατί, η τυχαία τοποθέτηση ηλικιών σε ένα μύθο δεν δημιουργούν ομαλή καμπύλη σε ένα διάγραμμα καρτεσιανών συντεταγμένων. Αυτό είναι το φυσιολογικό για κάποιον που γράφει με την φαντασία του γεγονότα που ποτέ δεν συνέβησαν. Ή μήπως ο Μωϋσής είχε προβλέψει τις καρτεσιανές συντεταγμένες, ή σκέφθηκε να τοποθετήσει την πτώση των ηλικιών πάνω στο κατακλυσμό του Νώε;

Ήταν σι' αλήθεια τόσο ευφυής μυθοπλάστης⁵ ο Μωϋσής ώστε όλα να τα ταιριάζει έτσι ώστε μέχρι σήμερα να μας εξαπατά; Αν όμως αυτό δεν ισχύει, μήπως έλεγε την αλήθεια;

Δε θα δώσουμε και πάλι καμιά απάντηση στα τελευταία ερωτήματα. Όμως πολύ σκέπτομαι την τελευταία ερώτηση:

Αν ο Μωϋσής είπε την αλήθεια για τις ηλικίες, ένα τόσο λεπτομερειακό γεγονός, γιατί να μη λέει την αλήθεια και στα υπόλοιπα; Ότι δηλαδή υπάρχει Θεός που έφτιαξε το κόσμο, ενδιαφέρθηκε και ενδιαφέρεται για τον άνθρωπο, ζητά λογαριασμό από αυτόν και ότι κάποια μέρα Θεός και άνθρωπος θα συναντηθούν ;

Όχι ότι είναι βέβαιο με την έννοια του απολύτου. Αλλά δεν είναι και απίθανο. Δεν υπάρχει απόδειξη γι' αυτό. Αλλά πόσα πράγματα μας συμβαίνουν χωρίς να μπορούμε απόλυτα να τα ελέγξουμε. Όλη η σημερινή γνώση είναι βασισμένη πάνω σε αξιώματα (αυθαίρετες έννοιες και προτάσεις) που δεν μπορούμε να τις αποδείξουμε. Και όμως όλη η ζωή λειτουργεί με αυτόν τον τρόπο. Γιατί, αλήθεια, σε όλα είμαστε ευκολόπιστοι εκτός από την ύπαρξη του Θεού για την οποία ζητάμε αποδείξεις αυστηρές όπως στα μαθηματικά;

Ο καλόπιστος ερευνητής προβληματίζεται με τις τόσες συγκυρίες στο ζήτημα της μακροβιότητας. Είναι προφανές ότι η Βίβλος δεν μοιάζει καθόλου με ένα παραμύθι. Και αν δεν είναι παραμύθι και είναι αλήθεια είναι πολύ σημαντική για την ζωή μας.

¹Σήμερα έχουμε αύξηση του μέσου όρου ζωής η οποία οφείλεται στις προσπάθειες της ιατρικής και τις καλλίτερες συνθήκες ζωής που ζούμε.

²Η ανάπτυξη αυτής της θέσης γίνεται πολύ αναλυτικά στο έργο «Φυσική και φιλοσοφία» του W. Heisenberg με την ευκαιρία της παρουσίασης των δυσκολιών κατανόησης της κβαντικής φυσικής

³Το διάγραμμα είναι δημοσιευμένο στο βιβλίο «Σύγχρονη επιστήμη και Χριστιανική πίστη» εκδόσεις «Λόγος» από το οποίο έχουμε πάρει αρκετά στοιχεία.

⁴Ο Καρτέσιος κατασκεύασε σαν μαθηματικό εργαλείο της καρτεσιανές συντεταγμένες.

⁵Είναι γεγονός ότι ο Ιούλιος Βερν προβλέπει σημαντικές τεχνολογικές και επιστημονικές ανακαλύψεις. Υπάρχει όμως μια τεράστια και βασική διαφορά. Ο Ιούλιος Βερν προέκτεινε την τεχνολογία και την επιστήμη της εποχής του. Την εποχή του Μωϋσή δεν υπήρχε η επιστήμη και η τεχνολογία στην μορφή που υπάρχει σήμερα ώστε να υπάρχει η δυνατότητα προέκτασής της.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

(συνέχεια από το προηγούμενο τεύχος)

... με βάση το παρακάτω κείμενο του Φ. Ντιστογιέφσκι από το βιβλίο του «Αδελφοί Καραμάζοφ» (σελ.39):

Ας είμαστε αμαρτωλοί, ας είμαστε βουτηγμένοι στο ψέμα και ας μας τριγυρίζει ο πειρασμός, δεν έχει σημασία. Κάποιος σ' αυτόν τον κόσμο, σε κάποιο μέρος, υπάρχει ένας άγιος και μεγάλος. Αυτός ζει μέσα στην αλήθεια, ξέρει την αλήθεια: αυτό θα πει δεν πεθαίνει η αλήθεια στον κόσμο κι έτσι θα' ρθει κάποτε και σε μας και θα βασιλέψει σ' όλη τη γη, όπως είναι ειπωμένο(...). Ένας άγιος κλείνει στην καρδιά του το μυστικό της αναγέννησης όλων των ανθρώπων, έχει κείνη τη δύναμη που θα θεμελιώσει επιτέλους την αλήθεια στον κόσμο – και τότε θα γίνουν όλοι άγιοι και θ' αγαπάνε ο ένας τον άλλον και δεν θα υπάρχουν πλούσιοι και φτωχοί ούτε αλαζόνες ούτε ταπεινοί, μα όλοι θα' ναι σαν τέκνα του Θεού και θα' ρθει η αληθινή Βασιλεία του Χριστού. (η έμφαση δική μας)

γ) Η Βασιλεία του Χριστού

(Λέξεις-φράσεις κλειδιά από το κείμενο του Ντιστογιέφσκι: ...θα γίνουν όλοι άγιοι... θα αγαπάνε ο ένας τον άλλον... δεν θα υπάρχουν πλούσιοι και φτωχοί ούτε αλαζόνες ούτε ταπεινοί... όλοι θα είναι σαν τέκνα του Θεού... η αληθινή βασιλεία του Χριστού.)

«Έχει πλησιάσει η Βασιλεία των ουρανών»: αυτό είναι το κύριο θέμα του κηρύγματος του Ιωάννη του Βαπτιστή και του Ιησού (Ματθαίος 3/1, 4/17). Για να μάθουμε σε τι συνίσταται αυτή η μυστηριώδης πραγματικότητα, «η Βασιλεία των Ουρανών», που ο Ιησούς ήρθε να εγκαθιδρύσει στη γη, ποια είναι η φύση της και ποιες οι απαιτήσεις της, πρέπει να ανατρέξουμε στην Καινή Διαθήκη. Ωστόσο, το θέμα προέρχεται από την Π.Δ., η οποία, σε γενικές γραμμές, το είχε σκιαγραφήσει (α) σύνδεση της Βασιλείας με το μονοθε-

ισμό του Ισραήλ (Α' Σαμ.8/7), β) με την πολιτική εξουσία, χωρίς βέβαια η Βασιλεία του Θεού να συμπίπτει με τις επίγειες φιλοδοξίες των βασιλέων (Β' Σαμ.12), γ) με τις έσχατες ημέρες που η Βασιλεία του Θεού θα γίνει παγκόσμια, θα διακηρυχθεί, θα αναγνωρισθεί από όλα τα έθνη, (Ψαλμ.45,95,96,97,98) και θα εγκαθιδρυθεί πάνω στα συντριμμια των ανθρώπινων αυτοκρατοριών (Δανιήλ 2/44)}.

Στο κήρυγμα του Ιησού την πρώτη θέση κατέχει η Βασιλεία του Θεού, ή Βασιλεία των Ουρανών (οι δύο εκφράσεις είναι ταυτόσημες). Αυτό που κηρύττει στις κωμοπόλεις της Γαλιλαίας είναι το Ευαγγέλιο της Βασιλείας (Ματθ.4/23, 9/35). Τα θαύματα συνοδεύουν τη διδασκαλία ως σημεία της παρουσίας της Βασιλείας. Με την έλευσή της τερματίζεται ουσιαστικά η κυριαρχία του διαβόλου, της αμαρτίας και του θανάτου στους ανθρώπους, που για να γίνουν μαθητές του Ιησού πρέπει να λάβουν την απόφαση να μετανοήσουν και να δεχτούν τις απαιτήσεις της Βασιλείας. Η ρητή διαβεβαίωση του Χριστού στο Ματθ. 12/28, «*Αν όμως εγώ βγάξω τα δαιμόνια με το Πνεύμα του Θεού, αυτό σημαίνει πως έφτασε σ' εσάς η βασιλεία του Θεού*» υποδηλώνει ότι η Βασιλεία αυτή συνδέεται άμεσα με την έλευσή Του.

Οι απόστολοι, όσο ακόμη ήταν μαζί τους ο Διδάσκαλος, αποστέλλονται να κηρύξουν την έλευση της Βασιλείας των Ουρανών (Ματθ.10/7). Μετά την Πεντηκοστή, η Βασιλεία παραμένει ο τελικός στόχος του ευαγγελικού κηρύγματος, ακόμη και για τον απόστολο Παύλο (Πράξεις 19/8, 20/25, 28/23,31). Οι πιστοί που μεταστρέφονται, και τους οποίους ο Θεός κάλεσε «*στη δική του βασιλεία και δόξα*» (Α' Θεσ/κείς 2/12), υφίστανται αμέτρητες θλίψεις, αλλά τις υπομένουν, προκειμένου να εισέλθουν στη Βασιλεία του Θεού (Πράξεις 14/22). Μόνο που στο εξής προστίθεται στη Βασιλεία του Θεού και το όνομα του Ιησού Χριστού (Πράξεις 8/12)· έτσι πρέπει να πιστέψει κάποιος στον Ιησού για να γίνει δεκτός στη Βασιλεία. «*...Στο κήρυγμα του Χριστού η βασιλεία προβάλλεται ως ζωντανή κοινωνία Θεού, πέρα και έξω από εγκόσμιες εμπειρίες... η βασιλεία ταυτίζεται με το Χριστό. Ο Χριστός σε τελευταία ανάλυση είναι βασιλεία ζώσα και ενυπόστατη. Αυτό σημαίνει ότι η μετοχή στο Χριστό αντιστοιχεί στη μετοχή στη βασιλεία του Θεού*» (Σκουτέρη Κωνσταντίνου, *Ιστορία Δογμάτων, Τόμος 1^{ος}*, σελ.96).

Ο Ιησούς Χριστός είναι ο άρχοντας της πνευματικής αυτής Βασιλείας· την ίδρυσε με την Σταυρική θυσία και την Ανάστασή Του από τους νεκρούς και την κυβερνά άορατα από τον ουρανό, ασκώντας το βασιλικό αξίωμα Του, με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος. Επικράτειά Του είναι οι καρδιές των ανθρώπων στις οποίες κυριαρχεί το θέλημα του Θεού. Η Βασιλεία του Χριστού δεν μοιάζει με τις εφήμερες βασιλείες της γης που είναι παροδικές και διαδέχονται συνεχώς η μία την άλλη. Είναι Βασιλεία πνεύματος και αληθείας, αγέραστη και άφθαρτη, σταθερή και αμετάπρωτη (Αποκάλυψη 17/14, 19/16). Ο Ιησούς Χριστός είναι Βασιλιάς του παντός, αιώνιος και ακατάλυτος, Βασιλιάς αγάπης, ειρήνης και αιώνιας χαράς.

Ο Ιησούς αποκαλύπτει τα μυστικά της Βασιλείας στους ταπεινούς και μικρούς και όχι στους «*σοφούς και συνετούς*» αυτού του κόσμου (Ματθ.11/25), στους μαθητές του και όχι στους έξω, για τους οποίους τα πάντα μένουν αινιγματικά (Μαρκ.4/11-34). Υπάρχει στα Ευαγγέλια μια προοδευτική αποκάλυψη των μυστηρίων της Βασιλείας καθώς και μια προοπτική αύξησης της Βασιλείας, με την έννοια ότι είναι μεν παρούσα αλλά σε κάποια χρονική στιγμή του μέλλοντος θα φτάσει στην πλήρη πραγμάτωσή της (Ματθ.13/1-52, Ματθ.11/12). Μετά την ανάσταση του Ιησού η διδασκαλία για τη Βασιλεία θα συμπληρωθεί (Πράξεις 1/3) και θα ολοκληρωθεί με την ενέργεια του Αγίου Πνεύματος (Ιωάν.14/26, 16/13).

Το χρονικό διάστημα από την είσοδό Του στη δόξα μέχρι την επάνοδό Του ως κριτή (Πράξ. 1/9-11), είναι ο χρόνος της μαρτυρίας της Εκκλησίας (Ιωάν.15/27, Πράξ.1/8). Στο τέλος αυτού του χρόνου, η Βασιλεία θα φτάσει στην πληρότητά της (Λουκ.21/7-31) και αυτή είναι η Βασιλεία που καλούνται οι πιστοί να κληρονομήσουν (Ματθ.25/34), μετά την ανάσταση και τη σωματική μεταμόρφωσή τους (Α' Κορ. 15/50-55, Α' Θεσ/κείς4/13-18). Μέχρι να έρθει αυτή η ευλογημένη στιγμή, θα προσεύχονται για τον ερχομό της, «*ελθέτω η Βασιλεία σου*» (Ματθ.6/10).

Ποιοι δεν έχουν θέση στη Βασιλεία του Θεού: «*... οι άδικοι... ούτε πόρνοι ούτε ειδωλολάτρες ούτε μοιχοί ούτε θηλυπρεπείς ούτε αρσενοκοίτες, ούτε κλέφτες ούτε πλεονέκτες, ούτε μέθουσι ούτε άρπαγες δε θα κληρονομήσουν τη βασιλεία του Θεού*» (Α' Κοριν.6/9-10), «*... φανερά είναι τα έργα της σάρκας, τα οποία είναι: πορνεία, ακαθαρσία, ασέλγεια, ειδωλολατρία, μαγεία, έχθρες, έριδα, ζήλεια, θυμοί, φατριασμοί, διχοστασίες, αιρέσεις, φθόνοι, φόνοι, μέθες, πανηγύρια, και τα όμοια με αυτά, για τα οποία σας προλέγω καθώς άλλοτε σας προείπα ότι αυτοί που πράττουν τέτοια πράγματα δε θα κληρονομήσουν τη βασιλεία του Θεού*» (Γαλ.5/19-21), «*... κάθε πόρνος ή ακάθαρτος ή πλεονέκτης, που είναι ειδωλολάτρης, δεν έχει κληρονομιά στη βασιλεία του Χριστού και Θεού*» (Εφεσ.5/5), «*έξω είναι οι σκύλοι {ηθικά ακάθαρτοι} και οι μάγοι και οι πόρνοι και οι φονιάδες και οι ειδωλολάτρες και καθένas που αγαπά και πράττει το ψεύδος*», (Αποκ.22/15).

Η Βασιλεία είναι το κατ' εξοχήν δώρο του Θεού, η ουσιαστική αξία, που πρέπει κάποιος να την αποκτήσει δίνοντας όλα όσα κατέχει (Ματθ.13/44-46). Προσφέρεται κατά χάρη, ωστόσο, οι άνθρωποι, για

να την κληρονομήσουν, καλούνται να ανταποκριθούν σ' αυτή τη χάρη. Οφείλουν βασικά να μετανοήσουν και να πιστέψουν στο Χριστό (Ματθ.18/3, Ιωάν.1/13), διότι χωρίς μετάνοια και πίστη δεν υπάρχει αναγέννηση που είναι απαραίτητα, για να μπορεί κάποιος «να δει τη Βασιλεία του Θεού...να εισέλθει στη Βασιλεία του Θεού» (Ιωάν.3/3,5). Η πρόσκληση του Θεού απευθύνεται σε κάθε άνθρωπο, ανεξάρτητα από τη μορφωτική, οικονομική ή κοινωνική κατάστασή του (Ματθ.8/11), και έχει ως σκοπό τη λύτρωση του από τα δεσμά της αμαρτίας και την εξουσία του σατανά (Πράξ. 26/18, Κολ. 1/13, Εφεσ. 2/1-8) και την ομοίωσή του με τον Υιό του Θεού, τον Ιησού Χριστό. (Εφεσ. 4/13-16, Α'Ιωάν. 3/2). Σ' αυτή τη Βασιλεία έχουν θέση «οι πτωχοί τω πνεύματι»(Ματθ. 5/3), αυτοί οι οποίοι θα στραφούν και θα γίνουν «ως τα παιδιά»(Ματθ. 18/1-4), αυτοί που έχουν να επιδείξουν έργα μετανοίας (Ματθ. 3/2) και δικαιοσύνης «πλείον των Γραμματέων και Φαρισαίων» (Ματθ.5/20). Η Βασιλεία αυτή δεν στηρίζεται σε ανθρώπινα επιτεύγματα, αλλά στην αλλαγή του νου, στη μετάνοια και στην αδιάκοπη αναζήτηση του θελήματος του Θεού. Οι υπήκοοι αυτής της Βασιλείας είναι «τέκνα Θεού» εξ υιοθεσίας (Ιωάν.1/13), «ηγιασμένοι εν Χριστώ... κλητοί άγιοι» (Α'Κορ.1/2), «κλήσεως ουρανίου μέτοχοι» (Εβραίους 3/1), καλούνται να αγαπούν τους πνευματικούς εν Χριστώ αδελφούς τους (Α' Ιωάν.4/7-8, 11-12, 20-21), να είναι «το άλας της γης... το φως του κόσμου» (Ματθ.5/13-14), να ζουν «αξίως του ευαγγελίου του Χριστού» (Φιλιπ.1/27), να πορεύονται «αξίως του Θεού», ο οποίος τους κάλεσε «εις την εαυτού βασιλείαν και δόξαν» (Α'Θεσ/κείς 2/12), να εκπληρούν, με μια λέξη, το θέλημα του Πατέρα Θεού (Ματθ.7/21).

Οι πιστοί του Χριστού καλούνται να ζουν τη θεία Βασιλεία, που υπάρχει εσωτερικά στις καρδιές τους, κατά τη διάρκεια της ζωής τους επάνω στη γη. Ο Κύριος συνέδεσε την είσοδο στη Βασιλεία των ουρανών με την πίστη, την αρετή και την αγάπη των λυτρωμένων Του. Αγάπη προς το Θεό (Μαρκ.12/29-30), που εκτείνεται όμως προς τον εν Χριστώ αδελφό (Α'Ιωάν.4/7-8,11), προς τον πλησίον (Μαρκ.12/31) ακόμη και προς τον εχθρό (Ματθ.5/44).

Ο χριστιανός, ως υπήκοος της Βασιλείας του Θεού, ασκεί επίδραση στον κόσμο. Επιδρά στους ανθρώπους προς το αγαθό, διότι η ζωή του έχει καθ' ολοκληρία αλλάξει. Υπηρετεί τον πλησίον του δείχνοντας μεγαλοψυχία, αγάπη, συμπάθεια, ανιδιοτέλεια κινούμενος από την αγάπη του Χριστού που έχει στην καρδιά του. Στις κοσμικές βασιλείες «οι άρχοντες των εθνών κατακυριεύουσιν αυτών και οι μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αυτών» (Ματθ.20/25), στη νέα όμως πνευματική εν Χριστώ πραγματικότητα της Βασιλείας του Θεού κυριαρχεί μια άλλη λογική το «ος εάν θέλη εν υμίν μέγας γενέσθαι, έσται υμών διάκονος, και ος αν θέλη εν υμίν είναι πρώτος έσται υμών δούλος» (Ματθ. 20/26-27). Ο χριστιανός αποτελεί θετικό στοιχείο για την κοινωνία, διότι επιδρά για την επικράτηση της δικαιοσύνης, της αλήθειας και της ελευθερίας. Ο κάθε πιστός έχει αποστολή από τον Κύριό Του μέσα στον κόσμο (Ιωάν.17/18, Ρωμ.1/5) και αυτή η αποστολή είναι διττή: α) να αναγγείλει την ερχόμενη κρίση του Θεού, αν ο άνθρωπος μείνει στην αμαρτία, στα πονηρά έργα και στην αμετανοησία β) να αναγγείλει το ευαγγέλιο της χάριτος του Θεού, (Β'Κορ. 5/19-21) καλώντας τους ανθρώπους να μετανοήσουν και να πιστέψουν στο Σωτήρα Χριστό (Μαρκ.1/15). Η μαρτυρία του χριστιανού υπηρετεί το ένδοξο έργο της συμφιλίωσης του αμαρτωλού με το Θεό και την ανύψωσή του προς Αυτόν που είναι η πηγή της ζωής. Η δύναμη της μαρτυρίας ακόμη και ενός μόνο αγίου ανθρώπου του Θεού είναι τόση ώστε είναι δυνατόν, κατά το Ντοστογιέφσκι: «...να γίνουν όλοι άγιοι... να αγαπάνε ο ένας τον άλλο... να μην υπάρχουν πλούσιοι και φτωχοί, ούτε αλαζόνες ούτε ταπεινοί, μα όλοι να είναι σαν τέκνα του Θεού... και θα'ρθει η αληθινή Βασιλεία του Χριστού».

Επιμέλεια άρθρου: Ιωάννης Ν. Ρούσσοσ

(συνεχίζεται)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Η Αγία Γραφή, Παλαιά και Καινή Διαθήκη, Μετάφραση από τα πρωτότυπα κείμενα, Ελληνική Βιβλική Εταιρεία, Αθήνα 1997.

Η Αγία Γραφή, Τα Ιερά Γράμματα, Η Παλαιά και η Καινή Διαθήκη στη Δημοτική, Εκδόσεις Πέργαμος, Αθήνα 2016.

Η Καινή Διαθήκη, Κείμενο/Μεταγλώττιση, Εκδόσεις ΒΙΒΛΟΣ Ε.Π.Ε., Αθήνα 1991.

Nestle-Aland, *Novum Testamentum Graece*, 27. revidierte Auflage, 1898 und 1993 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart.

Ντοστογιέφσκι Φ., *Αδελφοί Καραμάζοφ*, Μέρος πρώτον, Βιβλίο πρώτον, μτφρ. Σαραντίδη Α.Ι., Εκδ. Σπύρος Δαρεμάς, Αθήνα, χ.χ.

Σκουτέρη Β. Κωνσταντίνου, *Ιστορία Δογμάτων, Τόμος 1ος, Η Ορθόδοξη δογματική παράδοση και οι παραχαράξεις της κατά τους τρεις πρώτους αιώνες*, Επιμέλεια-Παραγωγή: ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ Α.Ε., Αθήνα 1998.

Schmoller Alfred, *Pocket Concordance to the Greek New Testament*, German Bible Society, Germany, 1994.

Για να γνωρίζουν οι νεώτεροι...

Από τα γραπτά του Κώστα Μεταλληνού, ιδρυτή του Ελληνικού Ινστιτούτου της Βίβλου

ΑΝΑΣΚΕΥΗ ΤΩΝ ΑΙΡΕΣΕΩΝ

Β'

ΠΕΡΙ ΘΕΟΥ

(Βιβλική αποκάλυψη και αντίστοιχες αιρέσεις)

α) ΓΕΝΙΚΟΤΗΤΕΣ ΠΕΡΙ ΘΕΟΥ

Το Υπέρτατο Ον, δημιουργός του υλικού Σύμπαντος και ποιητής κάθε χορείας πνευματικών όντων, επουράνιων και επίγειων, χορηγητής της Ζωής του Παντός και η μόνη Πηγή της αθανασίας, το Απόλυτο που δημιούργησε το σχετικό, το Αναίτιο που έπλασε το αιτιατό, το Άχρονο και Άχωρο που δημιούργησε τον χρόνο και τον χώρο, είναι ο προσωπικός Θεός της βιβλικής αποκάλυψης, ο Θεός ενσυνείδητο Πνεύμα, ο Ων.

Είναι, άραγε, δυνατό στον άνθρωπο να γνωρίσει αυτό το υπέρτατο Ον;

Η απάντηση στο μεγάλο αυτό ερώτημα είναι Ναι και Όχι.

Ο Θεός, λέει ο Beck, δεν είναι ούτε απόλυτα προσιτός στη γνώση μας ούτε απόλυτα απρόσιτος αλλά είναι σχετικά και το ένα και το άλλο, κατά το μέτρο των αποκαλύψεων που μας έχει κάνει Αυτός για τον Εαυτό Του και κατά το μέτρο της αποδοχής που έχουμε κάνει εμείς στις αποκαλύψεις Του αυτές.

Η γνώση μας, λοιπόν, περί Θεού εξαρτάται αφ' ενός από έναν παράγοντα αντικειμενικό,- από την αποκάλυψη του ίδιου του Θεού για τον Εαυτό Του,- και αφ' ετέρου από έναν παράγοντα υποκειμενικό, ο οποίος είναι η πιστή αφομοίωση των αποκαλύψεων Του αυτών από τον καθένα από εμάς. Πράγματι, αφ' ενός η απέραντη Φύση γύρω και πάνω μας μιλάει ανέκαθεν με τον τρόπο της στο νου και στην καρδιά του ανθρώπου για έναν Θεό υπερκόσμιο με άπειρη δύναμη, σοφία και αγιότητα.

"Οι ουρανοί διηγούνται δόξαν Θεού, ποιήσιν δε χειρών αυτού αναγγέλλει το στερέωμα" (Ψαλμ.18{19 εβρ.κειμ}:1) έψαλλε πριν τρεις χιλιάδες χρόνια ο Δαβίδ.

"Η πίστη στον Θεό είναι το άρωμα των επιστημών", διεκήρυττε ο μεγάλος Βάκων.

"Η ύπαρξη του Θεού είναι το πόρισμα κάθε σοβαρής επιστημονική έρευνας", λέει ο διάσημος φυσιολόγος Flourens.

Ο δε φυσιοδίφης Agassiz έδινε ορισμό της Επιστήμης χαρακτηρίζοντας την ως "μετάφραση των σκέψεων του Θεού σε γλώσσα ανθρώπινη".

Η γενική ιστορία της ανθρωπότητας,- η ιστορία , δηλαδή, των ατόμων και των εθνών-, ερμηνευμένη από τη Σ υ ν ε ι δ η σ η πιστοποιεί ότι το Κακό και το Άδικο κρίνονται και τιμωρούνται εδώ κάτω, αντίθετα το Καλό και το Δίκαιο προστατεύονται και αμείβονται, αν όχι κατά κανόνα σε αυτόν τον κόσμο αλλά πάντως κατά διαλείματα, αποκαλύπτεται, συνεπώς, ότι υπεράνω της Ιστορίας υπάρχει Άγιος και Δίκαιος Κριτής.

Οι δύο αυτές σελίδες,- η Φύση και η Γενική ιστορία-, που μιλούν ανέκαθεν για τον Θεό σε κάθε ανθρώπινη ύπαρξη "κάθε έθνους, φυλής και γλώσσας" αποτελούν την "Φυσική" αποκάλυψη του Θεού και είναι κατ' ουσία το Αλφαβητάριο της γνώσης για τον Θεό, πάντοτε ανοικτό και προσιτό σε κάθε ψυχή για να διαβάσει για τον Δημιουργό της.

Εκτός, όμως, από αυτήν την στοιχειώδη αποκάλυψη Του, ο Θεός συνέχισε προοδευτικά την αποκάλυψη του Εαυτού Του ξετυλίγοντας ένα σχέδιο πληρέστερης αποκάλυψης σε ε ι δ ι κ ό λαό, τον Ισραήλ, και σε ορισμένη εποχή της ιστορίας.

Το σχέδιο αυτό της ειδικής αποκάλυψης του Θεού δεν είναι σχέδιο μεροληπτικό υπέρ ενός από τους λαούς της αρχαιότητας, όπως θέλησαν να το κατηγορήσουν μερικοί, αλλά είναι ένα σοφότατο και σωτήριο σχέδιο για το συμφέρον ολόκληρης της ανθρωπότητας. Πράγματι, αφού η μάζα της ανθρωπότητας στην ελευθερία της απέκρουε τον αληθινό Θεό,- τον οποίο η Φύση και η Γενική ιστορία διεκήρυτταν,- δύο δρόμοι άνοιγαν πλέον στην δράση του Θεού απέναντι στην ανθρωπότητα: Η να απορρίψει την διεφθαρμένη ανθρωπότητα ολοκληρωτικά και τελειωτικά ή να δημιουργήσει πάση θυσία μέσα σε αυτήν ένα Κέντρο αντιστάσεως εναντίον της παγκόσμιας μόλυνσης και να εργαστεί μέσα στο κέντρο αυτό την πραγματοποίηση της σωτηρίας του αμαρτωλού κόσμου, με σκοπό πλέον να εξαπολύσει από εκεί, κατά το πλήρωμα του χρόνου, την οριστική εξόρμηση για ανακατάληψη της ανθρωπότητας μέσω του αγγέλματος της χάριτος εν Χριστώ (Μαρκ. 16:15). Έτσι, φαίνεται ότι η εκλογή του Αβραάμ γύρω στο 2.000 π. Χ. και η δημιουργία του λαού Ισραήλ από αυτόν υπαγορεύτηκαν, όχι από μεροληψία του Θεού, αλλά από τον σεβασμό προς την ελευθερία του ανθρώπου, ο οποίος δεν ήθελε να Τον αναγνωρίσει, και συγχρόνως από την αγάπη Του να σώσει τον άνθρωπο για τα αιώνια σχέδιά Του.

Εκτός, λοιπόν, από τη "Φυσική" αποκάλυψη, όπως είδαμε, ξετυλίχτηκε, εν συνεχεία και προοδευτικά, μέσα στην παγκόσμια ιστορία, η ειδική αποκάλυψη του Θεού στην ειδική ιστορία του Ισραήλ. Η ειδική αυτή αποκάλυψη ξετυλίχτηκε σε δύο στάδια, το ένα προπαρασκευαστικό και το άλλο τελικό. Στο ένα, ο Θεός δίνει πληρέστερο και σαφέστερο φως για τον Εαυτό Του, εκφραζόμενος σε ανθρώπινη γλώσσα και εκλέγοντας όργανα προσωπικά και ενσυνείδητα, μέσω της Μωσαϊκής και Προφητικής αποκάλυψης,- ως συνέχεια της "Φυσικής" αποκάλυψής Του, μέσω αντικειμένων της Φύσης και ιστορικών περιστάσεων. Στο τελικό στάδιο της αποκάλυψής Του επισκέφθηκε, όπως θα δείξουμε,- διά του Υιού,- την ανθρωπότητα και πραγματοποίησε την Οικονομία της Χάριτος που διαγγέλλεται από τότε μέσω του Ευαγγελίου του Χριστού.

Η κατά θεία μέριμνα γραπτή καταχώρηση των ειδικών αυτών αποκαλύψεων του Θεού στην ειδική ιστορία αποτελεί τη Βίβλο, η οποία θα είναι ο μόνος θησαυρός από τον οποίο θα αντλήσουμε την Αλήθεια για τον Θεό στον παρόντα κόσμο.

Προτού, όμως, ακόμη οδηγηθούμε από τη Βίβλο για να θεωρήσουμε τις αποκαλύψεις του ζωντανού και αληθινού Θεού για τον Εαυτό του, είναι ανάγκη να έχουμε υπ' όψιν μας ότι στην παρούσα ζωή που βρισκόμαστε οι αποκαλύψεις αυτές θα αποτελούν πάντοτε "μυστήριο" για μας. Η αιτία είναι ότι ο μόνος Θεός είναι άπειρος ενώ εμείς και οι πνευματικές μας δυνάμεις είμαστε πεπερασμένοι· ακόμη, επειδή ο Θεός ως απόλυτο πνεύμα είναι υπερβατικός, δηλαδή, είναι υπεράνω των αισθήσεων μας, ενώ η δική μας αντίληψη γίνεται μέσω των σωματικών αισθήσεών μας και ολόκληρη η πνευματική ζωή μας επενδύεται με εικόνες των πέντε αισθήσεων μας· τέλος, επειδή ο Θεός είναι αυτή η ηθική τελειότητα ενώ εμείς υστερούμε κατά πολύ από εκείνη την τελειότητα. Για τους σοβαρούς αυτούς λόγους, η ίδια η Βίβλος μας διδάσκει ότι η γνώση μας για τον Θεό στον παρόντα κόσμο δεν θα είναι ποτέ πλήρης γνώση, αλλά πάντοτε γνώση "μερική", "εκ μέρους γινώσκομεν", και θα μας παρουσιάζει πάντοτε πτυχές μυστηρίου, "βλέπομεν άρτι δι' εσόπτρου εν αινίγματι" (Α' Κορ. 13:9-12)· μας προειδοποιεί, όμως, για την μακάρια επίσημη ημέρα, όταν πέρα από αυτόν τον κόσμο θα απολαύσουμε τον Θεό "πρόσωπο προς πρόσωπο" γιατί θα δούμε τον Πατέρα (Ματθ. 5:8) και τον Ιησού Χριστό όπως πραγματικά είναι (Α Ιωαν. 3:2), όχι μόνο στην ουσία Του, που είναι η αγάπη, αλλά και στην αντίστοιχη εκδήλωση που ταιριάζει στην ουσία αυτή, δηλαδή, στη δόξα Του (Ιωαν. 1:25), οπότε και θα μπορούμε μέσα στο θείο φως, που είναι ως τώρα απρόσιτο σε κάθε δημιούργημα (Α Τιμ. 6:16). Τα βάθη του Θείου όντος, η μοναδική και ανεξάντλητη, η αβυθομέτρητη και ανεξιχνίαστη πηγή από την οποία έχουν την ύπαρξη και την συντήρηση τα σύμπαντα των ορατών και αοράτων, χωρίς η πηγή αυτή να ανεφοδιάζεται ποτέ από πουθενά έξω από αυτήν,- γιατί έξω από τον Θεό δεν υπάρχει απολύτως τίποτε-, και χωρίς η πηγή αυτή να είναι ομογενής και ομοειδής με την Δημιουργία, επειδή ο Θεός δεν είναι ύλη αλλά καθαρό πνεύμα, αυτή η πνευματική πηγή θα είναι ο αιώνιος παλμός της ζωής και της μακαριότητάς μας.

Οι αποκαλύψεις, λοιπόν, του Θεού στον παρόντα κόσμο, τις οποίες μας αναφέρει η Βίβλος, είναι συγκα-

τάβαση της θείας στοργής και αγάπης για να μας δώσει στη γλώσσα και τη νοοτροπία μας εκείνο τον βαθμό γνώσης α λ η θ ι ν ή ς και ο ρ θ ή ς που μας εξυπηρετεί πλήρως στην παρούσα οικονομία μέσω της επαφής μας μαζί Του και της πλήρωσης μας με τη θεία ζωή Του. Και οι ανθρωπομορφισμοί της Παλαιάς Διαθήκης που παριστάνουν τον Θεό με όργανα σωματικά, να βλέπει, να ακούει, να μιλάει, δεν πρέπει να θεωρηθούν αντίθετοι στην αντικειμενική πραγματικότητα του Θεού, αλλά είναι εκφράσεις ενεργειών και τελειοτήτων Του που σχετίζονται φυσικότερα με τον άνθρωπο.

"Δεν είναι η Βίβλος", λέει ο Gretillat, "που κάνει τον Θεό κατ' εικόνα του ανθρώπου, αλλά είναι ο Θεός της Βίβλου που έπλασε τον άνθρωπο κατ' εικόνα Του· και έχω ακλόνητη πεποίθηση", εξακολουθεί αυτός, "αναγνωρίζοντας την αφάνταστη απόσταση που χωρίζει το πεπερασμένο από το άπειρο, ότι η ομοιότητα μεταξύ Θεού και ανθρώπου είναι μεγαλύτερη απ' όσο τη φανταζόμαστε· ότι οι ανθρωπομορφισμοί της Βίβλου είναι εν πάση περιπτώσει πιο κοντά στην απόλυτη αλήθεια από την ωχρή γυμνότητα που δίνει στο Απόλυτο η πανθειστική φιλοσοφία".

Κατά ταύτα, ο Θεός της Βίβλου δεν είναι ούτε μια απλή γυμνή ιδέα ούτε μία θέληση χωρίς νόηση,- όπως τον θέλει ο Πανθεισμός,- αλλά είναι προσωπικότητα και μάλιστα "η Α π ό λ υ τ η Π ρ ο σ ω π ι κ ό τ η τ α", δηλαδή, είναι προσωπικότητα α υ τ ο α ι τ ι α (causa sui) επειδή δεν χρωστά την ύπαρξή Του σε αιτία έξω από τον Ε α υ τ ό τ ο υ,- όπως συμβαίνει με όλη την χορεία των δημιουργημάτων, τα οποία οφείλουν την ύπαρξή τους σε Αυτόν. Ως αυτοαίτια προσωπικότητα ο Θεός είναι και "α υ τ ο δ ι ό ρ ι σ τ ο ς", δηλαδή, καθορίζει Αυτός ο ίδιος τις άπειρες τελειότητες που σε απόλυτη ελευθερία θέλει να έχει και έχει θέσει Αυτός στον Εαυτό του, αντίθετα με κάθε δημιουργήμα που είναι κλεισμένο μέσα στον κύκλο της φύσης του. Αυτή η ιδιότητα του Θεού, ως άπειρου αυτοαίτιου και αυτοδιόριστου σε απόλυτη ελευθερία, Τον κρατάει σε άπειρο ύψος απέναντι και στο πιο τέλειο δημιουργήμα Του. Την άπειρη, όμως, αυτή οντολογική απόσταση και από το μεγαλύτερο από τα δημιουργήματά Του τη γεφυρώνει η ασύλληπτη αγάπη Του, η οποία Τον κατεβάζει κοντά στα συνειδητά πλάσματά Του σαν στοργικότερο Πατέρα!

Κάτω από το φως της βιβλικής αυτής αποκάλυψης και της υγιούς Λογικής, μπορούμε τώρα να διαφωτίσουμε τις εξής δύο απορίες περί Θεού:

Απορία 1η- Ποιος έκανε τον Θεό;

Απάντηση- Κανένας! Ο Θεός δεν έχει δημιουργό έξω από τον Εαυτό Του επειδή είναι "Αυτοαίτιο", επειδή έχει, δηλαδή, την αιτία της ύπαρξής Του μ έ σ α σ τ ο ν Ε α υ τ ό Τ ο υ. Και μη φέρεις αντίλογο λέγοντας ότι ένα τέτοιο Ον θα το απορρίψω, επειδή δεν μπορώ να το καταλάβω, επειδή και αν τον απορρίψεις πάλι σε "αυτοαίτιο" θα καταλήξεις, επειδή θα δεχτείς σαν αιτία όλων την "ύλη" ή την "ενέργεια", την οποία κατ' ανάγκη θα την θέσεις ως "αυτοαίτιο", χωρίς να μπορείς ούτε αυτό να καταλάβεις. Για κάθε άθεο τίθεται και για αυτόν το μυστήριο της αυθυπαρξίας του Θεού. Τίθεται και για αυτόν το μυστήριο των Νόμων της ύλης αντίστοιχο με το μυστήριο της Βουλής του Θεού. Επιπλέον, ο άθεος συναντά άλυτα μυστήρια, που για τον πιστό είναι αυτομάτως λυμένα, δηλαδή, πώς η ύλη έδωσε τη "συνείδηση" και την "ηθική ελευθερία", τα οποία αυτή δεν έχει· και πώς υποτάσσεται από τον άνθρωπο, ο οποίος είναι ελάχιστο τμήμα της... και πολλά άλλα ανάλογα. Προκειμένου, λοιπόν, να εκλέξεις μεταξύ "αυτοαίτιου" και "αυτοαίτιου", μεταξύ μυστηρίων της ύλης και μυστηρίων του πνεύματος, είναι λογικό να δώσεις την πίστη σου στο Πνεύμα, επειδή αλλιώς πάλι θα καταπίνεις όγκους πίστεως που δεν έχουν καμία λογική βάση και κατ' ουσία δεν θα είσαι "άπιστος" αλλά "ε ύ π ι - σ τ ο ς" κατά τον Pascal. Και στη σφαίρα, λοιπόν, της καθαρής Λογικής είναι λογικότερο να παραδεχθείς τον Θεό.

Απορία 2η- Πώς μπορεί το άπειρο να είναι προσωπικό, αφού η έννοια της προσωπικότητας περιέχει τις ιδιότητες του πεπερασμένου;

Απάντηση- Μπορεί το άπειρο να είναι προσωπικό επειδή ο ουσιώδης χαρακτήρας της προσωπικότητας δεν είναι η συνείδηση των ορίων της αλλά η ε ν σ υ ν ε ι δ η τ η ε ν έ ρ γ ε ι α, δ ρ ά σ η, δ ύ ν α μ η, π ρ ο σ ω π ι κ ή ε λ ε υ θ ε ρ ί α. Στα βάρη μας έχουμε συνείδηση ότι η προσωπικότητά μας τόσο περισσότερο μεγαλώνει όσο περισσότερο είμαστε ενεργητικοί, όσο περισσότερο έχουμε δύναμη και ελευθερία να

γκρεμίζουμε τα εμπόδια που συναντάμε είτε στον εαυτό μας είτε έξω από εμάς. Ο Θεός, λοιπόν, είναι το ενσυνείδητο Ον που προσδιορίζει τη φύση Του μέσα σε τέλεια ελευθερία και δεν συναντά κανένα περιορισμό ούτε μέσα Του ούτε έξω από τον Εαυτό Του. Είναι, λοιπόν, η απόλυτη προσωπικότητα. Αν, δε, θέτει ελεύθερα στον Εαυτό Του π.χ. να μην αντιφάσκει με τον Εαυτό Του, να μην αρνείται τις ηθικές αρχές Του, να μην εκβιάζει την ηθική ελευθερία των δημιουργημάτων Του, ο περιορισμός αυτός που θέτει ελεύθερα ο Ίδιος στον Εαυτό του δεν περιορίζει την τελειότητά Του αλλά, αντίθετα, την επαυξάνει, επειδή δείχνει ότι μπορεί και να εξουσιάζει τη δύναμή Του και τη δράση Του. Όσον αφορά την απέραντη χορεία των προσωπικών δημιουργημάτων που τοποθέτησε μπροστά Του, αυτά δεν περιορίζουν την προσωπικότητά Του επειδή δεν είναι αυθύπαρκτα και ανεξάρτητα αλλά δημιουργήθηκαν από Αυτόν. Η φιλοσοφική, λοιπόν, ένσταση του Πανθεϊσμού εναντίον της απόλυτης Προσωπικότητας καταρρέει ως παράλογη και αβάσιμη.

(Συνεχίζεται)

Από τα γραπτά του Κώστα Μεταλληνού
Μεταφορά στη Νεοελληνική Βάσω Γαϊτάνη